Lietuvos Raudonasis Kryžius

STEBĖSENOS ATASKAITA 2024

2025 M. BALANDIS

Lietuvos Raudonasis Kryžius yra nevyriausybinė organizacija, teikianti socialinę, humanitarinę ir teisinę pagalbą pabėgėliams, prieglobsčio prašytojams, asmenims be pilietybės ir kitiems migrantams nepriklausomai nuo jų teisinio statuso.

Laikydamasis pagrindinių Raudonojo Kryžiaus ir Raudonojo Pusmėnulio judėjimo principų, Lietuvos Raudonasis Kryžius stengiasi bet kuriomis aplinkybėmis apsaugoti žmogaus gyvybę, sveikatą ir orumą, palengvinti žmonių kančias, vadovaudamasis tik jų reikmėmis ir nedarydamas jokių išlygų pagal nacionalinius, rasinius, lyties, amžiaus ar klasinius požymius, pagal religinius ar politinius įsitikinimus, nedalyvauja politinio, religinio, rasinio, etninio, lytinio ar ideologinio pobūdžio polemikoje.

Šioje ataskaitoje apibendrinama informacija, surinkta Lietuvos Raudonojo Kryžiaus stebėtojų 2024 m. Lietuvos Raudonojo Kryžiaus vykdyto projekto, finansuojamo UNHCR, apimtyje.

Vertindami surinktus duomenis, Lietuvos Raudonojo Kryžiaus stebėtojai remiasi savo dalykine kompetencija bei ilgamete patirtimi migracijos ir prieglobsčio srityje. Esame dėkingi partneriams ir kolegoms už papildomas įžvalgas.

Ši ataskaita yra skirta tik informacijai, ji nesukuria ir nesuteikia teisių, ja nenustatoma ir neprisiimama teisinių įsipareigojimų sprendžiant individualius atvejus. Cituojant ar platinant šią stebėsenos ataskaitą būtina nuoroda į informacijos šaltinį:

Lietuvos Raudonasis Kryžius. (2025 m. balandis). ***2024 m. stebėsenos ataskaita***

Nuotraukos: Lietuvos Raudonasis Kryžius

Ataskaitą parengė:

Justina Karaliūtė, stebėtoja
Stasys Vaitonis, stebėtojas

VARTOJAMŲ TRUMPINIŲ SĄRAŠAS

SANTRAUKA 01

ĮVADAS 03

I. STEBĖSENA 2024 M.: SKAIČIAI IR FAKTAI 05

II. PASIENIO STEBĖSENA 09

III. UŽSIENIEČIŲ APGYVENDINIMO IR SULAIKYMO CENTRŲ STEBĖSENA 24

IV. KITI PASTEBĖJIMAI 33

V. APKLAUSŲ STEBĖSENA 35

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS 37

PRIEDAI 40

VARTOJAMŲ TRUMPINIŲ SĄRAŠAS

ES – Europos Sąjunga
EUAA – Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra (*European Union Agency for Asylum*)
EŽTT – Europos Žmogaus Teisių Teismas
Eurostat – Europos Sąjungos statistikos tarnyba
FRA – ES pagrindinių teisių agentūra (*European Union Agency for Fundamental Rights*)
FRONTEX FRO – Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūros Pagrindinių teisių pareigūnas (*The Fundamental Rights Officer of the European Border and Coast Guard Agency*)
GMP – greitoji medicinos pagalba
LR – Lietuvos Respublika
LRK – Lietuvos Raudonasis Kryžius
MD – Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos
MIGRIS – Lietuvos migracijos informacine sistema
NVO – nevyriausybinė(-s) organizacija(-os)
PKP – pasienio kontrolės punktas
PPC – Pabėgėlių priėmimo centras
PR – pasienio rinktinė
PU – pasienio užkarda
RVUL – Respublikinė Vilniaus universitetinė ligoninė
SADM – Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija
SMB – sulaikytų moterų bendrabutis
SUB – sulaikytų užsieniečių bendrabutis
UPP – užsieniečių priėmimo pastatas
URC – Užsieniečių registracijos centras
UNHCR – Jungtinių Tautų Pabėgėlių Agentūra (*United Nations High Commissioner for Refugees / UN Refugee Agency*)
UTPĮ – Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties"
VRM – Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija
VSAT – Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos

SANTRAUKA

01

Lietuvos Raudonasis Kryžius (toliau – LRK) yra vienintelė Lietuvoje veikianti nevyriausybinė organizacija (toliau – NVO), atliekanti nepriklausomą prieglobsčio prašytojų priėmimo bei apsaugos (angl. *protection*) ir prieigos prie prieglobsčio procedūros stebėseną. Panašia veikla užsiima tik Jungtinių Tautų Pabėgėlių agentūra (toliau – UNHCR), su kuria bendradarbiaujant stebėseną atlieka LRK, ir tam tikrais atvejais Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaiga. Metų eigoje LRK stebėtojai lankosi pasienio padaliniuose, užsieniečių apgyvendinimo ir sulaikymo centruose, taip pat kitose vietose, kuriose laikinai apgyvendinami arba sulaikomi prieglobsčio prašytojai. Po kiekvieno vizito rengiama ataskaita, kurioje detaliai pristatomi vizito metu užfiksuoti pastebėjimai. Ataskaitos teikiamos atsakingoms institucijoms. Kiekvienų metų pabaigoje metinėje LRK stebėsenos ataskaitoje susisteminama LRK stebėtojų surinkta informacija, pristatomi vizitų bei pokalbių su prieglobsčio prašytojais ir institucijų atstovais metu užfiksuoti pastebėjimai, taip pat užsieniečių, kuriems galimai reikalinga tarptautinė apsauga, migracijos tendencijos Lietuvoje ir regione.

2024 m. LRK metinėje stebėsenos ataskaitoje aktualizuojama prieigos prie prieglobsčio procedūros problematika ir pokyčiai, išskiriant kylančius iššūkius į Lietuvą atvykstant tiek per pasienio kontrolės punktus (toliau – PKP), tiek ir nereguliariu būdu. Taip pat detaliai aptariamos prieglobsčio prašytojų priėmimo ir apsaugos sąlygos pasienio padaliniuose bei užsieniečių apgyvendinimo ir sulaikymo centruose. Ataskaitoje dėmesys skiriamas ir 2023 m. prasidėjusiam vadinamam „Latvijos tranzitui“, t. y. užsieniečių, kurie į Lietuvą atvyko per Latviją, situacijai. Taip pat trumpai pristatomi pirminių prieglobsčio prašytojų apklausų stebėsenos akcentai.

Pastaruosius keletą metų LRK stebėsenos fokusas ir pastebimi taisytini aspektai smarkiai pasikeitė. Jei iki 2021 m. pagrindinis dėmesys buvo skiriamas priėmimo ir apsaugos sąlygoms, 2021 m. vasaros pabaigoje išryškėjo nauja probleminė sritis – nereguliariai sieną kertančių užsieniečių „apgręžimai“. Tuo pačiu priėmimo ir apsaugos klausimas aktualumo neprarado, nes Lietuvoje veikiantys užsieniečių apgyvendinimo ir sulaikymo centrai buvo perpildyti, o 2021 m. įkurti 3 nauji centrai. Vis dėlto laikui bėgant dalis centrų buvo uždaryti, o likusiuose smarkiai sumažėjo gyventojų skaičius, kas lėmė pastebimai gerėjančias sąlygas. Tiek 2023 m., tiek ir 2024 m. prieita prie išvados, kad prieglobsčio prašytojų priėmimo ir apsaugos sąlygos iš esmės atitinka rekomenduotinus standartus. Vertinant priėmimo ir apsaugos sąlygas, pagrindine problema nuo 2024 m. vidurio buvo vertėjų trūkumas Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – VSAT) administruojamame Užsieniečių registracijos centre (toliau – URC) Pabradėje ir iš dalies kai kuriuose iš Pabėgėlių priėmimo centro (toliau – PPC) filialų. Prieigos prie vertėjų nebuvimas ypač atsiliepė paslaugų, kaip, pvz., medicinos ar psichologo konsultacijų, kokybei.

2024 m. ataskaitoje prieinama prie išvados, kad, apibendrinus pastaraisiais metais stebėtą situaciją, prieiga prie prieglobsčio procedūros Lietuvoje sistemingai mažinama ir būtent ribotos galimybės pasiprašyti prieglobsčio išlieka problematiškiausia sritimi prieglobsčio kontekste.

2024 m. stebėti pokyčiai, kurie sumažino galimybes pasiprašyti prieglobsčio Lietuvoje: 1) uždaryti 2 tarptautiniai PKP su Baltarusija; 2) įvestas draudimas į PKP su Baltarusija atvykti pėsčiomis arba dviračiu – būtina atvykti su motorine transporto priemone; 3) išskyrus išimtinius atvejus, uždraustas keleivių išlaipinimas iš per Lietuvą vykstančio tranzitinio traukinio. 2024 m. taip pat pastebėta nauja praktika, kai „apgręžimai“ bandant sieną kirsti nereguliariai tam tikrais atvejais yra taikomi ir Baltarusijos piliečiams, kurių atveju negrąžinimo (*non-refoulement*) principo pažeidimas sukelia itin didelį pavojų prieglobsčio prašytojų sveikatai ir gyvybei. 2024 m. nefiksuota atvejų, kad būtų registruojami į Lietuvą per PKP atvykusių Rusijos Federacijos piliečių prieglobsčio prašymai. Atsižvelgiant į tai, kad iki 2022 m. šios šalies piliečiai sudarė didžiąją dalį tarptautiniuose PKP prieglobsčio pasiprašančių užsieniečių ir šiuo metu yra antroji pagal dydį (po Baltarusijos piliečių) prieglobsčio prašytojų grupė Lietuvoje, visiškas Rusijos Federacijos piliečių „dingimas“ iš PKP pateikiamų prašymų statistikos yra sunkiai paaiškinamas. Vis dėlto pažymėtina, kad, priešingai nei 2023 m., konkrečių atvejų, kai Rusijos Federacijos piliečių prieglobsčio prašymai PKP būtų neregistruojami, LRK stebėtojai 2024 m. nebuvo užfiksavę. Kita vertus, žinoma apie Rusijos Federacijos piliečio „apgręžimą“ jam bandant kirsti sieną nereguliariu būdu.

2022-2023 m. laikotarpiu buvo susidurta su opia problema, kai dėl ilgo buvimo pasienio miškuose šaltuoju metų laiku užsieniečiai nušaldavo galūnes. 2022-2023 m. fiksuoti 5 amputacijų atvejai, 4 atvejais užsieniečiams prireikė kojų arba pėdų protezų. 2024 m. LRK pasiekė informacija apie vieną panašų atvejį, kai dėl pasienyje patirtų nušalimų užsieniečiui buvo amputuotas kojos pirštas. Atvejis fiksuotas 2024 m. pradžioje, metų pabaigoje informacijos apie hospitalizacijai iš pasienio išvežtus užsieniečius neturima.

Antrus metus iš eilės kitu itin problemišku aspektu išlieka per Latviją į Lietuvą atvykusių arba iš Lenkijos perduotų užsieniečių sulaikymas. 2024 m. stebėta praktika, kaip minėtai užsieniečių grupei priklausantys asmenys buvo *de facto* sulaikomi VSAT padaliniuose *incommunicado* sąlygomis, kartais net iki 5 savaičių. Tikslios priėmimo ir apsaugos sąlygos nėra žinomos, nes LRK stebėtojai prie šios asmenų kategorijos prieigos neturi. LRK žinomais atvejais, pasitaikydavo, kad pirmosiomis sulaikymo dienomis užsieniečiams nebūdavo užtikrinamos net minimalios rekomenduotinos sąlygos.

ĮVADAS

Apribota prieiga prie prieglobsčio procedūros, nepamatuoti, sulaikymui prilygstantys judėjimo laisvės ribojimai, kolektyviniai išsiuntimai ir negrąžinimo principo nepaisymas. Tokie kertiniai probleminiai poliai, nusakantys Lietuvos prieglobsčio sistemos būklę ir 2024 m. stebėtas tendencijas. Prielaidas šiai problematikai sukuria dar 2021 m. liepos 2 d. paskelbta ir iki šiol neatšaukta valstybės lygio ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio ir įtempta bendra geopolitinė situacija regione, kurio dalimi yra išorinę ES sieną prižiūrinti Lietuvos valstybė.

Apie nereguliarų vykimo būdą pasirenkančių ir geopolitinių procesų įkaitais tampančių pabėgėlių nebaudimą[1], taip pat negrąžinimo principo svarbą vadinamo migrantų ir pabėgėlių „instrumentalizavimo“ kontekste[2] ne kartą pasisakė UNHCR. Jungtinių Tautų Vaiko teisių komitetas 2024 m. paskelbė išvadas konkrečiai dėl Lietuvos įsipareigojimų pagal Vaiko teisių konvenciją (ne)įgyvendinimo[3]. Apie neatitikimą tarptautiniams įsipareigojimams ir teisės normoms, netinkamą elgesį su užsieniečiais, kuriems gali būti reikalinga tarptautinė apsauga, buvo minima ir kitų tarptautinių organizacijų ataskaitose – Europos Sąjungos (toliau – ES) pagrindinių teisių agentūros (FRA)[4], ES prieglobsčio agentūros (toliau – EUAA)[5], Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūros (FRONTEX) Pagrindinių teisių pareigūno (FRO)[6] ir kt.

Nepaisant kritikos, 2024 m. tęsėsi kolektyviniai „apgręžimai“ pasienyje bei *de facto* sulaikymas šalies teritorijoje. Be pastebėjimų praktinėje plotmėje, 2024 m. išsiskyrė tuo, kad buvo klojami pamatai būsimiems struktūriniams prieglobsčio ir migracijos sistemos pokyčiams – ir nacionaliniu, ir ES lygmeniu.

2024 m. gegužę visos ES šalys narės sulaukė ilgai dėlioto ir prieštaringai vertinamo Migracijos ir prieglobsčio pakto (toliau – Paktas). Kolosalios apimties teisės aktų rinkinys pretenzingai pristatomas kaip „naujų taisyklių, kuriomis siekiama valdyti migraciją ir sukurti bendrą ES lygmens prieglobsčio sistemą, padedančią pasiekti rezultatų, tačiau ir toliau grindžiamą Europos vertybėmis“, visuma[7]. Europos Parlamentas ir ES Taryba naująsias taisykles patvirtino, kad ES šalys, kaip teigiama, turėtų įrankių „ryžtingai ir išradingai spręsti sudėtingus migracijos klausimus, kad ES turėtų tvirtas ir saugias išorės sienas, tačiau kartu būtų garantuojamos pamatinės žmogaus teisės“[8]. Visos ES šalys narės, įskaitant Lietuvą, įsipareigojo pristatyti nacionalinius planus, kaip rengsis Pakto startui 2026 m. Lietuvoje už tinkamą Pakto įgyvendinimą bus atsakingos institucijos ir įstaigos, pavaldžios ar atskaitingos Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministrui ir socialinės apsaugos ir darbo ministrui[9]. Tad 2025 m. bus kupini namų darbų, kuriuos turės atlikti ir Lietuva.

---

[1] *Žr*. Guidelines on International Protection No. 14: Non-penalization of refugees on account of their irregular entry or presence and restrictions on their movements in accordance with Article 31 of the 1951 Convention relating to the Status of Refugees, UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), 23 September 2024, Refworld: https://www.refworld.org/policy/legalguidance/unhcr/2024/en/148632

[2] *Žr*. Legal considerations on asylum and non-refoulement in the context of 'instrumentalization', UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), 26 September 2024, Refworld: https://www.refworld.org/policy/legalguidance/unhcr/2024/en/148736

[3] *Žr*. Concluding Observations on the Combined Fifth and Sixth Periodic Reports of Lithuania, UN Committee on the Rights of the Child (CRC), 2 February 2024, Refworld: https://www.refworld.org/policy/polrec/crc/2024/en/149237

[4] *Žr*. Fundamental Rights Report 2024, 5 June 2024, European Union Agency for Fundamental Rights (FRA): https://fra.europa.eu/en/publication/2024/fundamental-rights-report-2024

[5] *Žr*. Asylum Report 2024, 14 June 2024, European Union Agency for Asylum (EUAA): https://euaa.europa.eu/publications/asylum-report-2024

[6] *Žr*. Fundamental Rights: 2023 Annual Report, 2024-07-10, European Border and Coast Guard Agency (FRONTEX) Fundamental Rights Officer (FRO): https://www.frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/fundamental-rights-2023-annual-report-I9Eodz

[7] *Žr*. Migracijos ir prieglobsčio paktas. Bendra ES migracijos valdymo sistema, 2024 m. gegužės 21 d., Europos Komisija: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_lt

[8] *Žr*. Ten pat.

[9] *Žr*. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro ir socialinės apsaugos ir darbo ministro 2024 m. gruodžio 10 d. įsakymą Dėl Europos Sąjungos Migracijos ir prieglobsčio pakto nacionalinio įgyvendinimo plano patvirtinimo: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/127386a3b73711efbb3fe9794b4a33e2

Žiūrint iš nacionalinės perspektyvos, bene reikšmingiausias 2024 m. įvykis migracijos kontekste, kuris, reikia tikėtis, duos naują ir, svarbiausia, teigiamą impulsą – Priėmimo ir integracijos agentūros prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įsteigimas[10]. Pagal geruosius tarptautinius pavyzdžius ir padedant tarptautiniams ekspertams kurta nauja institucija nuo 2025 m. sausio 1 d. apjungs PPC su jo filialais Vilniuje, Rukloje ir Girionyse (Kauno raj.) bei URC Pabradėje, buvusį VSAT žinioje[11]. Tai reiškia, kad užsieniečių priėmimas pilna apimtimi pereina civilinės institucijos žinion ir VSAT bus atsakinga tik už užsieniečių sulaikymo užtikrinimą ir procesinius veiksmus. VSAT ir toliau išlieka viena iš institucijų (kartu su Migracijos departamentu prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – MD)), atsakingų už prieglobsčio prašymų priėmimą ir registraciją. VSAT žinioje, bendradarbiaujant su Priėmimo ir integracijos agentūra, laikinai bus ir pasienyje prieglobsčio prašymus pateikę užsieniečiai.

Tiesa, 2024 m. stebėta situacija rodo, kad materialinės priėmimo sąlygos nėra didžiausias iššūkis. Priešingai, visuose stebėtuose užsieniečių apgyvendinimo ir sulaikymo centruose mažėjo gyventojų, o priėmimo sąlygos buvo gerinamos. Kur kas didesnį nerimą kelia jau minėta užsieniečių prieiga prie prieglobsčio procedūros, taip pat kiti svarbūs ir su tuo betarpiškai susiję vadinamos apsaugos aspektai – tinkamas informavimas, prieiga prie vertimo paslaugų, galimybė susisiekti su išoriniu pasauliu, teisinės paslaugos ir kt.

Kaip funkcionuos pasikeitusi prieglobsčio prašytojų priėmimo sistema ir kaip tai atsilieps ne tik priėmimo, bet ir apsaugos sąlygų užtikrinimui, taip pat efektyviai prieigai prie prieglobsčio procedūros – parodys laikas. Norisi tikėtis, kad rengiant 2025 m. ataskaitą LRK stebėtojai galės konstatuoti, kad prieglobsčio ir migracijos sistemos reforma pavyko ir matomos iš esmės pagerėjusios sąlygos bei pozityviai nuteikiančios tendencijos. O dabar kviečiame susipažinti su 2024 m. pastebėjimais, paremtais stebėsenos metu surinkta informacija, kintančios teisinės bazės ir aktualių dokumentų analize, LRK prieinamais statistiniais ir kitokio pobūdžio duomenimis, taip pat atvirais šaltiniais.

---

[10] *Žr.* Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2024 m. rugsėjo 11 d. nutarimą Nr. 767 „Dėl Pabėgėlių priėmimo centro pavadinimo ir organizacinės formos pakeitimo“ (https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/f601abc1741311ef9c779dd37198d447) ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2024 m. rugsėjo 17 d. įsakymą Nr. A1-614 „Dėl priėmimo ir integracijos agentūros nuostatų patvirtinimo“ (https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/d868e012752b11ef9c779dd37198d447)
[11] URC dalyje centro teritorijos išlieka kaip atskiras VSAT administruojamas vienetas ir VSAT pilnai užtikrina sulaikymo kontrolę.

05

I. STEBĖSENA 2024 M.: SKAIČIAI IR FAKTAI

2024 m. stebėseną vykdė du LRK stebėtojai. Atliekant stebėseną buvo užtikrinamas lyčių lygybės principas – lyties požiūriu jautrią ar konfidencialią informaciją galėjo rinkti stebėtoja moteris ir stebėtojas vyras. Stebėsena buvo vykdoma remiantis 2010 m. birželio 2 d. VSAT, UNHCR ir LRK susitarimu bei 2020 m. vasario 27 d. PPC ir LRK susitarimu.

Stebėsenos tikslai: (1) **stebėti** (turėti prieigą prie teisės aktais apibrėžtų prieglobsčio prašymų pateikimo vietų, dokumentų, prieglobsčio prašytojų ir kt.), (2) **rinkti ir vertinti** (objektyviai fiksuoti, kaip yra vykdomos procedūros, ar priėmimo ir apsaugos sąlygos atitinka standartus ir teisės aktus, taip pat analizuoti surinktą medžiagą), (3) **informuoti** (teikti informaciją ir bendradarbiauti su atsakingomis valstybės institucijomis, kurios turi pareigą užtikrinti tinkamas priėmimo bei apsaugos sąlygas) ir siekti pokyčio, reikalingo užtikrinant pagrindines prieglobsčio prašytojų teises.

1. LRK STEBĖSENOS STATISTIKA

2024 m. LRK stebėtojai atliko 52 vizitus[12], visus – gyvai. Į 18 vizitų dėl stebėsenos apimties vyko abu LRK stebėtojai. Dalį stebėsenos vizitų LRK stebėtojai atliko kartu su UNHCR atstovais. Daugiau apie stebėsenos vizitų datas, vietas, pobūdį ir tikslą – *žr. Priede Nr. 1. Stebėsenos statistika, įskaitant žemėlapį su LRK stebėtojų lankytais objektais*.

2024 m. parengtos 65 stebėsenos ataskaitos, įskaitant didesnės apimties tęstinės teminės stebėsenos ataskaitos, skirtos prieigai prie prieglobsčio procedūros, papildymą už 2024 m. Stebėsenos vizitų ir parengtų ataskaitų skaičius skiriasi, nes (1) dalies vizitų metu buvo atlikta daugiau nei viena stebėsena, pvz., prieigos prie prieglobsčio procedūros (pirminės apklausos), taip pat priėmimo ir apsaugos sąlygų; (2) minėta teminės stebėsenos ataskaita parengta remiantis ne tik konkrečių vizitų metu surinkta informacija, bet ir atliekant interviu gyvai, telefonu arba per socialinius tinklus, taip pat apdorojant viešai prieinamus duomenis, bendraujant su atsakingomis valstybės institucijomis ir pan.; (3) dalis parengtų ataskaitų buvo vidinės ir teikiamos tik UNHCR. Apibendrinta metinė stebėsenos ataskaita parengta visų 2024 m. ataskaitų pagrindu, įskaitant vidines.

Palyginimui, 2023 m. buvo atlikta dviem stebėsenos vizitais daugiau (54, visi – gyvai), tačiau parengta keliomis ataskaitomis mažiau (61).

---

[12] Į šį skaičių neįtraukti vizitai, susiję su tęstiniu pabėgėlių iš Ukrainos anketavimu, nes šiai veiklai taikomi kitokio pobūdžio metodai.

Kaip įprasta, LRK stebėtojai sekė dar vieną rodiklį – grįžtamąjį ryšį iš institucijų, t. y. komentarus pateikus ataskaitą, išreikštą poreikį ataskaitas papildyti ir kt. 2024 m. 16 ataskaitų (beveik trečdalis visų ataskaitų) sulaukė grįžtamojo ryšio. 2023 m. institucijų komentarai buvo pateikti dėl 17 ataskaitų.

2. PRIEGLOBSČIO STATISTIKA

2.1. Nacionalinė statistika

Remiantis viešai prieinamais MD duomenimis, **2024 m. toliau mažėjo registruojamų prieglobsčio prašymų skaičius. 2024 m. Lietuvoje buvo registruoti 362 prieglobsčio prašymai (įskaitant paskesnius)**.[13]

Daugiausiai prašymų suteikti prieglobstį gauta metų pradžioje (sausį – 44, vasarį - 41, kovą – 49), taip pat rugpjūtį (42). Kai kuriais mėnesiais prieglobsčio prašymų skaičius nesiekė 20 (balandį, spalį). Daugiau apie prašymų suteikti prieglobstį pateikimo Lietuvoje 2024 m. dinamiką – *žr. Priede Nr. 2. VSAT ir nacionalinė statistika*.

Palyginimui, 2023 m. Lietuvoje buvo registruota 575 prašymų suteikti prieglobstį arba apie 40 proc. daugiau nei 2024 m.[14]

Prieglobsčio prašymus pateikė 30 šalių piliečiai (palyginimui, 2023 m. – 39 šalių piliečiai ir vienas asmuo be pilietybės). Šioje statistikoje toliau dominuoja Baltarusijos piliečiai (140 prašymų), antroje vietoje esantys Rusijos Federacijos piliečiai (47) taip pat daugiau nei dvigubai lenkia artimiausiai esančius Ukrainos (23), Tadžikistano (22), Uzbekistano (21) ir Irako (20) piliečius. Kitų šalių piliečių pateiktų prieglobsčio prašymų skaičiai nesiekė 20. Pažymėtina, kad šalia „įprastų“ kilmės šalių – Baltarusijos, Rusijos Federacijos ir Tadžikistano – atsirado pastaraisiais metais nedominavusios šalys – Uzbekistanas, Ukraina ir Kuba (18). Tuo tarpu tokios 2023 m. penketuke buvusios šalys, kaip, pvz., Afganistanas (8) ar Sirija (5) 2024 m. rikiavosi statistinės lentelės viduryje.

Daugiau apie prieglobsčio prašytojų kilmės šalis – *žr. Priede Nr. 2. VSAT ir nacionalinė statistika*.

2024 M. LIETUVOJE TOLIAU MAŽĖJO REGISTRUOJAMŲ PRIEGLOBSČIO PRAŠYMŲ SKAIČIUS

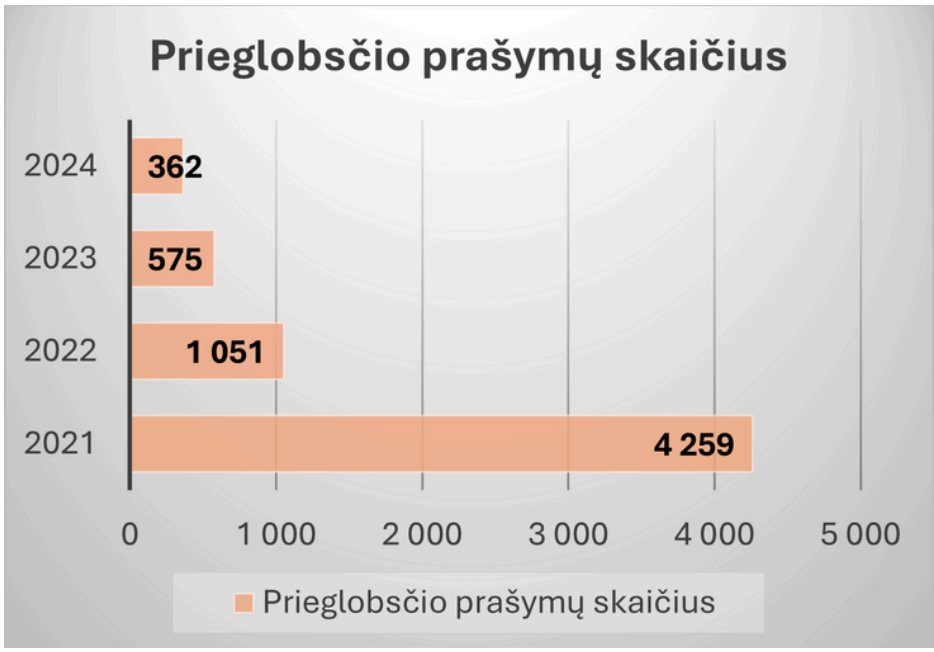

[13] *Žr.* 2024 m. migracijos metraštis, Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos: https://migracija.lrv.lt/public/canonical/1742991436/1282/MM%202024%20LT.pdf
[14] *Žr.* 2023 m. migracijos metraštis, Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos: https://migracija.lrv.lt/media/viesa/saugykla/2024/5/xtUeX75YEX8.pdf

2.2. VSAT statistika

LRK kiekvieną mėnesį gauna VSAT statistikos suvestinę, kurioje, be kita ko, pateikiami išskaidyti duomenys apie VSAT registruotus prašymus suteikti prieglobstį ir bendra nacionalinė prieglobsčio statistika, įskaitant prašymus, registruotus MD teritoriniuose skyriuose. Statistinius duomenis VSAT skaido į: (1) prašymus, registruotus VSAT PKP; (2) prašymus, registruotus VSAT pasienio rinktinėse (toliau – PR) ir pasienio užkardose (toliau – PU), t. y. valstybės sieną kirtus nereguliariai arba užsienietį nustačius Lietuvos teritorijoje, taip pat registruotus šalies viduje. Į antrą kategoriją, be kita ko, patenka VSAT URC apgyvendinti / sulaikyti ir čia prieglobsčio pasiprašę užsieniečiai, iš kitų ES šalių pagal Dublino III reglamentą perduoti užsieniečiai (pastarieji paprastai taip yra pat registruojami VSAT URC), iš trečiųjų ir (arba) ES šalių perkeltieji asmenys ir kt.

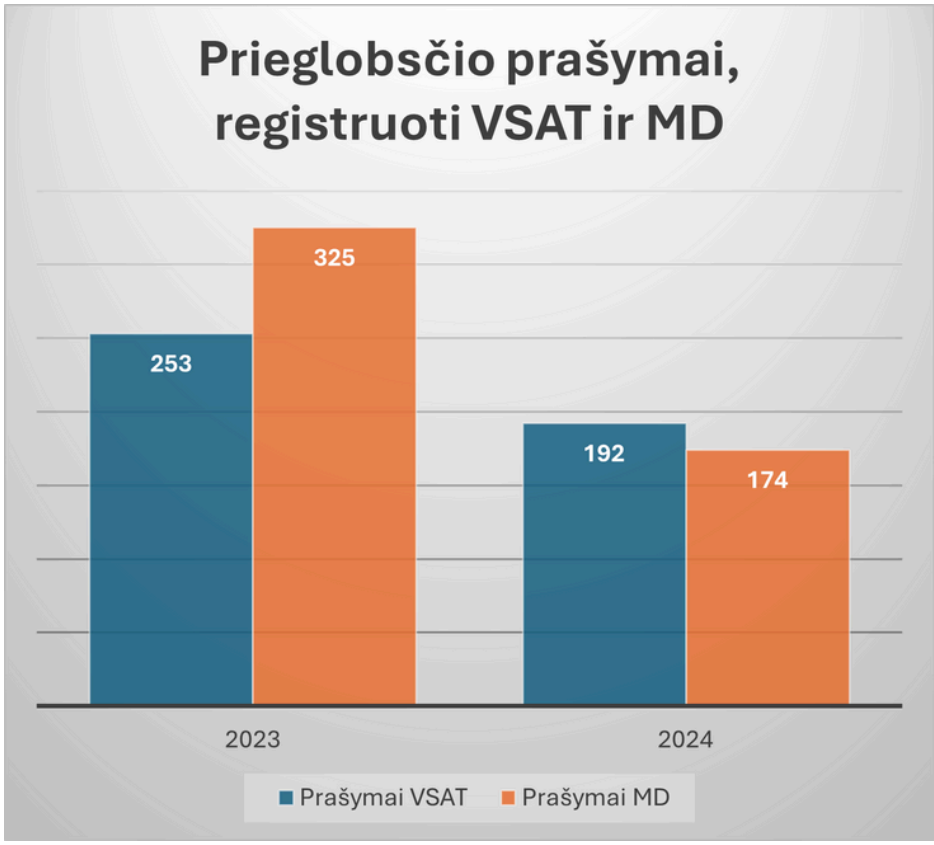

LYGINANT SU 2023 M., VSAT REGISTRUOTŲ PRIEGLOBSČIO PRAŠYMŲ SKAIČIUS MAŽĖJO APIE 25 PROC., MD REGISTRUOTŲ PRAŠYMŲ – VIRŠ 50 PROC.

Remiantis VSAT teikiamais duomenimis, 2024 m. Lietuvoje buvo registruoti 366 prieglobsčio prašymai (31 iš jų registruotas VSAT PKP, 54 – VSAT PR arba PU, 44 – VSAT URC, 174 – MD teritoriniuose skyriuose, 63 perduoti pagal Dublino III reglamentą).

Nė vienas asmuo 2024 m. nebuvo perkeltas iš trečiosios arba ES šalies (2023 m. – 5). Šie skaičiai su nežymia paklaida (iki 5) nesutampa su aukščiau pateiktais MD skaičiais, kuriais remiantis, 2024 m. Lietuvoje buvo pateikti 362 prieglobsčio prašymai. Šis skirtumas iš dalies gali būti paaiškintas tuo, kad, pvz., dalis prieglobsčio prašytojų, atsidūrusių VSAT žinioje, MD buvo traktuojama kaip jau esantys prieglobsčio procedūroje ir dėl šios priežasties neįtraukti į naujų prašymų statistiką.

Kaip buvo pastebėta, registruotų prieglobsčio prašymų skaičius kasmet mažėja. Lyginant su 2023 m., VSAT registruotų prašymų skaičius mažėjo apie 25 proc., MD registruotų prašymų – dar daugiau (beveik 50 proc.).

Daugiau apie prieglobsčio prašytojų pasiskirstymą pagal mėnesį ir registracijos vietą – *žr. Priede Nr. 2. VSAT ir nacionalinė statistika*.

2.3. Lietuva ES kontekste

Lietuva kartu su Vengrija, Slovakija ir Malta toliau išlieka tarp mažiausiai prieglobsčio prašymų registruojančių ES šalių. ES statistikos tarnybos (toliau – Eurostat) duomenimis, **per pirmuosius devynis 2024 m. mėnesius bendras ES pirmą kartą registruotų prieglobsčio prašytojų skaičius buvo 685 305** (27 ES šalių narių duomenys). Pirmąjį daugiausiai prašymų registravusių šalių penketą sudarė Vokietija (176 435 prašymai), Ispanija (122 135), Italija (116 070), Prancūzija (97 285) ir Graikija (46 065). Iš pirmojo penketo pasitraukė Austrija (16 645), kurią aplenkė ir Nyderlandai (24 715) bei Belgija (23 500)[15]. Pirmos penkios paminėtos šalys registravo daugiau nei 80 proc. visų ES pateiktų prieglobsčio prašymų. Į pirmąjį dešimtuką nesibaigus 2024 m. taip pat pateko kaimyninė Lenkija (9 980 prašymų). Iš ES nepriklausančių šalių taip pat išsiskyrė Šveicarija (16 595 prašymai per pirmuosius devynis 2024 m. mėnesius).

Daugiau apie prieglobsčio prašytojus ES pagal šalis – *žr. Priede Nr. 3. ES šalių prieglobsčio statistika*.

Lyginant su pirmaisiais devyniais 2023 m. mėnesiais, pirmą kartą prieglobsčio pasiprašiusių asmenų skaičius ES 2024 m. mažėjo.

LIETUVA KARTU SU VENGRIJA, SLOVAKIJA IR MALTA YRA MAŽIAUSIAI PRIEGLOBSČIO PRAŠYMŲ REGISTRUOJANČIOS ES ŠALYS

Per šį laikotarpį 2023 m. prieglobsčio pirmą kartą pasiprašė apie 10 proc. daugiau užsieniečių. 2023 m. buvo rekordiniai – pirmą kartą prieglobsčio ES šalyse pasiprašė daugiau nei milijonas užsieniečių ir tai buvo 20 proc. daugiau nei 2022 m. [16] Po pastaruosius kelerius metus stebėto augimo, suvedus pilnus 2024 m. duomenis, tikėtina, naujai registruotų prieglobsčio prašytojų po pertraukos bus kiek mažiau.

Pirmąjį kilmės šalių, kurių piliečiai dažniausiai teikė prieglobsčio prašymus ES per pirmus devynis 2024 m. mėnesius, penketuką sudarė Sirija (110 590 / 16,1 proc. visų prašymų), Afganistanas (54 585 / 7,9 proc.), Venesuela (51 910 / 7,6 proc.), Kolumbija (38 425 / 5,6 proc.) ir Turkija (35 975 / 5,2 proc.). Dominuojančios šalys iš esmės liko identiškos 2023 m. situacijai. Gana stipriai išaugo prieglobsčio prašymus pateikusių Ukrainos piliečių skaičius (16 645 / 2,4 proc. visų prašymų). Ukraina pateko į pirmąjį dešimtuką aplenkdama Pakistaną (15 635 / 2,3 proc.). Išskyrus šį pasikeitimą, kitos pirmojo dešimtuko šalys liko tos pačios, kaip ir 2023 m.[17]

Daugiau apie prieglobsčio prašytojų pasiskirstymą pagal kilmės šalis – *žr. Priede Nr. 3. ES šalių prieglobsčio statistika*.

Išskyrus Ukrainą, Lietuvoje 2024 m. dominavusios prieglobsčio prašytojų kilmės šalys ES mastu neužima pirmaujančių pozicijų. Baltarusijos (3 330 prašymų), Rusijos Federacijos (7 895), o tuo labiau Tadžikistano (800) arba Uzbekistano (725) piliečių prieglobsčio prašymų skaičius ES kontekste neišsiskyrė ir, lyginant su 2023 m., nežymiai mažėjo[18].

---

[15] *Žr.* Eurostat, Data Browser, Asylum and first time asylum applicants – monthly data 2024, prieiga internete – 2024-12-19: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00189/default/table?lang=en
[16] *Žr.* First-time asylum applicants up 64% in 2022, 23 March 2023, Eurostat, prieiga internete – 2024-12-19: https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230323-2
[17] *Žr.* Eurostat, Asylum applicants by type of applicant, citinzenship, age and sex – monthly data 2024, prieiga internete – 2024-12-19: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/MIGR_ASYAPPCTZM__custom_9056506/default/table?lang=en
[18] *Žr.* Ten pat.

II. PASIENIO STEBĖSENA

1. BENDROJI STATISTIKA

1.1. VSAT pranešimai apie prieglobsčio prašytojus

2024 m. LRK stebėtojai gavo pranešimus apie 196 užsieniečius, kurių prieglobsčio prašymai buvo registruojami VSAT[19] (palyginimui, 2023 m. LRK iš VSAT gavo pranešimus apie 238 registruojamus prieglobsčio prašymus arba apie 20 proc. daugiau nei 2024 m.). Iš minėtų 196 prieglobsčio prašytojų 167 buvo suaugusieji (129 – vyr., 38 – mot.), 29 – vaikai (16 – vyr., 13 – mot.), 2 iš jų – nelydimi ir/arba atskirti.

VSAT registravo 26 šalių piliečių prieglobsčio prašymus: Afganistano, Armėnijos, Azerbaidžano, Bangladešo, Baltarusijos, Egipto, Gambijos, Indijos, Irako, Irano, Kamerūno, Kazachstano, Kongo Demokratinės Respublikos, Kubos, Libijos, Pakistano, Palestinos, Pietų Afrikos Respublikos, Rusijos Federacijos, Senegalo, Sirijos, Somalio, Tadžikistano, Turkijos, Ukrainos, Uzbekistano. 2023 m. buvo registruoti 27 šalių piliečių prieglobsčio prašymai.

LRK stebėtojai renka duomenis, gaunamus iš VSAT pasienio padalinių (PR, PU ir PKP) ir URC, todėl į šią statistiką patenka ir informacija apie paskesnius prieglobsčio prašymus, taip pat apie užsieniečius, perduotus pagal Dublino III reglamentą, perduotus iš įkalinimo įstaigų, nustatytus šalies teritorijoje kaip neturinčius teisės būti Lietuvoje ir kt. Eigoje būta ir pasikeitimų, pvz., pasikeitė prieglobsčio prašytojo(-os) nurodoma kilmės šalis, asmenys atsisakė prašymo, nesutiko būti apklausiami ir registracija neįvyko, taip pat, pakitus faktinėms aplinkybėms, nuspręsta perduoti asmenį Latvijai readmisijos pagrindu ar pan. Dėl šių priežasčių galimi nežymūs statistiniai neatitikimai.

LRK duomenimis, 2024 m. VSAT registravo mažiausiai 97 pirmą kartą pateiktus prieglobsčio prašymus,, iš kurių 34 atvejais prieglobsčio prašytojai atvyko per VSAT PKP (30 – per išorinę sieną su Baltarusija ir Rusijos Federacija, 1 – oro uoste[20]), 61 – kirto sieną nereguliariai (turimais duomenimis, 18 iš jų – sulaikyti šalies viduje arba perduoti iš Lenkijos po nereguliaraus sienos kirtimo kitose ES šalyse), dar mažiausiai 2 prieglobsčio prašytojai buvo sulaikyti vykstantys per Lietuvą tranzitu ES ribose.

---

[19] Čia ir toliau *pranešimu* laikoma informacija apie planuojamą prašymo suteikti prieglobstį registraciją, o ne apie faktiškai registruotus prašymus. Statistikoje minimi visi gauti pranešimai, neišskiriant atvejų, kai vėliau dėl vienų ar kitų priežasčių prašymas nebuvo registruotas.
[20] Paminėtina, kad per tarptautinį Vilniaus oro uostą atvyko dar 3 užsieniečiai, tačiau jų prieglobsčio prašymai buvo registruoti ne oro uoste, t. y. ne PKP.

PALYGINUS SU 2023 M., REGULIARIU BŪDU ATVYKUSIŲ UŽSIENIEČIŲ SKAIČIUS NEŽYMIAI PADIDĖJO, O KIRTUSIŲ SIENĄ NEREGULIARIAI PRIEGLOBSČIO PRAŠYTOJŲ 2024 M. BUVO DUKART MAŽIAU

Šie skaičiai gali būti kiek netikslūs, nes 2024 m. šalies viduje buvo nustatyta nemažai užsieniečių, kurių atvykimo į Lietuvą aplinkybės lieka neaiškios, t. y. trūko dokumentų, nebuvo pagrįstų įrodymų arba LRK turima informacija nebuvo pakankama siekiant priskirti užsieniečius prie atitinkamos kategorijos.

Būta atvejų, kai prieglobsčio prašytojai į Lietuvą buvo perduoti readmisijos pagrindu. LRK duomenimis, be minėtų naujai atvykusiųjų, mažiausiai 36 užsieniečiai teikė paskesnius prieglobsčio prašymus. **Palyginus su 2023 m., reguliariu būdu atvykusių užsieniečių skaičius nežymiai padidėjo, tuo tarpu nereguliariai sieną kirtusių prieglobsčio prašytojų 2024 m. buvo beveik du kartus mažiau**.

Daugiau apie prieglobsčio prašytojų profilį, jų kilmės šalių pasiskirstymą pagal atvykimo pobūdį, taip pat daugiausiai pranešimų LRK siuntusius VSAT pasienio padalinius – *žr. Priede Nr. 4. LRK kaupiami duomenys*.

2. PRIEIGA PRIE PRIEGLOBSČIO PROCEDŪROS

2024 m. toliau galiojo 2021 m. paskelbta valstybės lygio ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio iš Baltarusijos ir su tuo susijęs teisinis reguliavimas, numatantis, kad prašymas suteikti prieglobstį Lietuvos Respublikoje gali būti pateiktas: (1) PKP ar tranzito zonose – VSAT; (2) Lietuvos Respublikos teritorijoje – VSAT arba MD; (3) užsienio valstybėje – per Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro nurodytas Lietuvos Respublikos diplomatines atstovybes ar konsulines įstaigas[21].

Svarbu paminėti, kad 2024 m. periodiškai buvo stebimos įstatymo apibrėžtos teisinės fikcijos apraiškos, kai užsieniečių, pateikusių prašymą suteikti prieglobstį PKP, tranzito zonose ar netrukus po nereguliaraus valstybės sienos kirtimo, taip pat buvimas laikino apgyvendinimo vietose nelaikomas atvykimu į Lietuvos Respublikos teritoriją, kol nepriimtas sprendimas įleisti juos į Lietuvos Respubliką[22].

Užsieniečiams bandant valstybės sieną kirsti nereguliariai, VSAT pareigūnai toliau taikė vadinamą „apgręžimo“ priemonę, 2023 m. įtvirtintą įstatymu[23]. VSAT kasdien skelbia iš Baltarusijos neįleistų užsieniečių, kurie bandė sieną kirsti nereguliariu būdu, statistiką[24]. Šalia Lietuvos skaičių pateikiama ir kaimyninių valstybių – Latvijos bei Lenkijos – statistika. Remiantis VSAT pateikiama statistika, 2024 m. VSAT pareigūnai į Lietuvą iš Baltarusijos tam nenumatytose vietose neleido patekti 1 002 užsieniečiams. Palyginimui, 2023 m. tokių bandymų buvo pustrečio karto daugiau – 2 643, o 2022 m. – 11 211. Iš viso nuo 2021-08-03, kai VSAT pareigūnams buvo suteikta teisė „apgręžti“ neleistinose vietose iš Baltarusijos bandančius sieną kirsti užsieniečius, iki 2024 m. pabaigos į šalį nereguliariu būdu neleista patekti 22 962 asmenims. LRK neturi duomenų, kokią dalį sudaro unikalūs asmenys ir kiek būta pakartotinių tų pačių asmenų bandymų valstybės sieną kirsti nereguliariai.

---

[21] *Žr*. Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties 140^{12} straipsnį: https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.42837E5A79DD/asr
[22] *Žr*. Ten pat, 140^{8} straipsnis.
[23] *Žr*. Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo 4 straipsnio 13 dalį: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.101063/asr
[24] *Žr*. Neįleistų neteisėtų migrantų statistika, 2025-01-01, prieiga internete – 2025 m. sausio 1 d.: vsat.lrv.lt: https://vsat.lrv.lt/

Teisinis reglamentavimas numato išimtis ir suteikia VSAT pareigūnams galimybę netaikyti „apgręžimo“, kai užsienietis „traukiasi nuo Vyriausybės sprendime nurodytų ginkluotų konfliktų[25], taip pat nuo persekiojimo“ arba „siekia patekti į Lietuvos Respublikos teritoriją humanitariniais tikslais“. LRK ir kiti nepriklausomi stebėtojai neturi galimybės objektyviai nustatyti, ar (ir kaip) yra atliekamas pirminis nereguliariai valstybės sieną bandančių kirsti užsieniečių motyvų ir individualių aplinkybių vertinimas.

Jau ne pirmus metus stebima tendencija, kad minėtos išimtys dažniausiai taikomos Baltarusijos piliečiams. Tiesa, 2024 m. stebėta atvejų, kai Baltarusijos piliečiai taip pat buvo „apgręžti“ (daugiau apie šiuos atvejus – skyriuje apie prieigą prie prieglobsčio procedūros valstybės sieną kirtus nereguliariai). Remiantis LRK kaupiamais duomenimis, iš 41 užsieniečio, kurie nebuvo „apgręžti“ juos sulaikius pasienio ruože po nereguliaraus sienos kirtimo iš Baltarusijos teritorijos, 37 buvo Baltarusijos piliečiai. 2024 m. stebėti vos du atvejai, kai numatytos išimtys buvo pritaikytos ne Baltarusijos, o kitų šalių piliečiams. Viena iš jų – Rusijos Federacijos pilietė, į Lietuvą patekusi su Baltarusijos piliečiu. Kitu atveju buvo atsižvelgta į neatidėliotinus humanitarinius Kubos piliečių su neseniai gimusiu kūdikiu poreikius. Pasieniečiai suteikė pirmąją pagalbą ir motiną su vaiku pristatė į gydymo įstaigą. Šeimos tėvas tuo tarpu kurį laiką praleido atskirai, paskui šeimai leista būti kartu. Tuo tarpu kiti šios šeimos nariai (suaugę asmenys) eigoje buvo atskirti ir „apgręžti“, kurį laiką su jais buvo prarastas ryšys.

2024 M. TARPTAUTINĖS APSAUGOS POREIKĮ TURINTIEMS UŽSIENIEČIAMS SUMAŽĖJO GALIMYBIŲ PASIPRAŠYTI PRIEGLOBSČIO TARPTAUTINIUOSE PKP

Pasitaikė atvejų, kai užsieniečiams pavykdavo nereguliariai kirsti sieną ir palikti pasienio ruožą (arba vykti per Lietuvą iš Latvijos) nepastebėtiems Lietuvos pasieniečių. Tais atvejais, kai jie būdavo sulaikomi kaimyninėje Lenkijoje, užsieniečiai būdavo perduodami Lietuvai ir turėdavo prieigą prie prieglobsčio procedūros. Tokių atvejų LRK nepriskiria prieigos prie prieglobsčio procedūros esant pasienio ruože kategorijai, nes užsieniečių „apgręžimas“ jiems jau esant giliai šalies teritorijoje pagal įstatymą nėra leidžiamas.

2024 m., priešingai nei 2023 m., bandymų nereguliariai kirsti valstybės sieną buvo ir pasienyje su Rusijos Federacijos Karaliaučiaus sritimi. LRK stebėtojams žinomi du atvejai, kai tokiu būdu į Lietuvą pateko du Rusijos piliečiai, abu – pilnamečiai vyrai, jų prieglobsčio prašymai buvo priimti. LRK neturi duomenų, kad pasienyje su Rusijos Federacijos Karaliaučiaus sritimi būtų vykdomi „apgręžimai“.

Kalbant apie prieigą prie prieglobsčio procedūros atvykstant reguliariu būdu per tarptautinius PKP, 2024 m. galimybės pasiprašyti prieglobsčio reikšmingai susiaurėjo. Nuo 2024 m. kovo 1 d. įsigaliojus Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimui[26], buvo uždaryti du pasienyje su Baltarusija veikiantys tarptautiniai PKP – Lavoriškių (Vilniaus raj.) ir Raigardo (Druskininkų sav.), o per likusius du kelio PKP – Medininkų (Vilniaus raj.) ir Šalčininkų (Šalčininkų raj.) – apribotas atvykimas pėsčiomis ir dviračiais. Taip pat apribotas tranzitinių traukinių keleivių įlaipinimas ir išlaipinimas Kenos (pasienyje su Baltarusija) ir Kybartų (pasienyje su Rusijos Federacija) geležinkelio PKP.

Daugiau apie prieigą prie prieglobsčio procedūros VSAT PKP ir diplomatinėse atstovybėse užsienyje – žr. LRK tyrimas: Prieiga prie prieglobsčio procedūros Lietuvos Respublikos diplomatinėse atstovybėse užsienyje ir VSAT PKP[27].

---

[25] 2023 m. gegužės 3 d. Vyriausybė priėmė nutarimą Nr. 2023-08339 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugos esant paskelbtai valstybės lygio ekstremaliajai situacijai“, kuriuo įteisino užsieniečių „apgręžimą“, tačiau nusprendė nenurodyti „ginkluotų konfliktų“, traukimasis nuo kurių leistų taikyti numatytą išimtį. Šio nutarimo projektą parengusios Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos teikime nurodyta, kad *„atsižvelgiant į esamą grėsmių kontekstą nėra objektyvių prielaidų sudaryti ginkluotų konfliktų, kuriems esant nuostata dėl užsieniečių neįleidimo į Lietuvos Respubliką netaikoma, sąrašo, kad nebūtų sukurtas traukos veiksnys instrumentalizuotai migracijai*“. Tokiu būdu, viena iš numatytų išimčių praktikoje net negali būti pritaikyta.

[26] *Žr.* Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. liepos 2 d. nutarimo Nr. 517 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo ir valstybės lygio ekstremaliosios situacijos operacijų vadovo paskyrimo“ pakeitimo, 2024-02-21, e-seimas.lrs.lt: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/e16d07a0d08911ee9269b566387cfecb

[27] *Žr.* Prieiga prie prieglobsčio procedūros Lietuvos Respublikos diplomatinėse atstovybėse užsienyje ir Valstybės sienos apsaugos tarnybos pasienio kontrolės punktuose, papildymas 2024, Lietuvos Raudonasis Kryžius. Prieiga: https://redcross.lt/wp-content/uploads/2024/10/PRIEIGA-PRIE-PROCEDUROS-LT-2024-1.pdf

Prieigos prie prieglobsčio procedūros kontekste paminėtinas „Latvijos tranzitas“, t. y. iš Baltarusijos į Latviją nereguliariu būdu patekę ir (arba) iš užsieniečių apgyvendinimo centrų Latvijoje pasišalinę[28] ir per Lietuvą tranzitu vykstantys asmenys, kurie buvo sulaikomi policijos arba VSAT mobilių patrulių faktiškai visoje šalies teritorijoje – nuo pasienio su Latvija iki pasienio su Lenkija. 2024 m. sausio–lapkričio mėnesiais Lietuvoje buvo sulaikyti 529 tokie užsieniečiai. Apie 30 proc. jų buvo pasišalinę iš užsieniečių apgyvendinimo centrų Latvijoje[29]. Palyginus su 2023 m., vadinamo „Latvijos tranzito“ skaičiai 2024 m. buvo mažesni. 2023 m. buvo sulaikyti 1 193 užsieniečiai, kurie buvo gabenti ar patys vyko iš Latvijos, arba dukart daugiau nei 2024 m.[30] (neskaitant 2024 m. gruodžio mėn., apie kurį duomenų ataskaitos rengimo metu neturėta).

Iš Latvijos atvykusių užsieniečių prieiga prie prieglobsčio procedūros buvo pakankamai komplikuota. LRK turimais duomenimis, tokie užsieniečiai paprastai būdavo perduodami Latvijai (arba retomis išimtimis Estijai) readmisijos pagrindu pagal trišalį susitarimą[31]. Prašymai suteikti prieglobstį Lietuvoje paprastai buvo priimami tik iš tų užsieniečių, kuriuos kaimyninės šalys atsisakydavo priimti dėl buvimą jų teritorijoje patvirtinančių įrodymų stokos. LRK turimais duomenimis, 2024 m. Lietuvoje buvo registruota mažiausiai 13 prieglobsčio prašytojų, atvykusių iš Latvijos arba perduotų iš Lenkijos[32]. 2023 m. tokių buvo mažiausiai 75 arba puspenkto karto daugiau nei 2024 m.

9 iš 10 kalbintų užsieniečių nurodė, kad norą prašytis prieglobsčio jie išreiškė dar pirmomis sulaikymo dienomis, tačiau jų prašymai buvo ignoruojami, o priimti tik po to, kai prieglobsčio pasiprašė teismo posėdžio dėl sulaikymo metu. De facto sulaikymo sąlygomis[33] užsieniečiai praleido nuo 2 iki 5 savaičių, atitinkamai tiek laiko iš jų nebuvo priimami prašymai suteikti prieglobstį Lietuvoje. Nė vienam iš kalbintų užsieniečių nebuvo įteiktas VSAT sprendimas, kurio remiantis jie buvo de facto sulaikyti.

Tokioje situacijoje atsidūrę užsieniečiai pirminiame etape būdavo *de facto* sulaikomi *incommunicado* sąlygomis (neturėjo ryšio su išoriniu pasauliu, neturėjo prieigos prie teisinės pagalbos), vėliau –sulaikomi teismo sprendimu (mažiausiai 3 mėn., kartais – pratęsiama). Teismai skiriamą sulaikymą, be kita ko, grįsdavo tuo, kad užsieniečiai tariamai iš karto nepateikė prieglobsčio prašymo ir tai įvykdavo tik, pvz., teismo posėdžio metu[34]. Tuo tarpu LRK surinkti duomenys rodo, kad užsieniečiai tokios galimybės paprasčiausiai neturėdavo, kol būdavo ieškoma būdų kuo greičiau juos perduoti kaimyninėms šalims, per kurias užsieniečiai pateko į ES. Tais atvejais, kai prieglobsčio prašymai galiausiai buvo registruoti ir LRK stebėtojams buvo leista pabendrauti su užsieniečiais,

---

[28] Nedidelę dalį sudarė ir į ES per Estiją nereguliariai patekę užsieniečiai, tačiau kelionės maršrutas išlieka tas pats, t. y. į Lietuvą užsieniečiai atvykdavo iš Latvijos pusės.

[29] *Žr*. Ukrainietis gabeno keturis iš Latvijos neteisėtai sprukusius indus, 2024-12-17, vsat.lrv.lt: https://vsat.lrv.lt/lt/naujienos/ukrainietis-gabeno-keturis-is-latvijos-neteisetai-sprukusius-indus/

[30] *Žr*. Uždirbti tikėjęsis latvis apsiskaičiavo: vietoj kone 3 tūkst. eurų gali sulaukti kelerių metų kalėjimo (foto), 2024-03-18, vsat.lrv.lt: https://vsat.lrv.lt/lt/naujienos/uzdirbti-tikejesis-latvis-apsiskaiciavo-vietoj-kone-3-tukst-euru-gali-sulaukti-keleriu-metu-kalejimo-foto/

[31] *Žr*. Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Estijos Respublikos Vyriausybės ir Latvijos Respublikos Vyriausybės 1995 m. birželio 30 d. sutartį dėl nelegaliai gyvenančių asmenų grąžinimo: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.19825

[32] Atvykę iš Latvijos ir perduoti iš Lenkijos užsieniečiai nėra išskiriami, nes dažnu atveju jų patekimo į ES teritoriją aplinkybių tiksliai nustatyti nėra galimybių arba pačių užsieniečių pateikti liudijimai iš esmės skiriasi. Neatmestina, kad iš Lenkijos Lietuvai perduodami užsieniečiai taip pat galėjo būti atvykę iš Latvijos ir tranzitu kirtę Lietuvos teritoriją.

[33] Šiame kontekste, įvertinus taikytinas tarptautinės teisės normas bei atsižvelgus į faktines sąlygas, kuriomis, remiantis surenkamais duomenimis, laikomi užsieniečiai, „*de facto* sulaikymas“ referuoja į „apgyvendinimą laikino apgyvendinimo vietose, nesuteikiant teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje“ pagal Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 140^8 straipsnio 4 dalį, kuris gali tęstis iki 5 mėnesių. Sprendimus pagal minėtą nuostatą priima VSAT pareigūnai, vadovaudamiesi, be kita ko, 2023 m. liepos 26 d. VSAT vado įsakymu Nr. 4-288 „Dėl Sprendimo dėl užsieniečio laikino apgyvendinimo pavyzdinės formos patvirtinimo“ (https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/761bdaf02beb11eea0b6cad9848a9596). Nors, remiantis Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 140^8 straipsnio 5 dalimi, minėtas sprendimas gali būti skundžiamas teismui (tai nurodyta ir Sprendimo dėl užsieniečio laikino apgyvendinimo pavyzdinėje formoje), tačiau galimybės naudotis valstybės garantuojama teisine pagalba tokiu atveju nenumatyta, o LRK teisininkai prie šios kategorijos asmenų prieigos neturi.

[34] *Žr*. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2024 m. gruodžio 18 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-2785-815/2024, LITEKO Lietuvos teismų informacinė sistema: https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=7083d491-c37a-4542-8153-f48809d01c0f

pastebėta tam tikrų dėsningumų, kaip antai:

- užsieniečiai *de facto* sulaikomi siekiant readmisijos būdu juos kuo greičiau perduoti Latvijai, tačiau perdavimas ne visuomet yra sėkmingas;
- kai yra įsitikinama, jog readmisijos būdu užsieniečių perduoti Latvijai nepavyks, VSAT kreipiasi į teismą dėl užsieniečių judėjimo laisvės apribojimo;
- teismo posėdžių metu užsieniečiams išreiškus norą prašytis prieglobsčio, jų prieglobsčio prašymai yra priimami ir registruojami.

„LATVIJOS TRANZITO“ UŽSIENIEČIŲ PRIEGLOBSČIO PRAŠYMAI BUVO REGISTRUOJAMI PO TO, KAI JIE PRIEGLOBSČIO PASIPRAŠĖ TEISMO POSĖDŽIŲ METU ARBA KAIMYNINĖMS ŠALIMS ATSISAKIUS JUOS PRIIMTI READMISIJOS PAGRINDU

Stebėta praktika, kad prieglobsčio prašytojų statuso neturintys užsieniečiai teismo sprendimu yra sulaikomi, o pasiprašius prieglobsčio eigoje sulaikymas pakeičiamas į alternatyvią sulaikymui priemonę be galimybės išvykti už apgyvendinimo / sulaikymo centro ribų[35].

Kiek kitokia situacija buvo su nelydimais ar atskirtais vaikais, atvykusiais iš Latvijos. Sulaikius pavienius arba grupėje (taip pat perdavus iš Lenkijos) esančius vaikus, jie būdavo nukreipiami į Ruklos PPC. LRK neturi duomenų, kad nelydimi vaikai būtų sulaikomi ar neturėtų prieigos prie prieglobsčio procedūros. Vis dėlto, MD duomenimis, 2024 m., priešingai nei 2023 m., prašymų suteikti prieglobstį iš nelydimų vaikų negauta[36].

2.1. Galimybė pasiprašyti prieglobsčio PKP

LRK duomenimis, 2024 m. nė vienas prieglobsčio prašymas nebuvo registruotas tarptautiniuose geležinkelio PKP (2023 m. buvo registruotas vienas toks prašymas). Tuo tarpu kelio PKP priimtų prieglobsčio prašymų skaičius, lyginant su 2023 m., nežymiai išaugo, nors liko itin mažas. Priešingai nei 2023 m., **2024 m. nežymiai daugėjo prieglobsčio prašytojų, atvykstančių per išorinę sieną su Baltarusija ir reikšmingai sumažėjo atvykstančių per išorinę sieną su Rusijos Federacijos Karaliaučiaus sritimi**.

Remiantis VSAT pateiktais duomenimis, 2024 m. balandį, gegužę, birželį, rugsėjį, lapkritį ir gruodį prieglobsčio prašymų PKP pateikta nebuvo.

2024 m. nebuvo nė vieno atvejo, kai PKP būtų registruotas Rusijos Federacijos piliečio prašymas suteikti prieglobstį. 2023 m. buvo tik vienas atvejis, kai prašymą pateikė Rusijos pilietė moteris, kai tuo tarpu ankstesniais metais Rusijos piliečiai sudarydavo daugumą asmenų, teikiančių prieglobsčio prašymus būtent PKP. Daugiau lyginamosios statistikos – *žr. Priede Nr. 4. LRK kaupiami duomenys*.

LRK stebėtojams yra žinomi du atvejai arba tiksliau – keturi bandymai, t. y. kai tie patys užsieniečiai ar užsieniečių grupės daugiau nei vieną kartą nesėkmingai bandė pateikti prašymą suteikti prieglobstį atvykus į PKP 2024 m.

---

[35] 2023 m. gruodžio pabaigoje alternatyvi sulaikymui priemonė „užsieniečio apgyvendinimas Valstybės sienos apsaugos tarnyboje ar kitoje tam pritaikytoje vietoje **nustatant teisę judėti tik apgyvendinimo vietai priklausančioje teritorijoje**“, buvo pakeista į alternatyvią sulaikymui priemonę „užsieniečio apgyvendinimas Valstybės sienos apsaugos tarnyboje ar kitoje tam pritaikytoje vietoje **nustatant pareigą neišvykti iš apgyvendinimo vietai priklausančios teritorijos be apgyvendinimo vietos vadovo ar jo įgalioto asmens leidimo**“. Kadangi praktikoje pakeitus įstatyminę formuluotę judėjimo laisvės apribojimo pobūdis nepakito (LRK žiniomis, bent jau iki 2024 m. gruodžio 13 d. leidimas išvykti iš apgyvendinimo vietos teritorijos nebuvo suteiktas nė vienam asmeniui), į šią alternatyvią sulaikymui priemonę tolimesniame tekste referuojama kaip „alternatyvi sulaikymui priemonė be galimybės išvykti už apgyvendinimo centro ribų“.
[36] *Žr.* 2024 m. migracijos metraštis, Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos: https://migracija.lrv.lt/public/canonical/1742991436/1282/MM%202024%20LT.pdf

Vienas atvejis įvyko geležinkelio PKP, kitas – kelio PKP. Daugiau apie atvejus – *žr. LRK tyrimas: Prieiga prie prieglobsčio procedūros Lietuvos Respublikos diplomatinėse atstovybėse užsienyje ir VSAT PKP*[37].

2024 M. NEŽYMIAI DAUGĖJO PRIEGLOBSČIO PRAŠYTOJŲ, ATVYKSTANČIŲ PER IŠORINĘ SIENĄ SU BALTARUSIJA, BET SUMAŽĖJO ATVYKSTANČIŲ PER SIENĄ SU RUSIJA

Pažymėtina, kad iki 2024 m. kovo į tarptautinius PKP, esančius pasienyje su Baltarusija, buvo galima atvykti dviračiais. Paskutinis toks formalizuotas sienos kirtimas buvo stebėtas vasarį, kai į VSAT PKP iš Baltarusijos atvyko Tadžikistano pilietė ir jos sūnus, kurie su savimi turėjo dviračius. Nuo kovo mėn. įsigaliojo draudimas sieną kirsti su dviračiu ir prieglobsčio prašytojai turėjo ieškoti kitų galimybių – įsigyti autobuso bilietus, samdyti pavežėjus arba bandyti įsiprašyti į atsitiktinius pakeleivingus automobilius, kertančius sieną.

2.2. Galimybė pasiprašyti prieglobsčio kirtus sieną nereguliariu būdu

2024 m. LRK stebėtojai fiksavo kelis atvejus, kai tarptautinės apsaugos siekiantiems užsieniečiams nereguliariu būdu kirtus valstybės sieną jie buvo „apgręžti“, galimai pažeidžiant *non-refoulement* principą.

I. Rusijos Federacijos pilietis. Balandį LRK gavo informacijos, kad Baltarusijos ir Lietuvos pasienyje yra Rusijos pilietis, kuris bandė nereguliariai kirsti sieną bei žodžiu pateikti prašymą suteikti prieglobstį, tačiau nebuvo įleistas. VSAT pareigūnai asmeniui nurodė atsiraukti nuo fizinio barjero – apsauginės tvoros – ir nukreipė jį į artimiausią veikiantį tarptautinį PKP, esantį už maždaug 10-12 km. Vyras toje vietoje praleido visą naktį, buvo sušalęs, apsidraskęs rankas. Situaciją iš šalies stebėjo netoliese esantys ginkluoti Baltarusijos pareigūnai. Turimais duomenimis, prasidėjus ginkluotam konfliktui Ukrainoje vyras savavališkai paliko karinį dalinį, kuriame tarnavo, dėl to jo atžvilgiu buvo iškelta baudžiamoji byla.

Pasienyje esantis vyras palaikė ryšį su trečiuoju asmeniu, kuris perduodavo informaciją LRK stebėtojams. Po kurio laiko LRK stebėtojai gavo informacijos, kad pasienyje esantis vyras pasakė (cituojama) „*einantis pasiduoti*“ ir ryšys su juo nutrūko.

LRK žiniomis, prieglobsčio prašytojas pirmiausia atsidūrė Baltarusijos pasienio apsaugos komiteto žinioje, vėliau buvo perduotas į Rusijos Federaciją ir kariniame dalinyje laukė teismo.

II. Baltarusijos pilietis. Birželį LRK gavo informacijos, kad Lietuvos pasienyje su Baltarusija buvo „apgręžtas“ Baltarusijos pilietis, kuris sieną kirto nereguliariu būdu ir prašėsi prieglobsčio. Vėliau vyrui pavyko kirsti sieną kitoje vietoje ir jo prieglobsčio prašymas buvo priimtas.

LRK stebėtojai turėjo galimybę tiesiogiai pabendrauti su prieglobsčio prašytoju ir surinko informaciją apie pirmąjį nesėkmingai pasibaigusį bandymą.

Vyro teigimu, pirmąjį atvykimą į Lietuvą jis planavo savarankiškai ir pasirinko sieną kirsti ten, kur nėra fizinio barjero – tvoros ir spygliuotos vielos koncertinos, o siena eina upe. Perplaukęs Nemuno upę vyras teigė Lietuvos pusėje pamatęs vaizdo stebėjimo kameras. Prieglobsčio prašytojas atsistojo prieš vieną iš jų, kad atkreiptų į save dėmesį, ir laukė, kol atvyks patruliai. Lietuvos pareigūnai jį sulaikė ir nusivežė į VSAT padalinį, kur vyko apklausos, buvo užduota daug įvairaus pobūdžio klausimų. Po kurio laiko prieglobsčio prašytojas buvo nuvežtas prie sienos ir jam nurodyta grįžti į Baltarusiją.

[37] *Žr*. Prieiga prie prieglobsčio procedūros Lietuvos Respublikos diplomatinėse atstovybėse užsienyje ir Valstybės sienos apsaugos tarnybos pasienio kontrolės punktuose, papildymas 2024, Lietuvos Raudonasis Kryžius. Prieiga: https://redcross.lt/wp-content/uploads/2024/10/PRIEIGA-PRIE-PROCEDUROS-LT-2024-1.pdf

Vyro teigimu, jam buvo nurodyta grįžti į Baltarusiją nepažįstamoje vietoje, todėl jis nežinojo, kur eiti. Jis trumpam spėjo patikrinti žemėlapį telefone, tačiau šalia nesimatė jokių gyvenviečių ir tinkamo kelio iš miško aptikti nepavyko, tuomet išsikrovė telefonas. Netrukus prieglobsčio prašytojas pastebėjo, kad ne tik Lietuvos, bet ir Baltarusijos pusėje yra pastatytas fizinis barjeras, o prieglobsčio prašytojas yra įstrigęs zonoje tarp dviejų tvorų. Galiausiai jam pavyko įveikti kliūtis ir pasiekti artimiausią didesnį miestą.

Pirmą kartą atsidūręs Lietuvoje prieglobsčio prašytojas negavo jokių dokumentų, liudijančių jo buvimą, atsisakymą įleisti, registruoti prašymą suteikti prieglobstį ar kt. Anot vyro, jo pirštų antspaudai nebuvo paimti, tačiau buvo padaryta jo nuotrauka.

III. Kubos piliečiai. 2024 m. liepą į LRK kreipėsi Ispanijos pilietė, kuri nurodė prieš kelias dienas praradusi kontaktą su savo seserimi. Pasak moters, jos sesuo (Kubos pilietė) su savo šeimos nariais bandė atvykti į Lietuvą nereguliariai. Asmenys buvo „apgręžti“ Lietuvos pareigūnų ir, paskutinėmis turimomis žiniomis, įstrigo Lietuvos-Baltarusijos pasienyje. Kubos piliečių grupę sudarė 4 šeimos nariai (moteris, jos vyras, pilnametis sūnus ir nepilnametė duktė) bei dar vienas vyras (taip pat Kubos pilietis), prisijungęs kelionės metu. Niekas iš jų neturėjo tvarkingų kelionės dokumentų, leidžiančių atvykti į ES. Į LRK pasikreipusi moteris nurodė, kad jos šeimos nariai nebeturi maisto, vandens, o palikti miško jiems neleidžia Baltarusijos pareigūnai. Be to, anot moters, nepilnametė serga cukriniu diabetu ir jai reikalingi vaistai. Ispanijos pilietės pastangomis Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – EŽTT) jos giminaičiams pritaikė laikinąsias apsaugos priemones[38], tačiau kontaktas su jais nebuvo atkurtas.

Po kurio laiko Ispanijos pilietė informavo LRK, kad ryšis su seserimi ir jos šeima buvo atkurtas (ryšys buvo nutrūkęs 8 dienas). Remiantis vėliau surinktais duomenimis, Baltarusijos pusėje Kubos piliečiai taip pat sutiko pareigūnus, kurie jiems neleido palikti pasienio teritorijos ir, grasindami, nurodė eiti prie Latvijos sienos. Užsieniečiai nereguliariai kirto Latvijos sieną, kur, jų teigimu, patyrė vietos pareigūnų smurtą (vienam asmeniui sulaužytas žandikaulis, kitam – šonkauliai ir ranka), buvo sudaužyti jų telefonai, galiausiai jie buvo „apgręžti“ į Baltarusiją. Kubos piliečiams pavyko ištrūkti iš miško vietovės, susitikti su kitais užsieniečiais, kurie leido pasinaudoti telefonu. Kubos piliečių šeima įsigijo autobuso bilietus ir, turėdami EŽTT sprendimą dėl laikinųjų apsaugos priemonių, draudžiančių juos grąžinti, atvyko į Medininkų PKP. Išvykstant iš Baltarusijos sunkumų jiems nekilo. Lietuvoje asmenims buvo suteikta medicininė pagalba, vienas jų – laikinai hospitalizuotas, atlikta operacija. Kitą dieną VSAT informavo LRK stebėtojus, kad bus registruojami kubiečių prieglobsčio prašymai.

IV. Baltarusijos pilietis. Rugsėjį į LRK kreipėsi asmuo, kuris nurodė, kad jo brolis, Baltarusijos pilietis, kirto sieną su Lietuva nereguliariu būdu, laukė pasirodant pasieniečių ir pasiprašė prieglobsčio. Anot vyro, pasieniečiai prieglobsčio prašymo neregistravo, paėmė ir/ar sugadino jo brolio mobilųjį telefoną ir grąžino jį atgal į Baltarusijos teritoriją. Kaip nurodė į LRK kreipęsis asmuo, Baltarusijos pusėje jo brolis pasiklydo judėdamas miške, buvo aptiktas baltarusių pasieniečių ir sulaikytas, jam buvo iškelta baudžiamoji byla už dalyvavimą protestuose. Asmuo nurodė, kad, jo žiniomis, tai buvo pirmasis brolio bandymas patekti į Lietuvą tokiu būdu, kelionės metu brolis buvo vienas.

Pažymėtina, kad net ir tais atvejais, kai prieglobsčio prašytojams pavykdavo kirsti sieną nereguliariu būdu, jų kelionė dažnu atveju būdavo pakankamai sudėtinga. Pirma, dėl fizinio sienos kirtimo, t. y. natūralių gamtinių kliūčių ir/ar fizinio barjero – apsauginės tvoros su koncertinos segmentu. Antra, dėl pavojaus būti pastebėtiems kitų šalių – Baltarusijos ir Rusijos – patruliuojančių pasieniečių.

---

[38] *Žr*. „EŽTT byloje B.O. ir kiti prieš Lietuvą pritaikė laikinąsias apsaugos priemones“. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija. Prieiga: https://tm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/atstovavimas-eztt/naujienos-2/eztt-byloje-bo-ir-kiti-pries-lietuva-pritaike-laikinasias-apsaugos-priemones/

Pavojai ir rizikos kertant sieną nereguliariu būdu

Žemiau pateikiama pavyzdžių, su kuo susidūrė prieglobsčio prašytojai, valstybės sieną kirtę nereguliariu būdu. Sudėtingi būdai kirsti sieną:

- *2024 m. sausis, pasienis su Baltarusija. (Pilnametis vyras). Buvo labai šalta, asmuo atėjo per užšalusį ežerą. Nors ežeras buvo užšalęs, bet šalia buvusios pelkės – ne, todėl prieglobsčio prašytojas įsmuko, sušlapo, išsipurvino.*

- *2024 m. sausis, pasienis su Baltarusija. (Moteris, vyras ir 3 nepilnamečiai vaikai). Kelias dienas laikėsi pliusinė temperatūra, tačiau prieglobsčio prašytojai ėjo ledu per ežerą. Asmenys buvo gerai pasiruošę, apsirišę virve. Vyras ėjo pirmas, su pagaliu tikrino ledo storį. Kai ledas atlaikydavo, iš paskos eidavo ir kiti šeimos nariai. Jei ledas įlūžtų ir reikėtų nupjauti virvę, vyras su savimi turėjo ir peilį. Ledo paviršius jau buvo pavandenijęs, todėl visi asmenys sušlapo avalynę.*

- *2024 m. kovas, pasienis su Baltarusija. (Pilnametė moteris). Prieglobsčio prašytoja su hidrokostiumu ir gelbėjimosi liemene brido / plaukė per upę, patyrė stresą. Buvo tamsu, sušlapo telefonas, todėl negalėjo pasižiūrėti koordinačių.*

- *2024 m. balandis, pasienis su Rusijos Federacija. (Pilnametis vyras). Prieglobsčio prašytojas valstybės sieną kirto perlipdamas dvi apsaugines tvoras (susipjaustė delnus).*

- *2024 m. balandis, pasienis su Rusijos Federacija. (Pilnametis vyras). Prieglobsčio prašytojas valstybės sieną kirto pereidamas tiltą.*

- *2024 m. gegužė, pasienis su Baltarusija. (Pilnametis vyras). Atsidūręs pasienyje prie upės prieglobsčio prašytojas prisipūtė čiužinį, susidėjęs ant jo visus daiktus ir yrėsi į Lietuvos pusę. Sienos kirtimo metu prieglobsčio prašytojas sušlapo, peršlapo dalis jo daiktų, tačiau sieną kirsti pavyko. Švartuodamasis prie kranto prieglobsčio prašytojas įsistvėrė už krante augančių krūmų šakų ir persipjovė ranką.*

NEREGULIARIU BŪDU SIENĄ KIRSTI PRIVERSTI PRIEGLOBSČIO PRAŠYTOJAI SUSIDURIA SU PAVOJAIS – SVEIKATAI PAVOJINGOMIS FIZINIO BARJERO UŽTVAROMIS IR NATŪRALIOMIS GAMTINĖMIS KLIŪTIMIS, TAIP PAT IŠLIEKA RIZIKA BŪTI PASTEBĖTIEMS BALTARUSIJOS AR RUSIJOS PAREIGŪNŲ

- *2024 m. birželis, pasienis su Baltarusija. (Pilnametis vyras). Prieglobsčio prašytojas kirsdamas sieną buvo iki kaklo įklimpęs pelkėje, išlipdamas įsikibo į šalia buvusias žoles ir šakas ir sėkmingai išlipo. Prieglobsčio prašytojui išsigelbėti padėjo turimi žvejybos įgūdžiai.*

- *2024 m. rugpjūtis, pasienis su Baltarusija. (Pilnametis vyras). Siekiant patekti į Lietuvą prieglobsčio prašytojas turėjo perplaukti Nemuną.*

- *2024 m. rugsėjis, pasienis su Baltarusija. (Vyras ir moteris). Kirsdami sieną prieglobsčio prašytojai su savimi turėjo metalines išlankstomas kopėčias, skirtas perlipti per fizinį barjerą. Užlipusi ant apie 4 m siekiančios tvoros viršaus moteris numetė savo kuprinę į Lietuvos pusę, tačiau netrukus suprato negalėsianti nusileisti į kitą pusę. Moteris įsipainiojo ant tvoros esančiame papildomame pjaunančios vielos koncertinos segmente. Jai esant ant tvoros viršaus lipti iš paskos pradėjo ir prieglobsčio prašytojas vyras, kuriam dėl regos sutrikimų taip pat kilo sunkumų. Kadangi prieglobsčio prašytojai atsidūrė sudėtingoje situacijoje, buvo iškviesti papildomi VSAT ekipažai, prieglobsčio prašytojai nukelti ant žemės, suteikta pirmoji medicinos pagalba.*

- *2024 m. lapkritis, pasienis su Baltarusija. (Pilnametis vyras). Prieglobsčio prašytojas sieną kirto perplaukdamas Nemuną.*

- *2024 m. gruodis, pasienis su Baltarusija. (Pilnametis vyras). Prieglobsčio prašytojas atsidūrė prie fizinio barjero – apsauginės tvoros su koncertinos segmentu. Vyras suprato savarankiškai neįveiksiantis tvoros, tačiau kitapus barjero prisistatę VSAT pareigūnai iš pradžių nurodė pasišalinti nuo sienos. Paskui jie nuvažiavo ir po kiek laiko grįžo. Prieglobsčio prašytojui buvo atidaryti tvoroje esantys varteliai, tačiau prieš įveikdamas koncertinos kliūtį vyras apsidraskė rankas, susiplėšė viršutinius ir apatinius rūbus.*

3. PRIEGLOBSČIO PRAŠYTOJŲ PRIĖMIMAS IR APSAUGA

Gavus pranešimą iš VSAT apie pateiktą prieglobsčio prašymą, LRK stebėtojai turi galimybę vykti į pasienio padalinius, gydymo įstaigas ar kitas lokacijas, kuriose yra laikinai apgyvendinti ar sulaikyti prieglobsčio prašytojai. Vizitų metu LRK stebėtojai vertina prieglobsčio prašytojų priėmimo ir apsaugos sąlygas. Vertinant priėmimo sąlygas, dėmesys kreipiamas į šiuos aspektus: 1) patalpas, kuriose apgyvendinti / sulaikyti prieglobsčio prašytojai[39]; 2) galimybę pasinaudoti sanitariniu mazgu; 3) maitinimo organizavimą; 4) galimybę pabūti gryname ore; 5) higienos priemonių, drabužių ir kitų būtinų priemonių užtikrinimą.

Tuo tarpu vertinant apsaugos sąlygas daugiau koncentruojamasi ne į būtinuosius kiekvieno žmogaus išgyvenimui reikalingus materialinius aspektus, bet į orumo ir saugumo užtikrinimą, informacijos prieinamumą, teikiamų paslaugų paketą, galimybę susisiekti su artimaisiais ir kt. Visi vertinimai atliekami remiantis EUAA gairėmis dėl priėmimo sąlygų[40], 2024 m. gegužę pasirodžiusiomis papildančiomis EUAA gairėmis[41], taip pat nacionaliniuose ir tarptautiniuose teisės aktuose nustatytais kriterijais. Ataskaitoje nurodomi bendrieji pastebėjimai, susiję su priėmimo sąlygomis pasienio padaliniuose ar kitose lokacijose, detalesnė informacija apie kiekvieną vizitą pateikiama ataskaitose priede – *žr. Priede Nr. 5. Pasienio stebėsena*.

3.1. Materialinės priėmimo sąlygos

Kaip ir 2023 m., 2024 m. stebėta bendra teigiama tendencija, kad prieglobsčio prašytojai VSAT pasienio padaliniuose laikomi kiek įmanoma trumpesnį laiką. Įprastai prieglobsčio prašytojai pasienio padaliniuose praleidžia 1-3 dienas. Tai, kiek prieglobsčio prašytojas(-a) praleis pasienio padalinyje, iš esmės priklausė nuo to, kurią savaitės dieną asmuo atvyko į Lietuvą. Kadangi VSAT Migracijos skyriaus pareigūnai ir MD specialistai nedirba savaitgaliais, pirminės apklausos atliekamos ir MD sprendimai dėl apgyvendinimo įprastai priimami pirmąją darbo dieną po asmens atvykimo į Lietuvą, t. y. asmeniui atvykus, pvz., penktadienį, visi procedūriniai veiksmai atliekami pirmadienį, atitinkamai atvykus savaitės viduryje, procedūriniai veiksmai įprastai atliekami per parą. Pabrėžtina, kad toliau aprašomomis sąlygomis stebėti prieglobsčio prašytojai gyveno pakankamai trumpą laiką, po kurio jiems buvo leista apsigyventi savarankiškai arba jie būdavo apgyvendinami / sulaikomi VSAT URC Pabradėje.

DAUGIAU NEI PUSĖS VISŲ VSAT PASIENIO PADALINIUOSE ATLIKTŲ STEBĖSENOS VIZITŲ ATVEJAIS KONSTATUOTA, KAD NEATITIKIMŲ STANDARTAMS NĖRA

2024 m. stebėta, kad pasienio padaliniuose prieglobsčio prašytojams įprastai užtikrinamos visos standartus atitinkančios priėmimo sąlygos. Iš 29 vizitų į VSAT pasienio padalinius 15 (arba daugiau nei pusė) stebėtų atvejų konstatuota, kad neatitikimų rekomenduotiniems standartams nėra (*2024-01-08 – Švenčionių PU, 2024-01-25 – Lavoriškių PKP, 2024-01-26 – Švenčionių PU, 2024-02-19 – Lavoriškių PKP, 2024-03-18 – Švenčionių PU, 2024-04-16 – Bardinų PU, 2024-04-17 – Šiaulių PU, 2024-05-13 – Švenčionių PU, 2024-06-20 – Švenčionių PU, 2024-07-23 – Medininkų PKP, 2024-08-15 – A. Barausko PU, 2024-08-26 – Medininkų PKP, 2024-09-20 – A. Barausko PU, 2024-10-01 – Kybartų kelio PKP, 2024-11-04 – Kapčiamiesčio PU)*. Pažymėtina, kad visų 2024 m. eigoje atliktų vizitų metu Švenčionių PU (lankytasi 5 kartus) ir Lavoriškių PKP[42] (lankytasi 2 kartus) buvo konstatuota, kad pilnai užtikrinamos standartus atitinkančios priėmimo sąlygos.

[39] Remiantis Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro įsakymu „Dėl Laikino prieglobsčio prašytojų apgyvendinimo pasienio kontrolės punktuose ir Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos struktūriniuose padaliniuose sąlygų ir tvarkos aprašo patvirtinimo“, prieglobsčio prašytojų priėmimo patalpose turi būti natūralus apšvietimas, dirbtinis apšvietimas, patalpos turi būti šildomos ir vėdinamos. Taip pat patalpose turi būti šie baldai ir prietaisai: lova, stalas, kėdė, spinta, vienkartinių indų, virdulys. Kiekvienam prieglobsčio prašytojui turi būti išduota po pagalvę, antklodę, patalynės komplektą.
Žr.: https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/caf7f150135a11e6a23dfca0984f2ff9/asr

[40] Žr. EUAA gairės dėl priėmimo sąlygų: veiklos standartai ir rodikliai, 2016, EUAA: https://euaa.europa.eu/sites/default/files/Guidance-on-ReceptionConditions-LT.pdf

[41] Žr. Guidance on Reception Operational Standards and Indicators, 2024, EUAA: https://euaa.europa.eu/publications/guidance-reception-operational-standards-and-indicators

[42] Vizitai Lavoriškių PKP atlikti 2024 m. sausio – vasario mėn. Nuo 2024-03-01, nutraukus vykimą per šį PKP, prieglobsčio prašytojai ten apgyvendinami nebebuvo.

Daugeliu kitų atvejų stebėsenos metu fiksuoti sąlyginai nedideli neatitikimai standartams. Pagirtina, kad dalis pasienio padalinių priėmimo sąlygas pritaiko pagal specifinius, dažniausiai jų padaliniuose apgyvendinamų prieglobsčio prašytojų poreikius. Pvz., Švenčionių PU, kur prieglobsčio prašytojai dažniausiai apgyvendinami po nereguliaraus sienos kirtimo perplaukus upę / ežerą ar perbridus pelkę, personalas, pastebėjęs šias tendencijas, atitinkamai prieglobsčio prašytojų kambaryje pastatė drabužių džiovyklę ir elektrinius šildytuvus, kurie prieinami net vasaros laikotarpiu ir užtikrina galimybę greičiau išsidžiovinti kelionės metu sušlapusius drabužius ir avalynę.

Panaši praktika buvo stebėta ir Lavoriškių PKP, kur atsižvelgus į tai, kad dažniausiai į PKP atvykdavo prieglobsčio prašytojos moterys su mažais vaikais, personalas prieglobsčio prašytojų kambaryje pastatė sulankstomą vaikišką lovelę, taip pat kambaryje būdavo palikta žaislų.

2024 m. stebėtas vienas atvejis, kai prieglobsčio prašytojas buvo apgyvendintas / sulaikytas minimalių standartų neatitinkančiomis, orumą žeminančiomis sąlygomis:

- *2024-08-02 Kapčiamiesčio PU LRK vizito metu pastebėta, kad prieglobsčio prašytojas apgyvendintas laikino sulaikymo patalpoje, kuri įprastai naudojama teisės pažeidėjų sulaikymui. Laikino sulaikymo patalpoje nebuvo pakankamai baldų (trūko stalo ir kėdės), poilsio metu nebuvo galima pridengti pro langą sklindančios šviesos. Prieglobsčio prašytojui taip pat nesuteikta galimybė pasinaudoti dušu, neišduotas švarus patalynės komplektas ir rankšluosčiai. Sulaikymo patalpoje prieinamas sienele atitvertas tualetas, patalpoje yra kriauklė, tačiau apsiprausti joje galima tik minimaliai, nes patalpa stebima vaizdo stebėjimo kameromis. Pažymėtina, kad prieglobsčio prašytojas į Lietuvą atvyko perplaukęs Nemuno upę, bet Kapčiamiesčio PU jam nebuvo sudarytos sąlygos išsidžiovinti kelionės metu sušlapusių drabužių. Stebėsenos vizito metu vyras šlapius drabužius laikė maišuose. Prieglobsčio prašytojui taip pat nesudaryta net minimali galimybė išeiti pasivaikščioti į lauką.*

Metų eigoje Kapčiamiesčio PU buvo lankytasi ir antrą kartą. 2024-11-04 Kapčiamiesčio PU atlikto stebėsenos vizito metu konstatuota, kad prieglobsčio prašytojui buvo užtikrintos visos standartus atitinkančios priėmimo sąlygos. Esminis skirtumas nuo anksčiau stebėto atvejo – prieglobsčio prašytojas buvo apgyvendintas prieglobsčio prašytojų apgyvendinimui skirtoje patalpoje, užtikrinta nuolatinė prieiga prie sanitarinio mazgo (įskaitant dušą), išduoti švarūs ir sausi drabužiai, suteikta galimybė pasinaudoti skalbimo mašina, suteikta galimybė nevaržomai išeiti į lauką į aplink PU esančią aptvertą teritoriją.

2024 m. pasienio padaliniuose pastebėta nauja teigiama maitinimo organizavimo praktika. Nors prieglobsčio prašytojams ir toliau išduodami iš anksto paruošti maisto paketai, 2024 m. pasikeitė jų komplektacija. Prieglobsčio prašytojams pradėta reguliariai išduoti kariškus maisto paketus, į kuriuos įeina pašildomi troškiniai bei užpilamos kruopų ir mėsos košės. Troškiniai gali būti paruošti ir pašildyti naudojant vandenį arba verdantį vandenį. Kadangi vanduo ir virduliai prieinami visuose pasienio padaliniuose, kuriuose lankėsi LRK stebėtojai, nauja praktika užtikrino, kad pasienio padaliniuose apgyvendinami prieglobsčio prašytojai turėtų galimybę valgyti ne tik šaltus konservus ir kitus užkandžius, bet ir karštą maistą. Tiesa, atkreiptinas dėmesys, kad dažnu atveju tokių paketų žymėjimas pateikiamas tik lietuvių kalba, todėl prieglobsčio prašytojai negali susipažinti su maisto sudėtimi. Tai ypač aktualu, pvz., Islamą išpažįstantiems asmenims, kurie vengia valgyti nepažįstamus mėsos gaminius, nes juose gali būti kiaulienos pėdsakų.

3.2. Apsauga

Pagrindiniai aspektai, į kuriuos kreiptas dėmesys vertinant prieglobsčio prašytojų apsaugos sąlygas: 1) galimybė pasinaudoti telefonu; 2) aktualios informacijos prieinamumas; 3) saugumas ir privatumas; 4) pirmosios pagalbos arba pagal poreikį – greitosios medicinos pagalbos (toliau – GMP) užtikrinimas.

Vertinant galimybę pasinaudoti telefonu, pastebėta, kad telefono naudojimas įprastai nėra ribojamas tais atvejais, kai prieglobsčio prašytojai į Lietuvą atvyksta reguliariu būdu (per PKP) ir yra apgyvendinami PKP patalpose. Po sienos kirtimo nereguliariu būdu ir apgyvendinimo PU, prieglobsčio prašytojų telefonai dažnu

atveju yra laikinai paimami „tyrimo tikslais“, nes formaliai yra pradedamas ikiteisminis tyrimas dėl neteisėto sienos kirtimo. Šiame kontekste išsiskiria tik Švenčionių PU, kur 2 iš 5 LRK stebėtojų vizitų metu pastebėta geroji praktika, kai prieglobsčio prašytojams buvo leidžiama neribotai naudotis asmeniniais telefonais, visiems įteiktos lietuviškos SIM kortelės su interneto ryšiu. Kitais Švenčionių PU stebėtais atvejais telefonai iš žmonių būdavo paimami, tačiau visuomet suteikta galimybė bent trumpam pasinaudoti asmeniniu arba kitu telefonu susisiekiant su artimaisiais. Kitose PU stebėta praktika, kai prieglobsčio prašytojams leidžiama trumpam pasinaudoti asmeniniu arba kitu telefonu. Atvejų, kai prieglobsčio prašytojai pasienio padaliniuose būtų laikomi be galimybės susisiekti su išoriniu pasauliu, nestebėta. Vieninteliu atveju Medininkų PKP stebėta, kai prieglobsčio prašytojams 2 paras nebuvo išduotos lietuviškos SIM kortelės, todėl visą šį laikotarpį užsieniečiai negalėjo susisiekti su artimaisiais.

ATVEJŲ, KAI PRIEGLOBSČIO PRAŠYTOJAI VSAT PASIENIO PADALINIUOSE BŪTŲ LAIKOMI BE GALIMYBĖS SUSISIEKTI SU IŠORINIU PASAULIU, NEPASTEBĖTA

Kadangi dažniausiai tarp nereguliariai sieną kirtusių ir LRK stebėtojų aplankytų prieglobsčio prašytojų buvo asmenys, kurie sieną kirto vieni arba su šeimos nariais / partneriais, daugeliu stebėtų atvejų saugumo ir privatumo aspektas, kai reikia apgyvendinti skirtingos lyties arba nepažįstamus asmenis, taip pat atskirti nelydimus vaikus ar pan., nebuvo aktualus.

Vis dėlto pasitaikė atvejų, kai buvo aktualu atkreipti dėmesį į prieglobsčio prašytojų apgyvendinimą paskirstant kambarius: 1) *2024-03-25 Medininkų PKP* LRK vizito metu buvo lankyta prieglobsčio prašytojų grupė, susidedanti iš 2 šeimos ūkių ir 2 vienišų, bet giminystės ryšiais su šeimos ūkiais susijusių asmenų; 2) *2024-05-30 Druskininkų PU* LRK vizito metu apgyvendinta moteris su sūnumi ir 2 vieniši vyrai; 3) *2024-09-20 A. Barausko PU* LRK vizito metu buvo apgyvendinti sieną kartu kirtę ir prieglobsčio pasiprašę šeimos ryšiais nesusiję moteris ir vyras.

Pirmuoju atveju pastebėta, kad didžioji dalis prieglobsčio prašytojų buvo apgyvendinti tinkamai, t. y. išskirti į atskirus kambarius pagal lytį ir šeimyninius ryšius: 1) partneriai apgyvendinti kartu; 2) vieniša moteris apgyvendinta atskirame kambaryje; 3) motina su dukra ir moters pusbroliu apgyvendinti kartu; 4) motinos partneris – atskirame kambaryje. Nors partnerio[43] apgyvendinimas atskirai nuo moters ir jos dukros nėra vienareikšmiškai nerekomenduotinas (kaskart skatiname atsižvelgti į individualias aplinkybes), stebėtu atveju esminė problema buvo ne apgyvendinimas atskirai, o tai, kad prieglobsčio prašytojai savo kambariuose buvo užrakinti ir negalėjo bendrauti tarpusavyje. Asmenys mažiausiai dvi dienas negalėjo bendrauti tarpusavyje, nes pirmosiomis buvimo PKP dienomis negalėjo naudotis telefonais ir fiziškai pasimatyti. Kitais stebėtais atvejais Druskininkų PU ir A. Barausko PU stebėta geroji praktika, kai šeimos ryšiais nesusiję vyrai ir moterys buvo apgyvendinami atskiruose konteineriniuose nameliuose arba kambariuose, tuo pačiu, esant poreikiui, neeliminuojant galimybės palaikyti tarpusavio kontaktą.

2024 m. stebėtas vienas atvejais, kai prieglobsčio prašytojams reikėjo nedelsiant užtikrinti GMP atvykimą ir tokia pagalba buvo užtikrinta (daugiau informacijos – *žr. Priede Nr. 5. Pasienio stebėsena*). 2024 m. nestebėta atvejų, kai prieglobsčio prašytojams reikiama pirmoji pagalba nebūtų suteikta. Pasitaikė atvejų, kai prieglobsčio prašytojai susižalojo sienos kirtimo metu ir apsipjaustė į pjaunančią spiralinę vielą koncertiną. Minėtais atvejais prieglobsčio prašytojams medicininė pagalba buvo pasiūlyta, tačiau patys prieglobsčio prašytojai, įvertinę, kad įdrėskimai nėra gilūs, medicininės pagalbos atsisakė, pasinaudojo tik išduotomis dezinfekcinėmis priemonėmis.

2024 m. 3 kartus teiktos rekomendacijos dėl informacinės medžiagos atnaujinimo ir / ar papildymo. *2024-03-25 Medininkų PKP* pastebėta, kad prieglobsčio prašytojų kambariuose nebuvo LRK informacinių plakatų su nurodytais aktualiais kontaktais. Visa informacija buvo prieinama koridoriuje, tačiau prieglobsčio prašytojai buvo užrakinti savo miegamuosiuose kambariuose ir informacijos koridoriuje matyti negalėjo. Atsižvelgiant į tai, rekomenduota informacinius plakatus pakabinti ir prieglobsčio prašytojų kambariuose. Kito vizito į Medininkų PKP metu (2024-07-23) pastebėta, kad prieglobsčio prašytojų kambariuose buvo naujai pakabinti LRK plakatai. *2024-04-23 Kauno OU PKP* ir *2024-08-21 Vilniaus OU PU* LRK vizitų metu pastebėta, kad prieglobsčio prašytojams

[43] Užsieniečiai negalėjo pateikti santuoką patvirtinančių dokumentų.

prieinama pasenusi dalijamoji medžiaga: LRK plakatų nebuvo nei prieglobsčio prašytojų apgyvendinimo / sulaikymo patalpose, nei bendro naudojimo patalpose. Taip pat Druskininkų PU pastebėta, kad LRK plakatai prieinami tik PU pastate, bet ne konteineriniuose nameliuose, kuriuose apgyvendinami prieglobsčio prašytojai ir kurie yra nutolę nuo administracinio pastato, o patys prieglobsčio prašytojai negali laisvai judėti po teritoriją. Visuose kituose LRK stebėtuose pasienio padaliniuose prieglobsčio prašytojams buvo prieinama aktuali dalijamoji medžiaga, o kambariuose pakabinti LRK informaciniai plakatai. Geroji praktika dėl LRK plakatų pakabinimo pastebėta Kybartų geležinkelio PKP, kur plakatas yra pakabintas lauke esančioje informacinėje lentoje, t. y. jį gali matyti ir traukiniu vykstantys asmenys.

3.3. Hospitalizuoti prieglobsčio prašytojai

2024 m. LRK stebėtojai gydymo įstaigose lankėsi 2 kartus. Pirmuoju atveju 2024 m. I ketv. buvo hospitalizuotas pėdos nušalimus patyręs pilnametis užsienietis, kuris buvo sulaikytas Lietuvos teritorijoje po sienos kirtimo nereguliariu būdu Latvijoje. Prieglobsčio prašytojui amputuotas kojos pirštas – tai vienintelis 2024 m. LRK žinomas amputacijos atvejis. Kitas stebėtas atvejis, kai 2024 m. III ketv. dėl kūdikio sveikatos būklės gydymo įstaigoje atsidūrė šeima (vyras, moteris ir kūdikis). Tai vienintelis 2024 m. LRK žinomas atvejis, kai nereguliariu būdu Lietuvos sieną kirtusių užsieniečių prieglobsčio prašymai buvo priimti dėl kritinės sveikatos būklės, bei vienintelis atvejis, kai prieglobsčio prašymai buvo priimti iš nereguliariu būdu sieną kirtusių ir pasienio teritorijoje sulaikytų užsieniečių, kurie nėra Baltarusijos ar Rusijos Federacijos piliečiai.

Kaip ir 2023 m., 2024 m. toliau buvo aktualus klausimas, kas turėtų pasirūpinti priėmimo sąlygomis tais atvejais, kai po nereguliaraus sienos kirtimo užsieniečiai (nepriklausomai nuo teisinio statuso) atsiduria gydymo įstaigose. VSAT atstovų teigimu, VSAT priėmimo sąlygomis privalo rūpintis tik tais atvejais, kai užsieniečiai apgyvendinami arba sulaikomi VSAT padalinyje. LRK šios pozicijos nekvestionuoja, tačiau tokiu atveju skatina proaktyviai kreiptis į LRK ar kitas NVO. 2024 m. vienu atveju stebėta praktika, kai VSAT į NVO dėl pagalbos kreipėsi praėjus tik apytiksliai 3 savaitėms nuo užsieniečio hospitalizacijos (užsienietis pirmiau pagalbos į NVO kreipėsi pats). Antruoju atveju VSAT operatyviai kreipėsi į regioninį LRK skyrių dėl humanitarinės pagalbos užtikrinimo.

LRK DUOMENIMIS, 2024 M. DĖL PATIRTŲ NUŠALIMŲ VIENAM PRIEGLOBSČIO PRAŠYTOJUI BUVO ATLIKTA AMPUTACIJOS OPERACIJA

Dėl pėdos nušalimo hospitalizuotas užsienietis

2024-03-14 su LRK atstovais susisiekė gydymo įstaigoje esantis užsienietis ir išreiškė prašymą suteikti jam humanitarinę pagalbą higienos priemonėmis ir drabužiais. Pažymėtina, kad kreipimosi metu užsienietis nebuvo prieglobsčio prašytojas, todėl LRK stebėtojai informacijos apie žmogų neturėjo. Identifikavus pagalbos poreikį, LRK kreipėsi į VSAT dėl galimybės pristatyti humanitarinę pagalbą. Buvo leista pristatyti higienos priemonių ir drabužių, bet galimybė susitikti su užsieniečiu suteikta nebuvo. Hospitalizacijos eigoje užsienietis išreiškė norą prašytis prieglobsčio. VSAT apie pateiktą prašymą informavo LRK stebėtojus, kurie savo ruožtu įgijo teisę su juo susitikti.

LRK stebėsenos vizito metu prieglobsčio prašytojas nurodė, kad pasienio miškuose jis praleido 3 dienas, 2 naktis teko miegoti lauke. Kadangi prieglobsčio prašytojas Baltarusijos pasienyje buvo vasario pabaigoje, jo teigimu, miške dar buvo daug sniego. Brendant per sniegą prieglobsčio prašytojas pametė vieną batą, todėl kelionę toliau tęsė su vienu batu ir nušalo koją. Po sulaikymo Lietuvos teritorijoje užsienietis dieną praleido pasienio padalinyje, po to buvo perkeltas į Pabradės URC, kur po poros dienų medicinos personalas identifikavo hospitalizacijos poreikį. Gydymo įstaigoje medikai nurodė, kad iš pradžių užsienietis buvo gydomas nuo kasos uždegimo, prižiūrėta nušalusi pėda, eigoje identifikuotas poreikis amputuoti kairės kojos nykštį.

Prieglobsčio prašytojas nurodė, kad atvežus į gydymo įstaigą jis neturėjo telefono (liko pavėžėjo automobilyje). Eigoje užsienietis išmanųjį telefoną ir SIM kortelę nusipirko iš kartu palatoje hospitalizuoto asmens. Anot prieglobsčio prašytojo, pristačius į ligoninę jam nebuvo išduotas pagrindinių higienos priemonių paketas, asmeninių priemonių jis taip pat neturėjo, tad apytiksliai 2 savaites (kol pats kreipėsi į LRK) jis negalėjo kokybiškai išsivalyti dantų ir apsiprausti.

LRK stebėsenos metu užfiksuota, kad užsienietis dėl savo išpažįstamos religijos negali valgyti nei mėsos, nei žuvies, o gydymo įstaiga negalėjo pasiūlyti alternatyvaus vegetariško maitinimo, todėl ilgą laiką užsienietis maitinosi tik prie mėsos ir žuvies patiekalų tiekiamu garnyru. Pažymėtina, kad hospitalizacijos eigoje skirtingos NVO gavo prieigą prie užsieniečio ir galėjo užtikrinti, kad jam būtų tiekiamas papildomas maistas, drabužiai ir kt., tačiau prieiga suteikta praėjus 3 savaitėms nuo hospitalizacijos pradžios.

Pagrindiniai pastebėjimai:

- Užsienietis 2 savaites neturėjo pagrindinių higienos priemonių, t. y. nebuvo pasirūpinta baziniu poreikiu – suteikti galimybę palaikyti asmens higieną. Tik praėjus 2 savaitėms po užsieniečio hospitalizacijos pradžios, pačiam užsieniečiui paprašius būtiniausių daiktų, VSAT kreipėsi pagalbos į NVO „Caritas“ atstovus.

- NVO nebuvo informuotos apie poreikį hospitalizuojamam užsieniečiui suteikti telefoną. Asmeninio telefono užsienietis neturėjo, kol jo nenusipirko iš kartu palatoje gulėjusio asmens. Ilgas buvimas ligoninėje be galimybės palaikyti ryšį su artimaisiais arba pasinaudoti kitomis išmaniuoju telefonu prieinamomis naudomis, turėjo neigiamos įtakos užsieniečio psichologinei sveikatai.

- Kaip minėta, prieglobsčio prašytojas yra vegetaras, todėl didžioji dalis ligoninėje teikiamo maisto jam nebuvo priimtina. Per mėnesį maitinimo klausimas nebuvo išspręstas, papildomo maisto tiekimu nepasirūpinta.

Dėl kūdikio sveikatos būklės hospitalizuoti užsieniečiai

LRK vizito metu prieglobsčio prašytojai nurodė pasienyje judėję 5 asmenų grupėje, kartu su partneriais ir jų kūdikiu buvo moters motina ir vyro sesuo. Sieną jie kirto pelkėtoje vietoje, todėl visi buvo šlapi ir purvini. Kirtus sieną juos gana greitai pastebėjo VSAT pareigūnai. Prieglobsčio prašytojai nurodė, kad po susitikimo su pareigūnais moteris su kūdikiu buvo iš karto išvežti į ligoninę (vaikas sunkiai kvėpavo), o vyras kartu su savo seserimi ir partnerės motina išvežti į pasienio padalinį. Prieglobsčio prašytojas nurodė, kad būdami PU jie su seserimi žodžiu (anglų ir rusų kalbomis) nurodė norintys pasiprašyti prieglobsčio Lietuvoje. Prieglobsčio prašytojo teigimu, VSAT PU personalas nurodė, kad jie negali priimti jų prieglobsčio prašymų, nes asmenys pažeidė įstatymus nereguliariai kirsdami sieną ir dėl to bus „apgręžti“ atgal į Baltarusiją.

Netrukus prieglobsčio prašytojas iš pasienio padalinio buvo išvežtas pas partnerę ir sūnų į ligoninę. Prieglobsčio prašytojas nurodė, kad prieš išvykstant norėjo perduoti telefoną seseriai ir partnerės motinai (tik jis su partnere turėjo telefonus su veikiančiu mobiliuoju ryšiu), tačiau, anot jo, to nebuvo leista padaryti. Vyrą pristačius į ligoninę, buvo priimti jo, partnerės ir sūnaus prieglobsčio prašymai. Prieglobsčio prašytojai nurodė, kad vėliau teiravosi, kas nutiko PU likusiems artimiesiems ir jiems buvo nurodyta, kad abi moterys buvo grąžintos į Baltarusiją. Vizito metu prieglobsčio prašytojai nerimavo praradę kontaktą su artimosiomis[44].

LRK stebėsenos metu prieglobsčio prašytojai nurodė, kad pas juos jau anksčiau buvo atvykę LRK regioninio skyriaus atstovai, atvežė sauskelnių, pieno mišinukų, drabužių kūdikiui, higienos priemonių. LRK skyriaus atstovė nurodė, kad su ja susisiekė VSAT PU atstovai ir pasiteiravo apie galimybes suteikti pagalbą hospitalizuojamiems užsieniečiams.

Pagrindiniai pastebėjimai:

- Pirmą kartą stebėtas atvejis, kai po užsieniečių perkėlimo į gydymo įstaigą VSAT atstovai patys nedelsiant kreipėsi į LRK su prašymu užtikrinti humanitarinę pagalbą. Anksčiau stebėtais atvejais gydymo įstaigose pirmąją humanitarinę pagalbą suteikdavo tik po kurio laiko prieigą prie žmonių gavę LRK atstovai.

- Prieglobsčio prašytojai nurodė, kad sieną kirto kartu su moters motina ir vyro seserimi, tačiau buvo išskirti. Be to, VSAT neleidus prieglobsčio prašytojams perduoti artimosioms veikiančio mobilaus telefono, buvo sudarytos kliūtis jiems palaikyti ryšį po išsiskyrimo.

[44] Vėlesnių susitikimų su prieglobsčio prašytojais metu, pastarieji nurodė atkūrę prarastą kontaktą su šeimos narėmis.

4. KITŲ UŽSIENIEČIŲ PRIĖMIMAS

Kaip ir ankstesniais metais, 2024 m. buvo stebimas užsieniečių, atvykusių į Lietuvą iš Latvijos teritorijos, o vėliau sulaikytų kaip neturinčių teisės būti Lietuvoje, srautas. Šioje užsieniečių grupėje atsiduria nereguliariai Latvijos sieną su Baltarusija kirtę užsieniečiai, kurie nebuvo „apgręžti“ pasienyje ir sugebėjo išvykti iš Latvijos Vakarų Europos link, arba iš Latvijos užsieniečių apgyvendinimo centrų pasišalinę užsieniečiai (t. y. dažnu atveju prieglobsčio Latvijoje jau pasiprašę asmenys)[45]. Priešingai nei Lietuvos ir Baltarusijos pasienyje „apgręžiamų“ užsieniečių statistika, Lietuvos teritorijoje sulaikomų užsieniečių skaičiai nėra nuolat skelbiami viešai, tačiau kartais pasirodo informaciniuose VSAT pranešimuose.

Kaip minėta, LRK stebėtojai veikia VSAT, UNHCR ir LRK susitarimo pagrindu, kuris suteikia LRK stebėtojams įgaliojimus vertinti prieglobsčio prašytojų priėmimo sąlygas. Kadangi iš Latvijos į Lietuvą atvykę užsieniečiai įprastai Lietuvoje prieglobsčio prašytojais nelaikomi ir buvimo Lietuvoje laikotarpiu yra traktuojami kaip neteisėtai šalyje esantys užsieniečiai, LRK stebėtojai prie jų prieigos neturi. Atsižvelgiant į tai, dėl prieigos ir duomenų trūkumo LRK negali vertinti visos minėtos užsieniečių grupės priėmimo sąlygų. Vis dėlto, retais atvejais tokių užsieniečių prieglobsčio prašymai Lietuvoje būna registruojami, o tai suteikia LRK stebėtojams galimybę susitikti su užsieniečiais bei sužinoti, kokiomis aplinkybėmis jie buvo sulaikyti, kokios priėmimo ir apsaugos sąlygos jiems ir kitiems kartu buvusiems užsieniečiams buvo arba nebuvo užtikrintos iki prieglobsčio prašymo registravimo. Šiame skyriuje aprašytos užsieniečių, nelaikomų prieglobsčio prašytojais, priėmimo sąlygos.

2024 m. LRK stebėtojai buvo informuoti apie 15 užsieniečių, kurie galimai atvyko iš Latvijos bei buvo sulaikyti Lietuvos teritorijoje, pateiktus prieglobsčio prašymus. Toliau pateikiama apibendrinta informacija, paremta minėtų žmonių pasakojimais, kuriais jie pasidalino po to, kai buvo registruoti jų prieglobsčio prašymai.

4.1. Materialinės priėmimo sąlygos

Kaip minėta, LRK stebėtojai neturėjo galimybės apsilankyti pasienio padaliniuose ir Pabradės URC, ir tinkamai įvertinti priėmimo ir apsaugos sąlygų, kurios (ne)buvo užtikrintos iš Latvijos atvykusiems užsieniečiams iki daliai jų įgyjant prieglobsčio prašytojų statusą. Visa toliau išdėstyta informacija pateikiama remiantis žmonių pasakojimais apie savo patirtis pirmomis dienomis po sulaikymo Lietuvoje.

- Visi kalbinti užsieniečiai nurodė, kad iš karto po jų sulaikymo Lietuvos teritorijoje jie buvo nuvežti į pasienio padalinius ir apgyvendinti konteineriniuose nameliuose.

- Visą buvimo pasienio padalinyje laikotarpį jie buvo *de facto* sulaikyti, teismo posėdžių dėl judėjimo laisvės apribojimo nebuvo, sprendimų dėl judėjimo laisvės apribojimo jie negavo.

- Atsiliepimai apie materialines priėmimo sąlygas išsiskyrė. Dalis užsieniečių nurodė pasienio padaliniuose turėję prieigą prie pilnų sanitarinių mazgų (t. y. tualeto, dušo, praustuvo), dalis nurodė, kad galimybės nusiprausti nebuvo. Visi nurodė pasienio padaliniuose gavę maisto ir higienos paketus.

- Visi kalbinti užsieniečiai nurodė, kad sulaikymo pasienio padaliniuose metu jiems nebuvo leidžiama naudotis telefonu, nebuvo suteikta galimybė susisiekti su artimaisiais ir informuoti apie savo buvimo vietą.

- Stebėtais atvejais užsieniečiai pasienio padaliniuose nurodė praleidę nuo 3 iki 5 dienų. Po šio laikotarpio visi buvo perkelti į Pabradės URC.

- Užsieniečiai nurodė, kad Pabradės URC, lyginant su VSAT pasienio padaliniais, visiems buvo užtikrintos geresnės sąlygos, visi turėjo prieigą prie pilnų sanitarinių mazgų, buvo išduotos higienos priemonės, valgykloje, kaip ir visiems, tiekiamas šiltas maistas. Naudojimasis telefonais buvo ribojamas, telefonu pasinaudoti leidžiama kas 2 dienas po 1 val. Naudojimosi telefonu laikotarpiu prieinamas Wi-Fi ryšys.

[45] Galimi išskirtiniai atvejai, kai užsieniečiai į Latviją atvyko iš Estijos ar kitų ES šalių, tačiau, LRK žiniomis, tokie atvejai itin reti, o VSAT atstovai šią žmonių grupę visuomet įvardiją kaip tą, kurie sieną kirto Latvijoje arba atvyko iš Latvijos.

STEBĖTAIS ATVEJAIS UŽSIENIEČIAI NURODĖ BUVĘ SULAIKYTI BE TEISMO SPRENDIMŲ, SULAIKYMO PASIENIO PADALINIUOSE METU NETURĖJO KONTAKTO SU IŠORINIU PASAULIU

- Užsieniečius perkėlus į Pabradės URC, jų judėjimo laisvė buvo toliau ribojama be teismo sprendimo, tačiau visos apgyvendinimo sąlygos ir taikomi apribojimai buvo identiški kaip užsieniečiams, sulaikytiems teismo sprendimu. Stebėtais atvejais, sulaikymas be teismo sprendimo truko nuo 2 iki 5 savaičių laiko.

Vieno iš pokalbių su grupe užsieniečių metu pateikta informacija:

2024-11-28 vizito Pabradės URC metu užsieniečiai nurodė, kad, sulaikius Lietuvos teritorijoje, jie 3 dienas praleido pasienio padalinyje, konteinerio tipo namelyje (asmenys negalėjo nurodyti net apytikslės lokacijos, kur buvo sulaikyti ir kur vėliau buvo pristatyti). Anot jų, sąlygos konteineryje buvo labai prastos, jie negalėjo pasinaudoti telefonu, nebuvo suteikta prieiga prie dušo, asmenys nesuprato, koks jiems yra tiekiamas maistas ir ar mėsos produktai nėra pagaminti iš kiaulienos, kurios jie nevalgo. Pasak jų, keliems asmenims būdavo išduodamas tik vienas butelis geriamojo vandens. Užsieniečiai nurodė, kad prieiga prie tualeto ir kriauklės taip pat buvo ribojama, į tualetą buvo leidžiama nueiti tik 1-2 min. Pasak jų, minimalios higienos priemonės jiems buvo išduotos, tačiau jie vis tiek negalėjo, pvz., išsivalyti dantų, nes 1-2 min. neužtekdavo, todėl jie neturėjo laiko net minimaliai apsiprausti. Rūkantiems užsieniečiams nebuvo suteikta galimybė parūkyti, nes nebuvo galima pabūti lauke. Prieglobsčio prašytojai taip pat nurodė, kad pasienio padalinio pareigūnai su jais bendravo grubiai, lydint iki tualeto juos stumdydavo, pagriebdavo už kaklo (pokalbio metu fizinius pareigūnų veiksmus prieglobsčio prašytojai iliustravo rankomis mėgdžiodami pareigūnus).

4.2. Vaikų situacija

Skirtinga praktika taikyta lydimų ir nelydimų vaikų, atvykusių per Latviją, judėjimo laisvės apribojimo ir apgyvendinimo / sulaikymo klausimais. Identifikavus nelydimus vaikus VSAT nedelsiant informuodavo Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos atstovus, o pastarieji priimdavo sprendimą dėl nelydimų vaikų apgyvendinimo Ruklos PPC, tokiu būdu nelydimi vaikai atsidurdavo išskirtinėje situacijoje ir, priešingai nuo kitų per Latviją nereguliariu būdu atvykusių užsieniečių, jų judėjimo laisvė, nebuvo ribojama. **LRK nefiksavo atvejų, kai nelydimam vaikui būtų užkirsta prieiga prie prieglobsčio procedūros**. Tiesa, stebėsenos metu surinkta informacija rodo, kad nelydimi vaikai dažnu atveju nepasinaudodavo šia teise, tą liudija ir aukščiau minėta MD statistika[46].

NELYDIMI UŽSIENIEČIAI VAIKAI TURĖJO GALIMYBĘ LANKYTI UGDYMO ĮSTAIGAS

Tuo tarpu per Latviją kartu su tėvais ar globėjais atvykę vaikai būdavo *de facto* sulaikomi kartu su suaugusiais, dalis šių vaikų buvo *de facto* sulaikyti ir juos pristačius į Pabradės URC. LRK stebėtojai savo vizitų Pabradės URC metu matė asmenų, kurie galimai buvo nepilnamečiai, tačiau prieigos prie jų negavo, nes šie užsieniečiai, anot VSAT, nebuvo prieglobsčio prašytojai.

Nelydimi vaikai turėjo galimybę lankyti ugdymo įstaigas.

[46] Pažymėtina, kad mažiausiai vienas prieglobsčio prašytojas bent jau šio asmens prieglobsčio prašymo registravimo metu buvo laikomas nelydymu vaiku, tačiau dėl LRK nežinomų priežasčių šis prašymas metinėje MD statistikoje nepriskirtas prie nelydimų vaikų kategorijos.

III. UŽSIENIEČIŲ APGYVENDINIMO IR SULAIKYMO CENTRŲ STEBĖSENA

2024 m. Lietuvoje veikė 4 užsieniečių apgyvendinimui arba sulaikymui skirti centrai, esantys dviejų ministerijų – Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – SADM) arba Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – VRM) žinioje. SADM žinioje veikė 3 PPC filialai Rukloje, Naujininkuose (Vilniaus m.) ir Girionyse (Kauno raj.). Ruklos ir Naujininkų PPC apgyvendinami pažeidžiami prieglobsčio prašytojai, neteisėtai šalyje esantys užsieniečiai, prieglobstį Lietuvoje gavę užsieniečiai, perkeltieji lietuvių kilmės asmenys, pažeidžiami laikinąją apsaugą gavę asmenys iš Ukrainos, Rukloje – ir nelydimi vaikai. Tuo tarpu Girionių PPC 2024 m. gyveno tik laikinąją apsaugą Lietuvoje gavę asmenys iš Ukrainos, dažniausiai pažeidžiami, pensinio amžiaus asmenys, daugiavaikės šeimos ir kt. PPC filialuose apgyvendintų užsieniečių judėjimo laisvė nėra ribojama, visi 3 centrai yra atviro tipo. Tuo tarpu vienintelis VRM, tiksliau – VSAT žinioje veikiantis Pabradės URC skirtas visų kitų prieglobsčio prašytojų, kurie neišreiškė pageidavimo apsigyventi savo pasirinktoje gyvenamojoje vietoje, apgyvendinimui ir prieglobsčio prašytojų bei neteisėtai šalyje esančių užsieniečių sulaikymui.

LRK stebėtojai metų eigoje reguliariai lankėsi visuose užsieniečių apgyvendinimo ir sulaikymo centruose, vertino priėmimo ir apsaugos sąlygas, taip pat prieigą prie prieglobsčio procedūros. Visuose PPC filialuose stebėtojai lankėsi po 3 kartus[47]. Atsižvelgiant į tai, kad Pabradės URC yra vienintelis centras, kuriame daliai užsieniečių taikomi judėjimo laisvės apribojimai, kas yra papildomas rizikos faktorius, LRK stebėtoji šį centrą lankė dažniausiai. URC lankytasi apytiksliai kartą per mėnesį, pilnos apimties priėmimo ir apsaugos sąlygų stebėsenos tikslais URC apsilankyta 8 kartus, 1 kartą lankytasi siekiant surinkti informaciją apie tikslinės užsieniečių grupės prieigą prie prieglobsčio procedūros.

Toliau pristatoma 2024 m. surinkta informacija apie visus Lietuvoje veikiančius užsieniečių apgyvendinimo ir sulaikymo centrus, akcentuojant materialines priėmimo sąlygas (apgyvendinimo infrastuktūrą, maitinimą, pagrindinių daiktų ir priemonių užtikrinimą), apsaugos sąlygas (informacijos prieinamumą, prieigą prie vertėjų, medicinos, psichologo paslaugų, ryšio su išoriniu pasauliu užtikrinimą), vaikų priėmimo sąlygas. Taip pat aptariant situaciją Pabradės URC atskirai pristatoma karantino praktika ir aptariama užsieniečių, kurių judėjimo laisvė yra apribota, situacija.

---

[47] Neskaitant 4-ojo apsilankymo Ruklos PPC, kai ten buvo stebėta nelydimo vaiko pirminė prieglobsčio apklausa ir atlikta tik šio atvejo stebėsena, neapimant viso centro.

1. URC

1.1. Prieglobsčio prašytojai su apribota judėjimo laisve

Užsieniečių su apribota judėjimo laisve apgyvendinimo organizavimas buvo detaliai aprašytas 2023 m. LRK metinėje stebėsenos ataskaitoje[48]. Atitinkama praktika URC iš esmės nekito, todėl minėtoje ataskaitoje pateikta informacija ir toliau išlieka aktuali.

2024 m. stebėti 2 su judėjimo laisvės apribojimu susiję pokyčiai:

1) 2023 m. gruodžio pabaigoje, pasikeitus teisiniam reglamentavimui, iki tol užsieniečiams taikyta alternatyvi sulaikymui priemonė – *„užsieniečio apgyvendinimas Valstybės sienos apsaugos tarnyboje ar kitoje tam pritaikytoje vietoje nustatant teisę judėti tik apgyvendinimo vietai priklausančioje teritorijoje“*, buvo pakeista į alternatyvią sulaikymui priemonę – *„užsieniečio apgyvendinimas Valstybės sienos apsaugos tarnyboje ar kitoje tam pritaikytoje vietoje nustatant pareigą neišvykti iš apgyvendinimo vietai priklausančios teritorijos be apgyvendinimo vietos vadovo ar jo įgalioto asmens leidimo“*. Skirtingai negu prieš tai galiojusi nuostata, pakeista įstatyminė formuluotė suponuoja, jog, gavus URC administracijos leidimą, toks užsienietis vis dėlto gali laikinai išvykti iš centro.

NORS FORMALIAI PASIKEITĖ UŽSIENIEČIAMS TAIKOMA ALTERNATYVI SULAIKYMUI PRIEMONĖ, PRAKTIKA DĖL TAIKOMO DE FACTO SULAIKYMO NEPAKITO

Siekiant įvertinti minėto pakeitimo poveikį užsieniečių, kuriems skirta tokio pobūdžio alternatyvi sulaikymui priemonė, situacijai, 2024 m. pabaigoje LRK stebėtojai kreipėsi į URC su prašymu nurodyti, kaip tai buvo taikoma praktikoje. VSAT atstovai nurodė, kad iki 2024-12-13 URC administracija sulaukė 6 prieglobsčio prašytojų prašymų leisti laikinai išvykti iš centro.

Anot VSAT, nė vienas prašymas patenkintas nebuvo. VSAT nurodė, kad, atsižvelgiant į teisės aktų nuostatas, kiekvienu individualiu atveju buvo atliekama rizikos analizė ir užsieniečiui(-ei) rengiamas raštiškas atsakymas (sprendimas), kodėl jam (jai) nebus leidžiama laikinai išvykti iš centro.

2) 2023 m. gruodžio pabaigoje įsiteisėjo Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ (toliau – UTPĮ) pakeitimas, suteikiantis MD įgaliojimus tam tikrais atvejais priimti sprendimą laikinai apgyvendinti prieglobsčio prašytoją nesuteikiant jam teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje, t. y. *de facto* sulaikyti asmenį. UTPĮ nustatyta, kad užsieniečiams judėjimo laisvė turėtų būti ribojama tik tais atvejais, jei nėra su prieglobsčio prašytojo amžiumi, sveikatos būkle ar kita individualia situacija susijusių aplinkybių, dėl kurių asmens judėjimo laisvė neturėtų būti ribojama. Nepaisant to, tarp tokių *de facto* sulaikytųjų buvo atsidūrusi nėščia moteris, nepilnametė ir galimai prekybos žmonėmis auka[49].

[48] Žr. LRK 2023 m. stebėsenos ataskaitos 37 p. „2.2. Prieglobsčio prašytojai su apribota judėjimo laisve“: https://redcross.lt/wp-content/uploads/2022/09/2023-LRK-METINE-STEBESENOS-ATASKAITA.pdf
[49] Apskundus MD sprendimus, po poros mėnesių šių užsieniečių judėjimo laisvė nebebuvo ribojama.

1.2. Karantinas

URC taikoma praktika, kai visi naujai į centrą perkelti asmenys iš pradžių patenka į karantiną[50]. Karantine atliekama pirminė užsieniečio medicininė apžiūra, taip pat psichologo įvertinimas. Karantinas įprastai atliekamas specialiai tam skirtame užsieniečių priėmimo pastate (toliau – UPP), tačiau pagal poreikį karantinui būna pasitelkiamos ir kitos patalpos. Pažymėtina, kad 2024 m. LRK stebėtojams prieiga prie karantine esančių žmonių ir pačių karantino patalpų suteikta nebuvo, todėl stebint URC priėmimo ir apsaugos sąlygas, LRK stebėtojai negalėjo įvertinti karantino metu užtikrinamų sąlygų. Toliau pateikiama ribota informacija apie sąlygas karantino metu, surinkta pokalbių su URC gyventojais ir administracijos atstovais metu:

- 2024-02-14 LRK stebėtojų vizito metu URC šeimos gydytojo kabineto atstovė nurodė, kad, remiantis Nacionalinio visuomenės sveikatos centro reikalavimu, siekiant patikrinti, ar nesergama tuberkulioze, nuo 2024 m. vasario pradžios karantine esantiems užsieniečiams daromas plaučių rentgenas. Šiai procedūrai atlikti vežama į Pabradėje esančią gydymo įstaigą. Dėl naujos praktikos išsiplėtė karantino laikotarpis.

- Kalbinti prieglobsčio prašytojai nurodė, kad perkėlus į URC, karantinas užtrukdavo nuo 2 iki 10 dienų[51].

- Jei 2023 m. stebėta praktika, kai visiems karantine esantiems užsieniečiams buvo ribojamas naudojimasis telefonu, 2024 m. praktika dėl telefono naudojimo pasikeitė. URC administracija nurodė, kad galimybė pasinaudoti telefonu karantine priklauso nuo užsieniečio teisinio statuso, t. y. naudojimasis telefonu nėra ribojamas prieglobsčio prašytojams, tačiau neteisėtai šalyje esantys užsieniečiai telefonu karantine gali naudotis tokia pačia tvarka, kaip ir teismo sprendimu sulaikyti užsieniečiai, t. y. kas 2 dienas po 1 val.

- Karantine užsieniečiai yra *de facto* sulaikomi, jiems neleidžiama laisvai judėti nei pastato viduje, nei už jo ribų.

LRK STEBĖTOJAI PRIEIGOS PRIE KARANTINO PATALPŲ IR KARANTINE ESANČIŲ UŽSIENIEČIŲ NETURĖJO

Atsižvelgiant į tai, kad karantino trukmė niekur neapibrėžta ir, remiantis URC vidaus tvarkos taisyklėmis, dėl karantino laikotarpio nusprendžia URC šeimos gydytojo kabinetas įvertinus individualią asmens situaciją, *de facto* sulaikymas karantino sąlygomis gali būti pratęsiamas neribotą laiką. Pastebėta, kad užsitęsusio karantino praktika buvo taikoma visiems per Latviją į Lietuvą atvykusiems užsieniečiams, kurie atsiduria URC (kol tariamasi dėl jų perdavimo readmisijos pagrindu), kas iš esmės leido riboti šios užsieniečių grupės judėjimo laisvę nesikreipiant į teismą su teikimu dėl sulaikymo.

1.3. Materialinės priėmimo sąlygos

Infrastruktūra

Kaip ir 2023 m., 2024-aisiais URC su apgyvendinimu susijusios prieglobsčio prašytojų priėmimo sąlygos iš esmės buvo užtikrintos ir su nedidelėmis išimtimis atitiko daugelį EUAA rekomenduojamų standartų bei nacionalinių teisės aktų. URC, turinčio pajėgumus talpinti 706 žmones, priklausomai nuo laikotarpio buvo apgyvendinta / sulaikyta tik apytiksliai po 100 žmonių, kas užtikrino pakankamą kiekvienam gyventojui skiriamą gyvenamą plotą ir asmeninę erdvę. Nestebėta atvejų, kad viename kambaryje būtų apgyvendinti daugiau nei 4 pavieniai asmenys ar šeiminiais ryšiais nesusiję vyrai būtų apgyvendinti kartu su moterimis. Problemų su sanitarinių mazgų

[50] *Žr.* Laikinojo užsieniečių apgyvendinimo Užsieniečių registracijos centre sąlygų ir tvarkos aprašo II skyriaus 14 ir 15 dalis: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.305952
[51] Pažymėtina, kad tokios trukmės karantinas taikytas prieglobsčio prašytojams. Iš Latvijos į Lietuvą atvykusiems užsieniečiams karantinas neretai trukdavo ilgiau.

prieinamumu taip pat nestebėta. Siekiant pagerinti priėmimo sąlygas, metų pabaigoje URC pradėti sulaikytų užsieniečių bendrabučio (toliau – SUB) renovacijos darbai. Sulaikymo pastate buvo keičiamas fasadas ir langai, nuo jų šalinamos grotos.

2024 m. pavasarį URC baigti įrengti 2 multifunkciniai pastatai, kuriuose galima apgyvendinti / sulaikyti 462 užsieniečius. Naujuose pastatuose visi apgyvendinimui skirti kambariai įrengti pagal standartus: kiekvienam gyventojui skirta po užrakinamą spintelę prie lovos ir rakinamą didesnę spintą, taip pat atskirą kėdę, kiekviename kambaryje yra stalų, ant langų pakabintos žaliuzės. Priklausomai nuo aukšto ir dydžio, kambariuose gali būti apgyvendinta po 6 arba 3 žmones. Dalis kambarių įrengti pirmame aukšte ir pritaikyti asmenų su judėjimo negalia apgyvendinimui. Kiekviename kambaryje yra po atskirą sanitarinį mazgą su tualetu, dušu ir praustuvu. Kiekviename aukšte yra bendro naudojimo virtuvės, skalbimo patalpos, prieinami maldos kambariai. Abu multifunkciniai pastatai nuo likusios URC teritorijos ir vienas nuo kito aptverti aukštomis tvoromis su viršuje pritvirtintais spygliais. Pagal poreikį galima papildomai atitverti tam tikrus teritorijos modulius, kontroliuoti gyventojų judėjimą aukštuose, lauke ir pan. Aptvertose teritorijose aplink pastatus įrengti suoliukai, sporto treniruokliai ir žaidimų infrastruktūra vaikams. Be gyvenamųjų kambarių šiuose pastatuose taip pat įrengta antra URC valgykla, treniruoklių salė, laisvalaikio kambarys ir kt. Metų eigoje pastatai buvo eksploatuojami minimaliai, vasaros laikotarpiu ten kurį laiką buvo sulaikyti per Latviją į Lietuvą atvykę užsieniečiai (LRK stebėtojai lankėsi tik tuščiuose pastatuose). Nauja valgykla, treniruoklių salė ir kitos laisvalaikio erdvės taip pat nebuvo naudojamos.

SU APGYVENDINIMU SUSIJUSIOS PRIEGLOBSČIO PRAŠYTOJŲ PRIĖMIMO SĄLYGOS URC IŠ ESMĖS BUVO UŽTIKRINTOS IR SU NEDIDELĖMIS IŠIMTIMIS ATITIKO REIKALAUJAMUS STANDARTUS

Metų eigoje pastebėti 2 pagrindiniai URC infrastruktūros trūkumai, kuriuos rekomenduota išspręsti:

- Dalyje prieglobsčio prašytojų bendrabučio (toliau – PPB) ir SUB miegamųjų kambarių trūko žaliuzių arba užuolaidų, gyventojai langus dengė savadarbėmis priemonėmis (paklodėmis, vėliavomis ar kt.).

- 2024-06-06 vizito URC metu dalis PPB gyventojų nurodė neturintys kur palikti vertingų asmeninių daiktų, pasak jų, pasitaikė ir vagysčių. Nors užsieniečiai kambariuose gyvena po kelis, juose nėra individualių rakinamų spintelių. Į pastarąją pastabą URC atstovai sureagavo ir 2024-09-19 vizito metu pastebėta, kad PPB ir sulaikytų moterų bendrabučio (toliau – SMB) koridoriuose pastatyta rakinamų spintelių, kuriomis pagal poreikį gyventojai gali pasinaudoti.

Maitinimas

Priešingai nei PPC, URC gyventojams yra tiekiamas valgykloje pagamintas maistas. LRK stebėtojų vizitų URC metu reguliariai sulaukiama gyventojų komentarų dėl centre tiekiamo maisto kokybės / porcijų dydžio ir kt., tačiau LRK stebėtojai negali objektyviai vertinti šių nusiskundimų. Toliau pateikiami dažniausiai pasitaikantys URC gyventojų nuogąstavimai dėl maitinimo:

- Pusryčiai, pietūs ir vakarienė tiekiami pagal grafiką. Grafikas ne visuomet patogus, gyventojai nurodytu metu nebūtinai nori valgyti, tačiau kitu metu maisto gauti negali, todėl yra priversti eiti nurodytu laiku. Tai ypač aktualu dėl ankstyvos vakarienės, ypač sulaikytiems užsieniečiams, kurių savarankiško maisto gaminimo galimybės yra ribotos. Pažymėtina, kad, atsižvelgus į užsieniečių prašymus, vakarienės laikas URC buvo pavėlintas 30 min.

- Daliai užsieniečių valgykloje tiekiami patiekalai nėra kultūriškai artimi[52], taip pat daliai gyventojų nepatinka maisto skonis.

- Anksčiau gyventojams buvo leidžiama maistą iš valgyklos parsinešti į kambarius, tačiau metų pradžioje ši praktika uždrausta ir gyventojams leidžiama valgyti tik valgykloje (išimtis daryta musulmonams Ramadano metu, taip pat pavieniams gyventojams atsižvelgus į jų sveikatos būklę ir kt.). Pokytis susilaukė didelio gyventojų nepritarimo, 11 žmonių SUB buvo paskelbę bado streiką, tačiau praktika nepakito.

Visuose URC pastatuose, išskyrus SUB, užsieniečiams yra nuolat prieinamos ir bendro naudojimo virtuvės, kuriose jie gali pasigaminti papildomo maisto, tačiau ne visi gyventojai tam turi lėšų. 2023 m. stebėta praktika, kada į URC būdavo reguliariai pristatomi NVO „Maisto bankas“ tiekiami maisto produktai savarankiškam gaminimuisi, tačiau 2024 m. ši praktika nebuvo taikoma. SUB virtuve pasinaudoti leidžiama 2 kartus per savaitę, kartais kultūriškai artimo maisto gaminimą inicijuoja socialiniai darbuotojai arba NVO „Caritas“ savanoriai.

1.4. Apsauga

Prieiga prie telefonų

2024 m. nežymiai pakito galimybės naudotis telefonu praktika, todėl teismo sprendimu sulaikyti užsieniečiai telefonu gali naudotis ilgiau. 2023 m. telefonu buvo leista naudotis kas 2 dienas po 30 min., 2024 m. – kas 2 dienas po 1 val. Remiantis URC vidaus tvarkos taisyklėmis, užsieniečiams, kuriems naudojimasis telefonu yra ribojamas, juo pasinaudoti galima kas 2 dienas nuo 30 iki 60 min., visais stebėtais atvejais užsieniečiai nurodė telefonais galėję naudotis maksimalų nurodytą laiką. Naudojimosi telefonu galimybė ribojama teismo sprendimu sulaikytiems užsieniečiams arba *de facto* sulaikytiems per Latviją į Lietuvą atvykusiems užsieniečiams, kiti URC gyventojai telefonais gali naudotis nevaržomai, jiems nuolat prieinamas Wi-Fi ryšys.

Prieiga prie vertėjų

2024 m. birželio 31 d. darbą visuose Lietuvos užsieniečių apgyvendinimo ir sulaikymo centruose baigė EUAA vertėjai, kurie dirbo nuo 2021 m. Tai lėmė smarkų prieigos prie vertėjų paslaugų sumažėjimą URC. Nors URC turi sutartį su vertimų biuru dėl vertėjavimo nuotoliniu būdu, URC gyventojų teigimu, vertėjai yra pasitelkiami tik procedūriniams veiksmams atlikti (teismuose, apklausose ir kt.), o buitiniame lygmenyje jie nėra naudojami.

MISIJĄ LIETUVOJE BAIGUS EUAA VERTĖJAMS, URC GYVENTOJAI NEBETURI KASDIENĖS GYVOS PRIEIGOS PRIE VERTIMO PASLAUGŲ. PSICHOLOGO, GYDYTOJO IR KITOS PASLAUGOS TEIKIAMOS RUSŲ IR ANGLŲ KALBOMIS, KURIŲ DALIS GYVENTOJŲ NESUPRANTA

Praktikoje tai reiškia, kad rusiškai ar angliškai kalbantys užsieniečiai atsiduria palankesnėje situacijoje, nes, lyginant su kitais užsieniečiais, gali susikalbėti su personalu ir pan.

Tiesa, ir esant EUAA vertėjams, pasitaikydavo situacijų, kai tam tikrų kalbų vertėjų vietoje nebuvo. Pvz., su kasdieniu kalbos barjeru susidūrė ispanų, puštūnų ir sinhalų kalbomis kalbantys užsieniečiai.

Prieiga prie medicinos ir psichologo paslaugų

Antroje metų pusėje URC neliko nuolat dirbančios šeimos gydytojos. Vėliau nauja gydytoja pagal grafiką mažiausiai 2 kartus per savaitę atvykdavo iš Švenčionių. Taigi, iš esmės prieiga prie medicinos paslaugų buvo užtikrinama, stebėsenos metu kalbinti gyventojai nenurodė patyrę problemų gaunant paslaugas. Esant poreikiui

[52] Pažymėtina, kad gyventojai gali rinktis vieną iš trijų maitinimosi opcijų: tradicinį (tiekiama kiauliena ir kita mėsa), alternatyvų (tiekiama visa mėsa, išskyrus kiaulieną) ir vegetarinį (tiekiama žuvis).

gyventojai nukreipiami antriniam gydymui už centro ribų. Budintis medicinos personalas URC dirba ir savaitgaliais, taip pat pagal poreikį kviečiama GMP. Dažniausia gyventojų įvardinta problema yra susijusi su vertėjų trūkumu: medicinos personalas informaciją pateikia per Google vertėją ar kitas vertimų programėles, tačiau gyventojai nurodydavo nesupratę diagnozės ar kitos aktualios informacijos.

Nors URC dirba 2 psichologės, kurių paslaugos yra nuolat prieinamos visiems gyventojams, paslaugų kokybė tam tikrais atvejais nukenčia dėl kalbos barjero. Retesnėmis kalbomis kalbantys užsieniečiai nurodė, kad jiems konsultacijos vyksta anglų kalba, nors angliškai jie supranta minimaliai.

Dėl ilgų laisvės apribojimo terminų pastebima prasta URC gyventojų psichologinė būklė. Žmonės gyvena nežinomybėje, prasčiausia situacija stebima tais atvejais, kai po 3 mėn. laisvės apribojimo asmenys tikisi atgauti laisvę, tačiau laisvės apribojimas pratęsiamas dar 3 mėn. Atsižvelgiant į poreikį, metų pradžioje į URC pradėjo reguliariai atvykti gydytojas psichiatras. URC administracijos teigimu, dažniausiai psichiatras paslaugas teikdavo 10-15 gyventojų. Ne visi, kuriems pagalba reikalinga, sutinka ją gauti. Praktika dėl reguliarių psichiatro vizitų tęsėsi visus metus.

Apgyvendinimo organizavimas

URC vyrai ir moterys apgyvendinami atskiruose pastatuose. PPB skirtas vienišų vyrų apgyvendinimui, SUB – vienišų vyrų sulaikymui, pažeidžiamų asmenų bendrabutyje (toliau – PAB) apgyvendinamos vienišos moterys ir šeimos, o SMB sulaikomos vienišos moterys ir šeimos. Atitinkamai, vyrai kartu su moterimis gyvena tik tokiais atvejais, kai URC apgyvendinamos šeimos. Atsižvelgiant į tai, kad PAB ir SMB gali gyventi tiek vienišos moterys, tiek vyrai su šeimomis, šiuose pastatuose užtikrinama galimybė užsirakinti savo kambariuose. Taip pat šiuose pastatuose kiekviename kambaryje yra atskiri sanitariniai mazgai, todėl bendru sanitariniu mazgu naudojasi tik tos pačios šeimos nariai.

1.5. Vaikų situacija

2024 m. LRK stebėtojai vizitų URC metu sutiko 4 šeimas, auginančias vaikus. LRK duomenimis, laikinai URC buvo apgyvendinta ir daugiau vaikų, tačiau dalies LRK vizitų metu jie šiame centre nebegyveno arba buvo karantine, todėl LRK stebėtojai neturėjo galimybės su jais susitikti. Pažymėtina, kad įprastai prieglobsčio prašytojai su vaikais, kurių judėjimo laisvė nėra ribojama, perkeliami į PPC.

Stebėtas atvejis, kai nepilnametė kartu su šeima URC buvo apgyvendinta SMB ir turėjo teisę judėti tik aplink pastatą esančioje aptvertoje teritorijoje. Pažymėtina, kad mergaitei buvo suteikta galimybė lankyti vietinę Pabradės mokyklą, į kurią ją palydėdavo URC socialiniai darbuotojai arba kiti atstovai, tačiau kitomis aplinkybėmis iš URC ji išeiti negalėjo. LRK stebėtojams mergaitės motina nurodė, kad jiems buvo pasiūlyta persikelti į PAB, kas užtikrintų galimybę judėti visoje URC teritorijoje, tačiau šeima pasiūlymo atsisakė, nes SMB būtų tekę palikti savo giminaitį, kuriam nebuvo suteikta galimybė persikelti. Prieglobsčio prašytojų judėjimo laisvė buvo ribojama remiantis MD sprendimu nagrinėti prašymą suteikti prieglobstį iš esmės skubos tvarka, kai nėra priimamas sprendimas įleisti užsienietį į Lietuvos Respublikos teritoriją ir asmuo yra apgyvendinimas VSAT nesuteikiant jam teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje. Šis pavyzdys iliustruoja, kad net turint identiškus sprendimus dėl „apgyvendinimo nesuteikiant teisės laisvai judėti“, faktiniai judėjimo laisvės apribojimo modalumai skiriasi priklausomai nuo to, kuriame URC korpuse patalpinami prieglobsčio prašytojai.

Kitais dviem stebėtais atvejais šeimos su vaikais buvo apgyvendintos PAB, jų judėjimo laisvė ribojama nebuvo.

2. PPC

2.1. Materialinės priėmimo sąlygos

Infrastruktūra

2024 m. visų vizitų į PPC filialus metu konstatuota, kad su apgyvendinimu susijusios priėmimo sąlygos juose iš esmės atitinka EUAA rekomenduojamus ir nacionalinių teisės aktų numatytus standartus. Visuose PPC padaliniuose buvo užtikrinami reikiami baldai, prieinamumo prie sanitarinių mazgų trūkumo nestebėta, žmonės apgyvendinami pakankamai laisvai. Iki 2024 m. antros pusės stebėta praktika, kad visuose PPC filialuose vieniši asmenys kambariuose būdavo apgyvendinami po vieną. Tik 2024-11-06 stebėsenos vizito Ruklos PPC metu pastebėta, kad dalis pavienių asmenų buvo apgyvendinami drauge, tačiau ne daugiau nei po 4 asmenis viename kambaryje. Visuose PPC filialuose taip pat taikyta geroji praktika, kai didesnėms šeimoms skiriami 2 vienas šalia kito esantys kambariai, kad būtų užtikrinamas minimalus vienam gyventojui tenkantis gyvenamasis plotas.

Vertinant nusidėvėjimą, Girionių PPC infrastruktūrine prasme užtikrinamos naujausios patalpos, nauji baldai, buitinė technika ir pan. Tačiau ir Ruklos PPC 2024 m. nuolat vyko kambarių ir sanitarinių mazgų renovacijos darbai, didžioji dalis infrastruktūros buvo atnaujinama. Lyginant su 2023 m. vizitų metu fiksuotais pastebėjimais, Naujininkų PPC 2024 m. taip pat iš esmės pagerėjo materialinė priėmimo infrastruktūra: renovuotos ankstesniais metais nugyventos patalpos, padidėjo prieinamumas prie sanitarinių mazgų ir dabartinis jų skaičius atitinka standartus, įrengti 2 judėjimo negalią turinčių asmenų apgyvendinimui skirti kambariai. Ilgą laiką Naujininkų PPC nemažai problemų keldavo sena ir apkrovos neatlaikanti santechninė sistema, tačiau po remonto gedimų sumažėjo, taip pat buvo atnaujinta šildymo sistema. Naujininkų PPC didelis dėmesys skirtas lauko infrastuktūros atnaujinimui: lauko erdvės išklotos naujomis trinkelėmis, pastatytos naujos sūpynės vaikams, įrengtas naujas pandusas asmenims su negalia ir kt. Vis dėlto, Naujininkų PPC pastatuose vis dar susiduriama su renovacijos poreikiu, pvz., 2024-07-29 LRK stebėtojų vizito metu buvo kilusi smarki audra ir viename iš pastatų vietomis pro stogo konstrukcijas skverbėsi vanduo.

DIDŽIAUSI POKYČIAI STEBĖTI NAUJININKŲ PPC: ĮRENGTI JUDĖJIMO NEGALIĄ TURINTIEMS ASMENIMS PRITAIKYTI KAMBARIAI, ĮRENGTA ŠEIMOS MEDICINOS KLINIKA, ATNAUJINTA LAUKO INFRASTRUKTŪRA

Ruklos ir Naujininkų PPC stebėta geroji praktika, kai gyventojams leidžiama improvizuotai apsistatyti gyvenamuosius kambarius, kad jie labiau primintų namų erdvę, o ne kolektyvinio apgyvendinimo vietą. Pvz., dalies gyventojų kambariuose yra ne tik pagal standartą priklausantys baldai (lova, stalas, spinta, kėdė), bet ir fotelių, sofų, kilimų ir kt. Bendro naudojimo patalpose, pvz., virtuvėse ir koridoriuose, dažnai auga vazoninių gėlių, yra improvizuotų darželių ir šiltnamių. Taip pat išskirtiniais atvejais PPC filialuose leidžiama apsistoti su augintiniais, kas taip pat prisideda prie geresnės gyventojų savijautos. Ruklos ir Naujininkų PPC taip pat yra daug laisvalaikio erdvių: naujai įrengtos laipiojimo sienos vaikams, siuvimo kambariai, vaikų užimtumo kambariai, bibliotekos ir kt. Tuo tarpu Girionių PPC prieinami tik poilsio kambariai ir viena mokymų klasė.

Metų eigoje PPC pastebėti šie dėl infrastuktūros taisytini aspektai:

- *2024-02-27 vizito Naujininkų PPC* metu pastebėta, kad dalyje kambarių trūksta užuolaidų arba žaliuzių. *2024-07-29 vizito Naujininkų PPC* metu pastebėta, kad kambariuose sumontuotos naujos žaliuzės.

- *2024-07-29 vizito Naujininkų PPC* metu dalis kalbintų gyventojų nurodė norintys pasinaudoti siuvyklos patalpoje esančiomis siuvimo mašinomis, tačiau jos neveikia.

- *2024-11-04 vizito Naujininkų PPC* metu pastebėta, kad dalyje kambarių, kuriuose gyvena didesnės šeimos, gyventojams trūksta baldų asmeninių daiktų laikymui.

- *2024-11-06 vizito Ruklos PPC* metu pastebėjus praktiką, kai kambariuose apgyvendinami šeimos ryšiais nesusiję asmenys, rekomenduota užtikrinti, kad kambariuose būtų prieinamos rakinamos spintelės, kurios nebuvo aktualios kambariuose asmenis apgyvendinant po vieną.

Maitinimas ir pagrindinių priemonių išdavimas

Visų PPC filialų gyventojai maistą gaminasi patys, visuose bendrabučių aukštuose įrengtos bendro naudojimo virtuvės. Prieglobsčio prašytojai ir neteisėtai šalyje esantys užsieniečiai kas mėnesį gauna 60 proc. valstybės remiamų pajamų dydžio pašalpą maistui, prieglobsčio prašytojai papildomai gauna 10 proc. valstybės remiamų pajamų dydžio piniginę pašalpą smulkioms išlaidoms. PPC gyvenantys laikinąją apsaugą Lietuvoje gavę asmenys iš Ukrainos tokių išmokų negauna ir maistu rūpinasi patys. Ruklos ir Girionių PPC kiekvieną pirmadienį visiems gyventojams būdavo pristatomi maisto paketai iš NVO „Maisto bankas“. Kadangi Naujininkų PPC įsikūręs Vilniaus miesto centre, šio filialo gyventojai atsiimti paramos maistu nuvykdavo patys. Esant atvejų, kai pažeidžiami PPC gyventojai maisto patys pasigaminti negali, jiems su maisto ruoša padėdavo kiti centro gyventojai.

Higienos priemonės reguliariai yra išduodamos prieglobsčio prašytojams ir neteisėtai šalyje esantiems užsieniečiams, bet ne laikinosios apsaugos Lietuvoje gavėjams, kuriems PPC oficialiai suteikia tik gyvenamąją vietą. Tiesa, pastariesiems išduodama buitinė chemija ir skalbimo milteliai.

Vieno stebėsenos vizito metu teikta pastaba dėl piniginės pašalpos neišmokėjimo:

- *2024-11-06 vizito Ruklos PPC* metu pastebėta, kad vienai prieglobsčio prašytojų šeimai neturint teisinio pagrindo nemokama jiems priklausanti piniginė pašalpa smulkioms išlaidoms (t. y. mokama tik 60 proc. valstybės remiamų pajamų dydžio pašalpa maistui, bet nemokama papildoma 10 proc. valstybės remiamų pajamų dydžio piniginę pašalpa).

2.2 .Apsauga

Prieiga prie vertėjų

Kaip minėta, 2024 m. birželio 31 d. darbą užsieniečių priėmimo ir sulaikymo centruose, įskaitant ir Ruklos bei Naujininkų PPC, baigė EUAA vertėjai. Nuo minėtos dienos Ruklos ir Naujininkų PPC vertimo paslaugos gyvai nebėra užtikrinamos, tačiau PPC turi sutartį su vertimų biuru, paslaugas teikiančiu nuotoliniu būdu. Anot PPC atstovų ir kalbintų gyventojų, kasdieniai pokalbiai su socialiniais darbuotojais po vertėjų pasitraukimo vyksta naudojant Google vertėją ar panašias vertimų programėles, tačiau lankantis šeimos gydytojo kabinete, psichologo konsultacijų metu ar vykdant pažeidžiamumo vertinimą, kokybiškam bendravimui vertėjai pasitelkiami nuotoliniu būdu. Vis dėlto, vertimo poreikius dalyje PPC filialų atliepti nėra sudėtinga ir dėl siauros gyventojų kalbinės grupės. Pvz., Naujininkų PPC mažiau nei 10 proc. gyventojų negali susikalbėti rusiškai, tuo tarpu Girionių PPC visus metus gyveno tik Ukrainos piliečiai, kurie su PPC personalu susikalba be vertėjų pagalbos.

2024-06-26 vizito Girionių PPC metu pastebėta, kad dalis aktualios informacijos rašytiniu būdu pateikiama tik lietuvių kalba. Pvz., lietuviškai pateikta judėjimo negalią turintiems asmenims skirto lifto naudojimo instrukcija ir informacija apie pastate esantį defibriliatorių. Po vizito rekomenduota išversti minėtą informaciją, tačiau 2024-12-18 vizito Girionių PPC metu pastebėta, kad informacijos pateikimas nepakito.

Prieiga prie medicinos ir psichologo paslaugų

Nuo 2024-02-01 Naujininkų PPC pradėjo veikti šeimos medicinos klinika, įdarbinta gydytoja, slaugytoja ir gyvensenos specialistė, pagal poreikį prieinamos ir kineziterapeuto paslaugos. Medicinos paslaugos taip pat teikiamos ir Ruklos PPC. Girionių PPC savo medicinos personalo neturi, tačiau gyventojams prieinama vietinė ambulatorija, autobusu lengvai pasiekiamos Kauno mieste esančios gydymo įstaigos. Visuose PPC filialuose prieinamos psichologų paslaugos. Kaip minėta, paslaugos teikiamos pasitelkus vertėjus nuotoliniu būdu. Stebėsenos vizitų metu skundų dėl paslaugų prieinamumo nesulaukta.

Apgyvendinimo organizavimas

Visuose PPC filialuose vieniši vyrai apgyvendinami atskirai nuo vienišų moterų. Kaip minėta, ilgą laiką visi vieniši asmenys kambariuose būdavo apgyvendinami po vieną, pasikeitimai metų eigoje fiksuoti tik Ruklos PPC. Tam tikrais atvejais vyrai ir moterys gyvena tame pačiame bendrabučio aukšte, tačiau visiems gyventojams sudaryta galimybė savo kambariuose užsirakinti. Visais stebėtais atvejais išsaugojamas šeimos vienovės principas, t. y. šeimos nariai apgyvendinami kartu (nebent tai prieštarauja geriausiems asmenų interesams).

- *2024-06-26 vizito Girionių PPC* metu stebėtas vienkartinis atvejis, kai šeima buvo apgyvendinta pereinamame kambaryje, per kurį į savo kambarį turėdavo patekti kitos šeimos nariai. 2024-12-18 vizito metu tokios praktikos nepastebėta.

IV. KITI PASTEBĖJIMAI

Bandymas prieglobsčio prašytojus grąžinti į Baltarusiją

2024 m. gegužės mėn. stebėtas bandymas į Baltarusiją perduoti Lietuvoje prieglobsčio pasiprašiusių asmenų grupę. Tarp 7 prieglobsčio prašytojų, kuriuos bandyta perduoti, buvo 3 pilnamečiai vyrai, 3 pilnametės moterys ir 1 nepilnametė. Viena iš moterų buvo nėščia, antra – galimai prekybos žmonėmis auka, t. y. abi pažeidžiamos ir turinčios specialiųjų poreikių.

Užsieniečiams atvykus į Lietuvą per VSAT PKP, MD užsieniečių atžvilgiu priėmė sprendimus prieglobsčio prašymus nagrinėti iš esmės skubos tvarka ir nespręsti klausimo dėl jų įleidimo į Lietuvos Respubliką. MD sprendimu užsieniečiai buvo laikinai apgyvendinti URC, apribojant jų judėjimo laisvę. Prieglobsčio prašytojų atžvilgiu MD priėmus sprendimus nesuteikti prieglobsčio, supažindinus juos su sprendimais, prieglobsčio prašytojai nurodė su sprendimais nesutinkantys ir norintys juos apskųsti. Nepaisant to, kitą dieną po supažindinimo 7 užsieniečių grupė buvo išvežta iš URC Pabradėje ir nugabenta į Medininkų PKP. Aiškinantis situaciją paaiškėjo, kad prieglobsčio prašytojai į Medininkų PKP atvežti siekiant grąžinti juos į Baltarusijos teritoriją. Atsižvelgus į tai, kad užsieniečiai apskundė MD sprendimus dėl prieglobsčio jiems nesuteikimo, išvežimo į Medininkų PKP metu jie dar vis turėjo prieglobsčio prašytojų statusą. Atsižvelgiant į itin pažeidžiamą dalies užsieniečių situaciją, LRK nusprendė apsilankyti Medininkų PKP ir atlikti apsaugos stebėseną, tačiau prieiga prie prieglobsčio prašytojų LRK atstovams nebuvo suteikta.

2024 M. LRK NEGAVO PRIEIGOS PRIE PRIEGLOBSČIO PRAŠYTOJŲ, KURIUOS BUVO MĖGINTA GRĄŽINTI Į BALTARUSIJĄ

Apie susiklosčiusią situaciją (jai tebevykstant) paskelbta ir žiniasklaidoje[53], pakalbinti VSAT ir NVO „Sienos grupė“ atstovai. VSAT atstovai nurodė, kad šiems užsieniečiams vykdoma ne itin dažna, bet įprasta procedūra, kai į Lietuvą neįleisti užsieniečiai yra „palydimi“ į šalį, iš kurios atvyko. VSAT teigimu, teismo sprendimų dėl atmestų prieglobsčio prašymų užsieniečiai gali laukti ir būdami Baltarusijoje. Žiniasklaidai VSAT atstovas nurodė, kad Baltarusijos pareigūnai sutiko priimti prieglobsčio prašytojus, tačiau užsieniečiai atsisakė išvykti. VSAT teigimu, žmonės stovėjo ant važiuojamosios kelio dalies ir niekur nesitraukė, todėl Medininkų PKP teko laikinai sustabdyti eismą. Susiklosčius situacijai, kai prieglobsčio prašytojai nesutiko eiti į Baltarusijos teritoriją, nuspręsta juos parvežti atgal į URC.

[53] *Žr*. Po bandymo išsiųsti kubiečius – kritika: čia gyveno mėnesį, bet į šalį neįleisti?, 2024-05-16, lrt.lt: https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2274462/i-baltarusija-grazinami-kubos-pilieciai-nesutinka-isvykti-stabdo-eisma-medininkuose

Po minėto įvykio LRK stebėtojams susitikus su užsieniečių grupe, pastarieji nurodė, kad jie nebuvo iš anksto informuoti apie planuojamą grąžinimą į Baltarusiją. Jų teigimu, anksti ryte į visų prieglobsčio prašytojų kambarius atėjo VSAT atstovai, liepė susikrauti daiktus ir, anot prieglobsčio prašytojų, informavo, kad jie bus perkeliami į kitą užsieniečių centrą. Susikrauti daiktams skirtas neproporcingai trumpas laikas, dalis daiktų, padedant socialiniams darbuotojams, buvo sumesti į šiukšlėms skirtus maišus. Prieglobsčio prašytojai nurodė, kad prieš juos išvežant į PKP, iš jų buvo paimti mobilieji telefonai, todėl apie įvykį jie negalėjo informuoti NVO atstovų ar kitų asmenų.

Metų eigoje nepastebėta kitų atvejų, kada būtų taikoma aprašyta praktika. Pažymėtina, kad ši praktika yra taikoma susiklosčius situacijoms, kurios, remiantis 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos, kvalifikuotinos kaip „pasienio procedūra“. Neatmestina, kad taikydami aprašytą praktiką, VSAT pareigūnai laiko tai „atsisakymu leisti atvykti“ bei vadovaujasi Šengeno sienų kodekso[54] 14 straipsniu, kuris, *inter alia*, numato, kad sprendimas dėl atsisakymo leisti atvykti įsigalioja nedelsiant, o skundo padavimas nesustabdo sprendimo atsisakyti leisti atvykti galios. Vis dėlto, aprašytoje situacijoje turėtų būti taikytina minėtos direktyvos 2013/32/ES 46 straipsnio 7 dalis, kuri skirta *ad hoc* suspensyviniam mechanizmui pasienio procedūroje bei kuri reikalauja, *inter alia*, suteikti prieglobsčio prašytojui teisinę pagalbą ir bent viena savaitę prašymui parengti ir pateikti teismui argumentus, pagrindžiančius jo teisę likti teritorijoje, kol laukiama teisės gynimo priemonės rezultato. Pažymėtina, kad Šengeno sienų kodekso 14 straipsnio 1 dalis aiškiai numato, kad taisyklių dėl atsisakymo leisti atvykti taikymas negali pažeisti nuostatų dėl teisės į prieglobstį ir tarptautinę apsaugą, tokiu būdu suteikdama pirmenybę direktyvai 2013/32/ES.

[54] 2016 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/399 dėl taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, Sąjungos kodekso (Šengeno sienų kodeksas). Prieiga: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0399

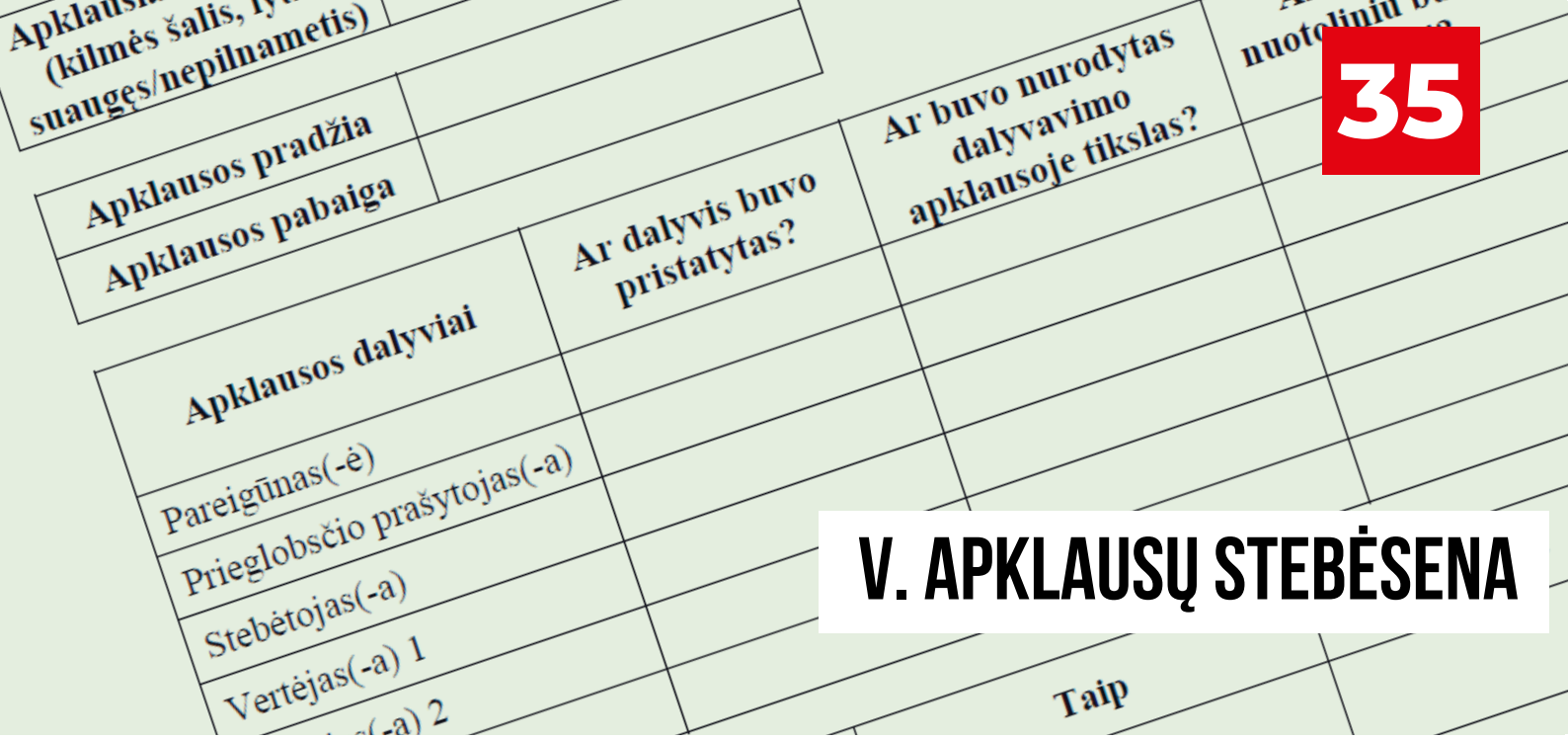

35

V. APKLAUSŲ STEBĖSENA

2024 m. LRK stebėtojai atliko 11 pirminių prieglobsčio prašytojų apklausų stebėseną. 5 apklausos stebėtos Pabradės URC[55], 4 – Vilniaus PR[56], 2 – Varėnos PR. 7 kartus stebėtos pilnamečių vyrų apklausos, 3 kartus – pilnamečių moterų, 1 kartą – nelydimo vaiko (berniuko). Iš viso stebėtos prieglobsčio prašytojų iš 9 skirtingų kilmės šalių pirminės apklausos: 2 – Baltarusijos, 2 – Kubos, po 1 – Afganistano, Indijos, Irano, Kamerūno, Libijos, Senegalo ir Sirijos piliečių. 5 stebėtos apklausos vyko gyvai (visi apklausos dalyviai fiziškai buvo vienoje vietoje), 6 atvejais – mišriai (vertėja (-ai) prie apklausos prisijungė nuotoliniu būdu). Gyvai vyko Baltarusijos piliečių apklausos, taip pat vieno Kubos piliečio ir Afganistano bei Indijos piliečių apklausos[57]. Apklausas vedę VSAT pareigūnai ir jas stebėję LRK stebėtojai visose apklausose dalyvavo gyvai. Nestebėta atvejų, kad pareigūnai apklausas būtų vedę dėvėdami uniformą, kas yra teigiamas aspektas, nes kai kuriems prieglobsčio prašytojams uniformuoti asmenys gali kelti baimę, nerimą, priminti negatyvią patirtį kilmės šalyje.

Pirminių apklausų stebėsena atlikta atsižvelgiant į EUAA praktinį vadovą dėl prieglobsčio prašymų registravimo[58], EUAA praktines rekomendacijas, kai prieglobsčio prašymų registravimas atliekamas nuotoliniu būdu[59] ir kitas papildančias EUAA gaires.

6 apklausų (arba daugiau nei pusės) stebėsenos ataskaitose neteikta rekomendacijų ir konstatuota, kad apklausos buvo atliktos laikantis rekomenduotinų standartų. Pastabos teiktos 4 apklausų stebėsenos ataskaitose. 1 iš stebėtų apklausų neįvyko prieglobsčio prašytojui atsisakius, kad jo apklausą vykdytų VSAT pareigūnė ir pareikalavus, kad apklausą atliktų už prieglobsčio prašymo nagrinėjimą atsakingas civilis asmuo, t. y. MD atstovas (-ė).

Apklausų metu stebėti taisytini aspektai:

- 2 stebėtų apklausų metu VSAT pareigūnai (-ės) nekontroliavo vertėjų, neinformavo jų apie vertėjų pareigas apklausos metu. Apklausų metu vertėjai įsiterpdavo į apklausas ir savavališkai prieglobsčio prašytojams užduodavo klausimų, kurių VSAT pareigūnai (-ės) neklausė.

---

[55] Viena jų atlikta Respublikinėje Vilniaus Universitetinėje ligoninėje, apklausą atliko Pabradės URC pareigūnė.
[56] Viena jų atlikta Ruklos PPC, apklausą atliko VSAT Vilniaus PR Migracijos skyriaus pareigūnė.
[57] Rusakalbių užsieniečių apklausos dažniausiai atliekamos be vertėjų pagalbos, todėl vyksta gyvai. Pirmoje metų pusėje Pabradės URC pareigūnai gyvai pasitelkdavo vietoje dirbusius EUAA vertėjus.
[58] *Žr.* EUAA Practical Guide on Registration. Lodging of applications for international protection, EUAA Practical Guide Series, 2021. Prieiga internete: https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/Practical-guide-registration-lodging-applications.pdf
[59] *Žr.* EUAA Practical recommendations on conducting remote/online registration (lodging), EUAA Practical Guide Series, 2021. Prieiga internete: https://euaa.europa.eu/sites/default/files/easo-practical-recommendations-conducting-remote-online-registration-lodging-EN.pdf

- 2 stebėtų apklausų metu VSAT pareigūnai (-ės) į prieglobsčio prašytojus nesikreipė tiesiogiai, klausimus formulavo trečiuoju asmeniu.

- 2 stebėtų apklausų metu VSAT pareigūnai (-ės) neinformavo prieglobsčio prašytojų, kad jų atliekama apklausa yra konfidenciali ir atitinkamai nepaaiškino, ką tai reiškia praktikoje.

- 2 stebėtų apklausų metu VSAT pareigūnai (-ės) nesupažindino prieglobsčio prašytojų su apklausos metu į MIGRIS informacinę sistemą suvesta informacija, nesuteikė galimybės jos papildyti ir / ar patikslinti. Vienu iš atvejų VSAT pareigūnė nurodė tai dariusi sąmoningai atsižvelgiant į, jos manymu, geriausius prieglobsčio prašytojo interesus (apklausa buvo atliekama penktadienio popietę, o prieglobsčio prašytojas buvo laikinai apgyvendintas pasienio padalinyje, todėl VSAT pareigūnė skubėjo greičiau baigti apklausą, kad MD iki darbo dienos pabaigos suspėtų priimti sprendimą dėl prieglobsčio prašytojo apgyvendinimo ir prieglobsčio prašytojui netektų likti pasienio padalinyje savaitgaliui).

Pastebima, kad atliekamų apklausų kokybė gerėja, VSAT pareigūnai atsižvelgia į teikiamas rekomendacijas. Visuomet sveikintina praktika, kai vertėjai apklausose taip pat dalyvauja gyvai. EUAA vertėjams baigus misiją Pabradės URC, galimybės vietoje pasitelkti vertėjus VSAT pareigūnai praktiškai nebeturėjo, todėl nuotolinis vertimas išlieka vienu iš aktualiausių klausimų, susijusių su apklausų atlikimo kokybe ir konfidencialumo užtikrinimu.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Išvadų dalyje pristatomos pagrindinės 2024 m. pastebėtos tendencijos, sveikintinos, taip pat taisytinos praktikos bei teikiamos rekomendacijos.

Kaip ir 2023 m., **2024 m. pagrindine nerimą keliančia sritimi išlieka užsieniečių prieiga prie prieglobsčio procedūros**. Lietuvai neskubant atšaukti ekstremaliąją situaciją dėl masinio užsieniečių antplūdžio toliau taikoma „apgręžimų“ praktika, kai nereguliariai sieną kirtę užsieniečiai dažniausiai neturi galimybės nustatyta tvarka pasiprašyti prieglobsčio. Pastaraisiais metais, nors ir mažėjant bendram „apgręžtų“ užsieniečių skaičiui, stebėta atvejų, kai tarp „apgręžtųjų“ atsidūrė ir Baltarusijos piliečių, kurių ankstesniais metais ši praktika praktiškai nelietė arba LRK stebėtojai apie tai neturėjo patikimų duomenų.

- **LRK primena, kad kiekvienu atveju privalo būti vertinamos asmeniui po „apgręžimo“ kylančios rizikos bei, nustačius pagrįstą nepataisomos žalos, netinkamo elgesio ar kitų rimtų žmogaus teisių pažeidimų tikimybę asmenims grįžus į Baltarusijos teritoriją, užsieniečiai negali būti „apgręžiami“. Būtent to reikalauja negrąžinimo principas, kurio laikytis įsipareigota Lietuvos valstybės vardu.**

2024 m. pasienyje su Baltarusija uždarius dar 2 tarptautinius kelio PKP, o į likusius PKP uždraudus atvykti pėsčiomis arba dviračiu, taip pat įvedus draudimą išlipti iš per Lietuvą vykstančio tranzitinio traukinio, dar labiau sumažėjo prieiga prie teritorijos, o kartu – galimybė pasiprašyti prieglobsčio Lietuvoje. Nors Baltarusijoje esantiems užsieniečiams išlieka teorinė galimybė į PKP atvykti autobusu, stebėta atvejų, kai autobusų vairuotojai atsisako vežti ES vizų neturinčius užsieniečius, pakeleivingų automobilių vairuotojai taip pat nelinkę rizikuoti įsisodindami nepažįstamus asmenis. Tokiu atveju, **neturint nuosavo automobilio arba galimybės pasamdyti pavežėją, užsieniečių galimybė pasiprašyti prieglobsčio Lietuvoje įstatymo numatytu būdu neretai lieka užkardyta vien dėl logistinių priežasčių**.

Taip pat stebima tendencija, kai PKP nėra registruojama Rusijos Federacijos piliečių pateikiamų prieglobsčio prašymų, kas kelia klausimų, ypač turint omeny, kad Rusijos Federacijos piliečiai iki 2022 m. sudarė didžiąją dalį prieglobsčio prašymus PKP pateikiančių asmenų bei išlieka viena iš didžiausių prieglobsčio prašytojų grupių Lietuvoje.

- **Ratifikuodama Jungtinių Tautų konvenciją dėl pabėgėlių statuso, Lietuva įsipareigojo būti šalimi, kurioje užsieniečiai gali pasiprašyti tarptautinės apsaugos ir gauti apsaugą nuo persekiojimo. Atitinkamai, įprastai keliaujantiems užsieniečiams taikomi ribojimai dėl atvykimo į PKP pėsčiomis ar dviračiu bei suvaržymai išlipti iš tranzitinio traukinio, neturėtų būti taikomi tarptautinės apsaugos Lietuvoje siekiantiems užsieniečiams. Taip pat prieiga prie prieglobsčio procedūros neturėtų būti ribojama atsižvelgiant į prieglobsčio prašančiojo pilietybę ar kitus asmenybės bruožus.**

Tikėtina, kad būtent sumažėjusios prieigos prie prieglobsčio procedūros ir atitinkamai sumažėjusio prieglobsčio prašytojų skaičiaus pasekme tapo geresnės užtikrinamos priėmimo ir apsaugos sąlygos apgyvendinimo ir sulaikymo centruose bei VSAT pasienio padaliniuose. Tiek VSAT pasienio padaliniai, tiek užsieniečių apgyvendinimo ir sulaikymo centrai 2024 m. buvo mažiau apkrauti, kas palengvino geresnių sąlygų užtikrinimą.

2024 m. stebėtas teigiamas pokytis užtikrinant prieglobsčio prašytojų galimybę pasinaudoti telefonu. Prieiga prie telefonų gerėjo tiek VSAT pasienio padaliniuose, tiek VSAT URC. Pasienio padaliniuose nestebėta atvejų, kad prieglobsčio prašytojams nebūtų užtikrinta galimybė bent trumpam pasinaudoti telefonu, o URC nežymiai prailginta sulaikytųjų naudojimosi telefonu trukmė, taip pat sušvelninta telefonų naudojimo tvarka karantino laikotarpiu. Vis dėlto, tas pats nepasakytina apie prieglobsčio prašytojų statuso neturinčių užsieniečių galimybes pasinaudoti telefonu.

LRK ir toliau nerimą kelia per Latviją į Lietuvą atvykusių užsieniečių priėmimo sąlygos, ypatingai kalbant apie laikiną jų apgyvendinimą pasienio padaliniuose, kuriuose LRK žinomais atvejais asmenys *de facto* sulaikomi *incommunicado* sąlygomis.

Šiai kategorijai priskirtinų užsieniečių *de facto* sulaikymas tapo įprasta VSAT taikoma praktika. Stebėtais atvejais žmonėms nebuvo įteikti VSAT sprendimai, kurių pagrindu jie buvo *de facto* sulaikyti. Stebėta atvejų, kai užsieniečiai VSAT sprendimu, nesikreipiant į teismą, buvo *de facto* sulaikyti net iki 5 savaičių.

- **VSAT sprendimai, kuriais užsieniečiai „apgyvendinami laikino apgyvendinimo vietose, nesuteikiant teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje“, bei kurie, taikant atitinkamus tarptautinius standartus, prilygsta *de facto* sulaikymui, gali būti skundžiami teismui, tačiau tokiais sprendimais *de facto* sulaikyti užsieniečiai neturi nei galimybės pasinaudoti valstybės garantuojama teisine pagalba, nei faktiškai susisiekti su teisininkais, kurie galėtų padėti jiems pasinaudoti apskundimo teise. Atsižvelgus į tai, kad valstybės garantuojama teisinė pagalba yra užtikrinama teikimo sulaikyti užsienietį arba skirti jam alternatyvią sulaikymui priemonę nagrinėjimo teisme metu, rekomenduojame visais atvejais kuo skubiau kreiptis į teismą, kad klausimas dėl judėjimo laisvės suvaržymo būtų sprendžiamas užtikrinant užsieniečiams bent minimalias procedūrines garantijas.**

- **Kiekvienam asmeniui sulaikymo atveju turėtų būti užtikrinamos minimalius priėmimo sąlygų standartus atitinkančios ir asmens orumo nežeminančios sąlygos. Kadangi tokio pobūdžio minimalios sąlygos užtikrinamos turint vienintelį tikslą – apsaugoti žmogaus orumą, rekomenduojame, kiek įmanoma, nesieti jų užtikrinimo su asmens teisiniu statusu. Orumas yra bendražmogiškoji vertybė, todėl jis privalo būti saugomas nepriklausomai nuo to, ar, pvz., konkretus žmogus kreipėsi dėl prieglobsčio. Šiuo klausimu primename, kad netgi prieglobsčio prašytojams yra užtikrinamos tik „normos, kurių pakaktų, kad būtų garantuotas jų orumo nežeminantis gyvenimo lygis“, todėl bet kokios sąlygos, nesiekiančios net ir šio lygio, potencialiai yra nesuderinamos su pareiga gerbti asmens orumą.**

- **Be materialinių sąlygų suteikimo taip pat skatiname visiems užsieniečiams, kurių judėjimo laisvė yra apribota, užtikrinti galimybę pasinaudoti telefonu ir susisiekti su artimaisiais. LRK yra pasirengęs užtikrinti tokios paslaugos teikimą tais atvejais, kai užsieniečiai neturi savo asmeninių ryšio priemonių arba tokių priemonių negali suteikti VSAT. Šiuo klausimu pažymėtina, kad užsieniečių sulaikymas yra administracinė priemonė, kuri neturi ir negali būti baudžiamojo pobūdžio. Šios priemonės taikymo vienintelė paskirtis yra judėjimo laisvės apribojimas, todėl tokiems asmenims negali būti taikomos baudžiamosios sulaikymo sąlygos, t. y. sąlygos, kurios yra skirtos bausti, arba neproporcingai apribojamos kitos teisės, nesusijusios su vieninteliu teisėtu tikslu – apriboti judėjimo laisvę. Šiuo požiūriu naudojimosi asmeniniu telefonu apribojimai, taikomi sulaikytiems užsieniečiams,**

yra neproporcingi bei nepagrįstai apriboja ne tiek judėjimo laisvę, kiek teisę gauti informaciją bei teisę bendrauti su artimaisiais ir teisiniais atstovais. Atsižvelgus į tai, rekomenduojame peržiūrėti sulaikytiems užsieniečiams taikomus apribojimus, nesusijusius su judėjimo laisve, bei užtikrinti galimybę neribotai (laiko prasme) naudotis asmeninėmis ryšio priemonėmis, pagal poreikį apribojant tik pasiekiamą informacinį turinį ir (arba) tam tikrą funkcionalumą.

Kalbant apie priėmimo ir apsaugos sąlygas, pagrindinė metų eigoje išryškėjusi spraga – **vertėjų paslaugų trūkumas Pabradės URC**. URC gyventojų sudėtis pagal kilmės valstybes – itin dinamiška ir nuolat kintanti, todėl natūralu, kad, lyginant su kitais centrais, pvz., PPC, vertėjų užtikrinimas reikalauja daugiau resursų, tačiau jų užtikrinimas yra įgyvendinama užduotis. Vertėjų trūkumas atsiliepia ir dalies gyventojų prieigai prie, pvz., psichologo paslaugų, kai dėl kalbos barjero paslaugos negali būti teikiamos arba jos nėra kokybiškos. Pastebėtina, kad **prastėjanti psichikos sveikatos būklė yra dar vienas nerimą keliantis aspektas, ypač liečiantis sulaikytus užsieniečius**. Susikalbėjimo niuansai ne mažiau svarbūs kokybiškai suteikiant ir kitas paslaugas, ypač medicinos.

- **Rekomenduojame užtikrinti, kad būtų prieinamos kokybiškos vertėjų paslaugos, ypatingai didelį dėmesį skiriant kasdieniams poreikiams, tokiems kaip medicinos, psichologo paslaugos, humanitarinių poreikių atliepimas, aktualios informacijos suteikimas ir kt. Kartu pažymime, kad, nuo 2025 m. sausio 1 d. užsieniečių priėmimo sąlygomis pradėjus rūpintis Priėmimo ir integracijos agentūrai, šias problemas teks spręsti nebe VSAT, bet minėtai agentūrai.**

PRIEDAI

PRIEDAS NR. 1. STEBĖSENOS STATISTIKA 42

PRIEDAS NR. 2. VSAT IR NACIONALINĖ STATISTIKA 44

PRIEDAS NR. 3. ES ŠALIŲ PRIEGLOBSČIO STATISTIKA 45

PRIEDAS NR. 4. LRK KAUPIAMI DUOMENYS 46

PRIEDAS NR. 5. PASIENIO STEBĖSENA 49

Priedas Nr. 1. Stebėsenos statistika

1 pav. *2024 m. LRK stebėsenos vizitai: data, vieta, prieigos būdas, tikslas.*

2024 m. LRK stebėsenos vizitai				
Nr.	Vizito data	Vizito vieta	Prieiga	Stebėsenos tikslas
1	2024-01-08	Švenčionių PU	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
2	2024-01-25	Lavoriškių PKP	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
3	2024-01-26	Švenčionių PU	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
4	2024-01-29	Pabradės URC	Gyvai	Prieiga prie prieglobsčio procedūros
5	2024-02-05	Kybartų gel. stotis[60]	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
6	2024-02-14	Pabradės URC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
7	2024-02-19	Lavoriškių PKP	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
8	2024-02-27	Naujininkų PPC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
9	2024-03-04	Vilniaus PR (Mickūnai)	Gyvai	Prieiga prie prieglobsčio procedūros
10	2024-03-18	Švenčionių PU	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos + pirminė apklausa
11	2024-03-21	Pabradės URC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
12	2024-03-25	Medininkų PKP	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
13	2024-03-25	Vilniaus PR (Mickūnai)	Gyvai	Pirminė apklausa
14	2024-03-26	RVUL[61]	Gyvai	Pirminė apklausa
15	2024-04-08	Pagėgių PR / K. Skučo PU[62]	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
16	2024-04-11	Ruklos PPC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
17	2024-04-11	Girionių PPC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
18	2024-04-16	Bardinų PU	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
19	2024-04-17	Šiaulių PU	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
20	2024-04-19	Kybartų gel. stotis	Gyvai	Prieiga prie prieglobsčio procedūros
21	2024-04-23	Kauno OU PKP	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos + pirminė apklausa
22	2024-05-09	Pabradės URC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
23	2024-05-13	Švenčionių PU	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
24	2024-05-20	Pabradės URC	Gyvai	Pirminė apklausa
25	2024-05-27	Ruklos PPC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos + pirminė apklausa
26	2024-05-30	Druskininkų PU	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos + pirminė apklausa
27	2024-06-06	Pabradės URC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
28	2024-06-20	Švenčionių PU	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
29	2024-06-26	Girionių PPC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
30	2024-07-02	Ruklos PPC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
31	2024-07-12	Visagino ligoninė	Gyvai	Prieiga prie prieglobsčio procedūros
32	2024-07-17	Pabradės URC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
33	2024-07-23	Medininkų PKP	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
34	2024-07-29	Naujininkų PPC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
35	2024-07-30	Medininkų PKP	Gyvai	Pirminė apklausa
36	2024-08-02	Kapčiamiesčio PU	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
37	2024-08-12	Pabradės URC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
38	2024-08-15	A. Barausko PU	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
39	2024-08-21	Vilniaus OU PU	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
40	2024-08-26	Medininkų PKP	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
41	2024-09-19	Pabradės URC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
42	2024-09-20	A. Barausko PU	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos + pirminė apklausa
43	2024-10-01	Kybartų KPKP	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
44	2024-10-08	Pabradės URC	Gyvai	Pirminė apklausa
45	2024-10-23	Pabradės URC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
46	2024-10-29	Pabradės URC	Gyvai	Pirminė apklausa
47	2024-11-04	Naujininkų PPC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
48	2024-11-04	Kapčiamiesčio PU	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
49	2024-11-06	Ruklos PPC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
50	2024-11-28	Pabradės URC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos + prieiga prie prieglobsčio procedūros
51	2024-12-05	A. Barausko PU	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
52	2024-12-18	Girionių PPC	Gyvai	Priėmimo / apsaugos sąlygos
Iš viso		52 vizitai	52 - gyvai, 0 - nuotoliu	

[60] Stebėsenos vizito metu informacija buvo renkama apie priėmimo ir apsaugos sąlygas Kybartų kelio PKP, tačiau kadangi prieglobsčio prašytoja jau buvo palikusi šį VSAT Pagėgių PR padalinį, pokalbis vyko geležinkelio stotyje.

[61] RVUL – Respublikinė Vilniaus universitetinė ligoninė

[62] Iki 2024 m. spalio – Viešvilės PU: https://vsat.lrv.lt/lt/naujienos/viesviles-pasienio-uzkardai-1941-m-maskvoje-susaudyto-lietuvos-generolo-k-skuco-vardas-foto/

23 vizitai atlikti užsieniečių apgyvendinimo ir sulaikymo centruose, 25 kartus lankytasi VSAT pasienio padaliniuose (PR, PU, PKP). 4 kartus stebėsenos tikslas buvo įvertinti sąlygas VSAT pasienio padaliniuose, kurių veikimo teritorijoje buvo laikinai apgyvendinti prieglobsčio prašytojai arba teikti prieglobsčio prašymai, tačiau patys vizitai atlikti ne VSAT pasienio padaliniuose, o kituose objektuose (2 – geležinkelio stotyje ir 2 – gydymo įstaigose, į kurias dėl sveikatos sutrikimų buvo pristatyti prieglobsčio prašytojai).

Iš užsieniečių apgyvendinimo ir sulaikymo centrų išsiskiria Pabradės URC, kur stebėsena vykdyta 13 kartų arba mažiausiai kartą per mėnesį. Tai daugiausiai kartų stebėtojų lankytas objektas 2024 m. Ruklos PPC lankytasi 4 kartus, Naujininkų PPC ir Girionių PPC – po 3 kartus.

Iš VSAT pasienio padalinių (PR, PU ir PKP) 2024 m. LRK stebėtojai daugiausiai kartų lankėsi Švenčionių PU (5), Medininkų PKP (4) ir A. Barausko PU (3). Stebėsenos vizitai atlikti 3 iš 4 VSAT PR. Nesilankyta tik Pakrančių apsaugos PR, kurioje 2024 m. nebuvo priimta prieglobsčio prašymų. Vilniaus PR teritoriniuose padaliniuose atlikta didžioji dalis – 15 – vizitų, Varėnos PR – 6 vizitai, Pagėgių PR – 4 vizitai.

43 atvejais užsieniečių apgyvendinimo ir sulaikymo centruose, VSAT pasienio padaliniuose ar kitose vietose stebėtos priėmimo ir apsaugos sąlygos, 11 atvejų – pirminės prieglobsčio prašytojų apklausos, 6 atvejais vizitai atlikti siekiant surinkti informacijos apie prieigą prie prieglobsčio procedūros. Vizitų ir parengtų ataskaitų skaičius skiriasi, nes tam tikrais atvejais vieno vizito metu buvo atliekama skirtingo pobūdžio stebėsena (pvz. priėmimo / apsaugos sąlygų ir papildomai pirminės apklausos arba prieigos prie prieglobsčio procedūros stebėsena).

2 pav. *2024 m. LRK stebėsenos vizitai pagal lankytus objektus ir geografiją.*

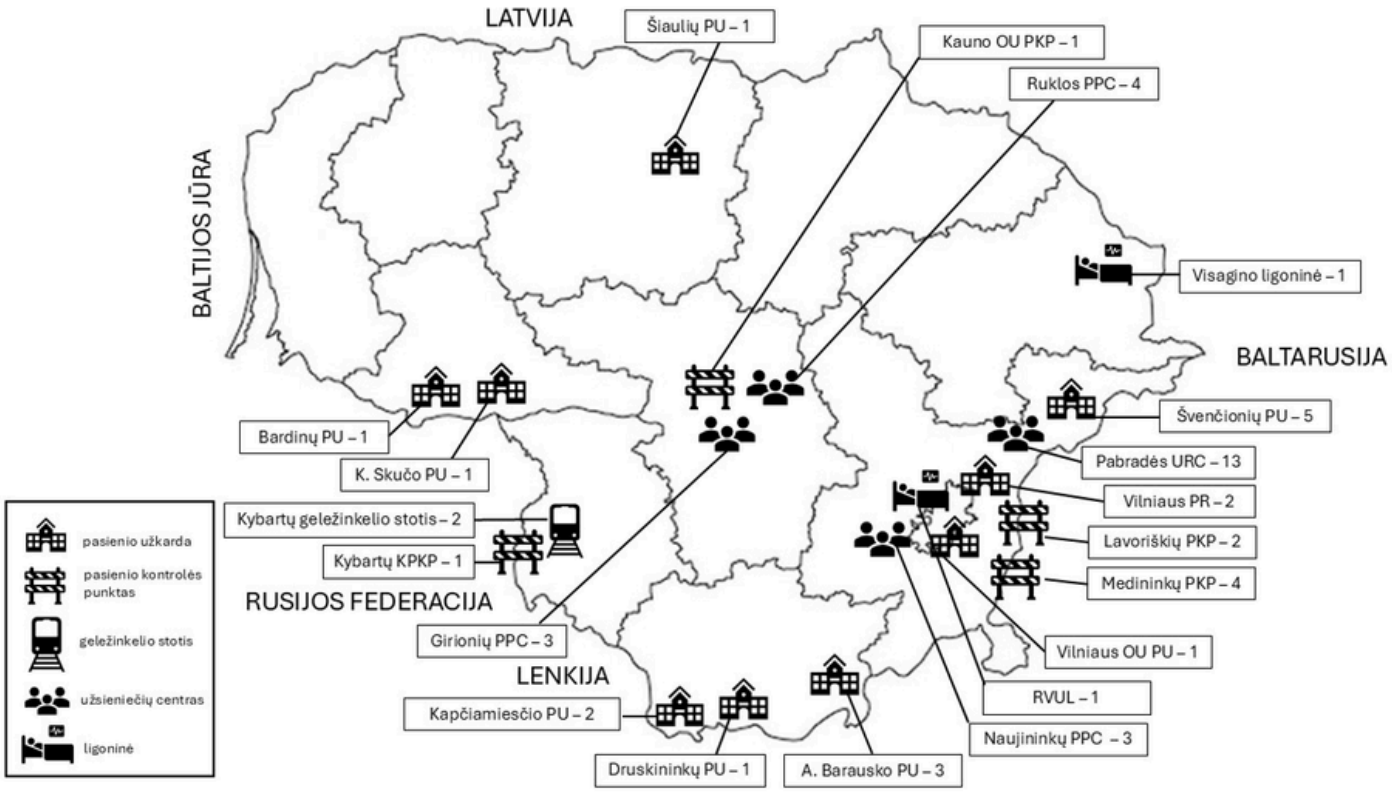

Priedas Nr. 2. VSAT ir nacionalinė statistika

1 pav. *MD pateikiama prieglobsčio prašymų statistika pagal kilmės šalį ir laiko žymą (mėnuo, ketvirtis, metai).*

Nr.	Kilmės šalis	Sausis	Vasaris	Kovas	I ketv.	Balandis	Gegužė	Birželis	II ketv.	Liepa	Rugpjūtis	Rugsėjis	III ketv.	Spalis	Lapkritis	Gruodis	IV ketv.	IŠ VISO
	IŠ VISO	44	41	49	134	19	30	21	70	23	42	22	87	17	32	22	71	362
1	Baltarusija	27	21	14	62	3	15	6	24	8	13	9	30	8	6	10	24	140
2	Rusijos Federacija	7	8	7	22	5	2	3	10	1	7	3	11	2	1	1	4	47
3	Ukraina		1		1	3		1	4	1	8	2	11		6	1	7	23
4	Tadžikistanas	2	2	2	6	1	2	5	8	1	5	1	7	1			1	22
5	Uzbekistanas		3	1	4	4	3	2	9		4	2	6		2		2	21
6	Irakas		1	10	11	1			1		2		2			6	6	20
7	Kuba			7	7		4		4	7			7				0	18
8	Azerbaidžanas			3	3		1		1	1		2	3	1	2	1	4	11
9	Pakistanas			1	1				0	1		1	2		7		7	10
10	Afganistanas	1			1		1		1	1			1	1	4		5	8
11	Turkija	1	2		3	1	1		2				0		2	1	3	8
12	Kamerūnas	1		1	2				0	2			2	2			2	6
13	Sirija		1		1				0		1	1	2	1		1	2	5
14	Indija			1	1				0		1	1	2				0	3
15	Iranas		1		1		1		1				0				0	2
16	Nigerija	1			1			1	1				0				0	2
17	Somalis			1	1			1	1				0				0	2
18	Sakartvelas				0			1	1				0			1	1	2
19	Armėnija	1			1				0				0				0	1
20	Kazachstanas		1		1				0				0				0	1
21	Gambija	1			1				0				0				0	1
22	Pietų Afrikos Respublika	1			1				0				0				0	1
23	Palestinos valstybė	1			1				0				0				0	1
24	Egiptas			1	1				0				0				0	1
25	Libija				0	1			1				0				0	1
26	Kongo Demokratinė Respublika				0			1	1				0				0	1
27	Senegalas				0				0		1		1				0	1
28	Venesuela				0				0				0	1			1	1
29	Bangladešas				0				0				0		1		1	1
30	Jungtinės Amerikos Valstijos				0				0				0		1		1	1

2 pav. *VSAT pateikiama prieglobsčio prašymų statistika, įskaitant MD skyriuose pateiktus prašymus*

2024 m.	Prašymai VSAT PKP	Prašymai pasienyje (sieną kirtus nereguliariai) ir šalies viduje				
		VSAT PR / PU	VSAT URC	MD skyriuose	Perduoti pagal Dublino III reglamentą	Iš viso
Sausis	2	8	5	26	2	**43**
Vasaris	3	10	0	20	8	**41**
Kovas	9	4	3	17	16	**49**
Balandis	0	3	3	9	4	**19**
Gegužė	0	9	3	15	3	**30**
Birželis	0	2	0	14	5	**21**
Liepa	9	7	1	9	2	**28**
Rugpjūtis	5	3	6	22	6	**42**
Rugsėjis	0	4	2	13	3	**22**
Spalis	3	1	4	8	1	**17**
Lapkritis	0	2	15	9	6	**32**
Gruodis	0	1	2	12	7	**22**
Iš viso	31	54	44	174	63	366
		335				

Priedas Nr. 3. ES šalių prieglobsčio statistika

1 pav. *Daugiausiai prieglobsčio prašymų registruojančios ES šalys (iki 2024-10-01).*

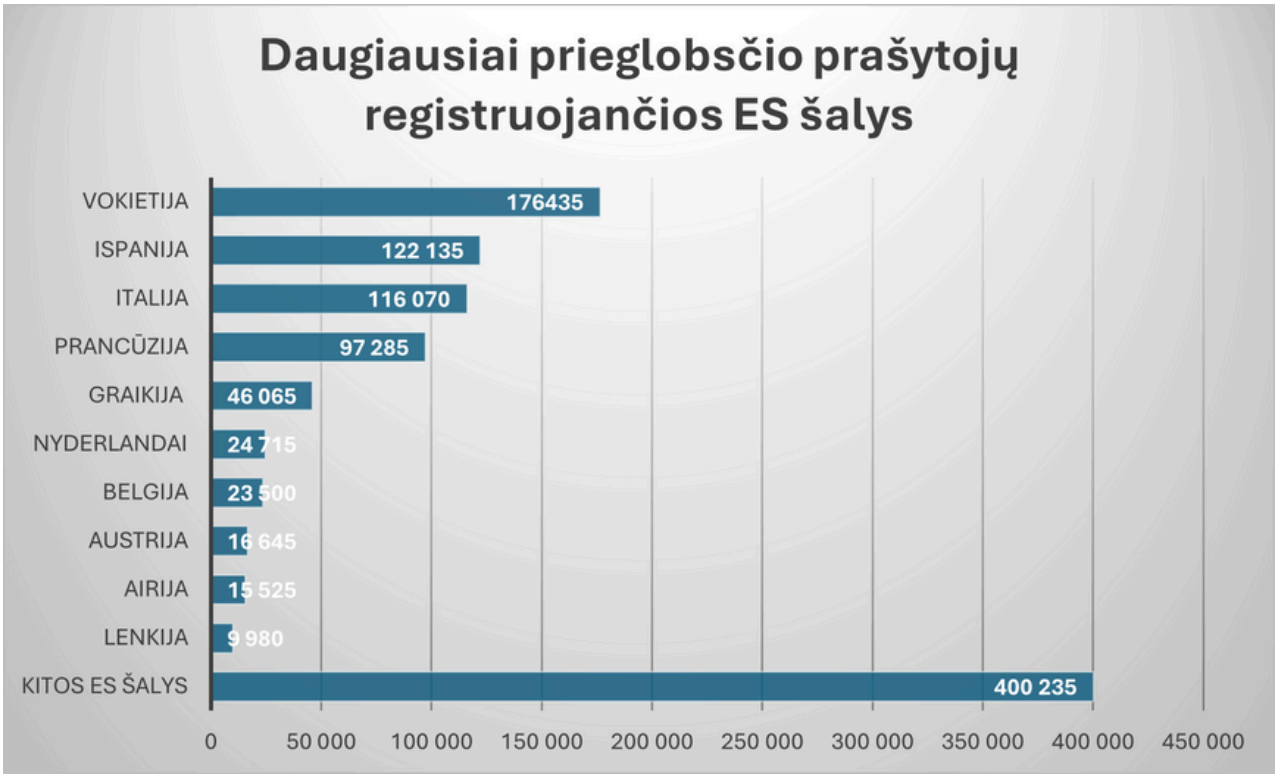

2 pav. *ES dominuojančios prieglobsčio prašytojų kilmės šalys iki (2024-10-01).*

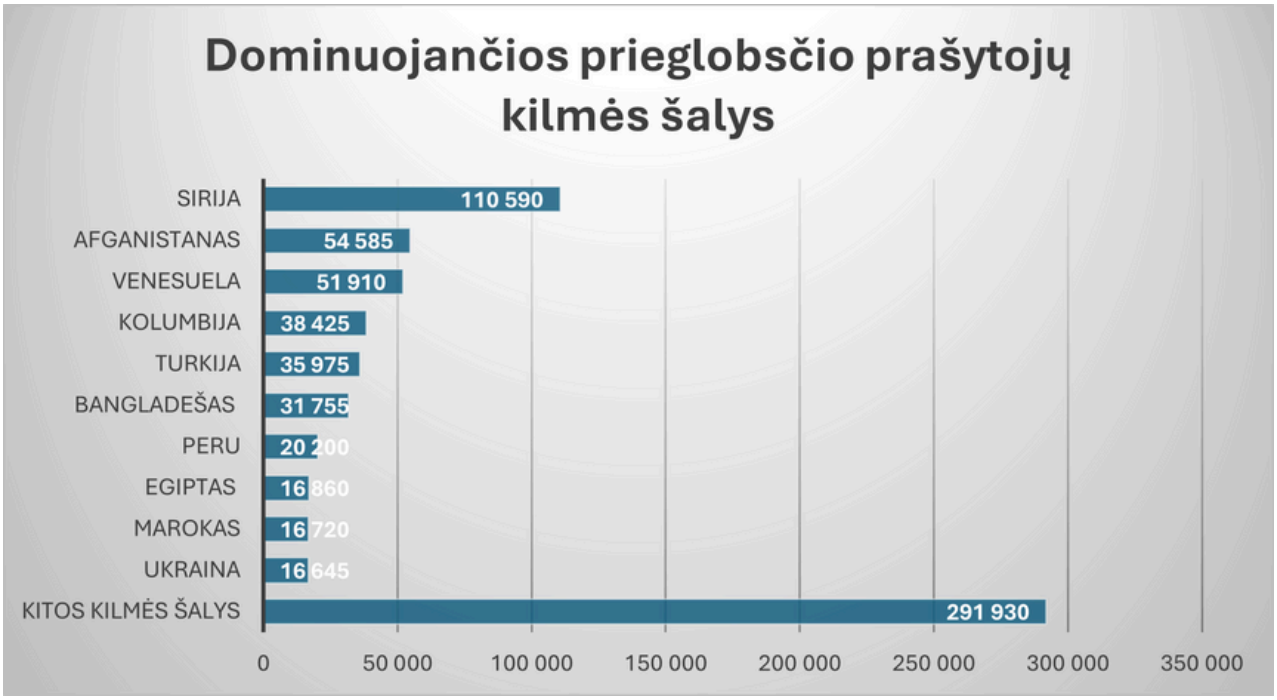

Priedas Nr. 4. LRK kaupiami duomenys

1 pav. *LRK kaupiami duomenys apie 2024 m. registruotus prieglobsčio prašymus.*

Pastaba: šioje lentelėje įtraukti tik tie užsieniečiai, kurių prieglobsčio prašymų registravimo aplinkybės patenka į tam tikrą kategoriją: atvykę per PKP, atvykę nereguliariai, taip pat perduoti pagal Dublino III reglamentą.

<table>
<tr><th colspan="7">2024 m. pirminiai VSAT pranešimai apie prieglobsčio prašytojus ir jų kilmės šalis</th></tr>
<tr><th colspan="3">Atvykę nereguliariai</th><th colspan="3">Atvykę per PKP</th><th rowspan="2">Perduoti pagal Dublino III reglamentą</th></tr>
<tr><th>Išorinė siena su Baltarusija</th><th>Išorinė siena su Rusija</th><th>Išorinė siena su kitomis ES šalimis (įskaitant tranzitą)</th><th>Išorinė siena su Baltarusija</th><th>Išorinė siena su Rusija</th><th>Oro uostai</th></tr>
<tr><td>BLR – 37
CUB – 7
RUS – 1
PSE – 1</td><td>RUS – 2</td><td>PAK – 6
AFG – 4
GMB – 1
IND – 1
LBY – 1
SEN – 1
SYR – 1</td><td>CUB – 11
IRQ – 5[63]
TJK – 4
UZB – 4</td><td>BLR – 6</td><td>UKR – 1
IRN – 1[64]
CMR – 2[65]</td><td>IRQ – 19
UZB – 13
AZE – 5
RUS – 5
UKR – 4
BLR – 4
TJK – 3
TUR – 3
CMR – 2
SOM – 2
BGD – 1
COD – 1
EGY – 1
IND – 1
KAZ – 1
SYR – 1
AFG – 1
ZAF – 1
PAK – 1</td></tr>
<tr><td rowspan="2">46</td><td rowspan="2">2</td><td rowspan="2">15</td><td>24</td><td>6</td><td rowspan="2">4</td><td rowspan="3">70</td></tr>
<tr><td colspan="2">30</td></tr>
<tr><td colspan="3">63</td><td colspan="3">34</td></tr>
<tr><td colspan="2">Iš viso</td><td colspan="5">167</td></tr>
</table>

Valstybių pavadinimų atvaizdavimui lentelėje naudojami trijų raidžių kodai pagal Tarptautinės standartizacijos organizacijos ISO 3166 standarto (ISO 3166-1 alpha-3): AFG – Afganistanas, AZE – Azerbaidžanas, BGD – Bangladešas, BLR – Baltarusija, CMR – Kamerūnas, COD – Kongo Demokratinė Respublika, CUB – Kuba, EGY – Egiptas, GMB – Gambija, IND – Indija, IRQ – Irakas, IRN – Iranas, KAZ – Kazachstanas, LBY – Libija, PAK – Pakistanas, PSE – Palestinos valstybė, RUS – Rusijos Federacija, SEN – Senegalas, SYR – Sirija, SOM – Somalis, TJK – Tadžikistanas, TUR – Turkija, UKR – Ukraina, UZB – Uzbekistanas, ZAF – Pietų Afrikos Respublika.

---

[63] 5 asmenų Irako piliečių šeima atvyko į PKP bei pateikė prieglobsčio prašymus, tačiau galiausiai prašymai nebuvo registruoti nustačius, kad asmenys jau yra prieglobsčio procedūroje.
[64] Irano pilietis atvyko per Vilniaus oro uostą dėl sveikatos būklės skubiai nusileidus lėktuvui, vykusiam kitu maršrutu (https://www.vz.lt/transportas-logistika/2024/05/25/vilniuje-leidosi-lektuvas-skrendantis-i-maskva), tačiau prašymas suteikti prieglobstį buvo priimtas ne Vilniaus oro uosto PKP, o buvo registruotas vėliau, asmeniui esant kitoje laikino apgyvendinimo vietoje.
[65] Kamerūno pilietės atvyko per Vilniaus oro uostą, tačiau jų prieglobsčio prašymas buvo priimtas ir registruotas ne Vilniaus oro uosto PKP, o kitoje VSAT apgyvendinimo / sulaikymo vietoje.

Išskiriant prieglobsčio prašymus, registruotus VSAT pasienio padaliniuose (PR, PU ir PKP), daugiausiai pranešimų 2024 m. gauta iš: Vilniaus PR Pūškų PU[66] (19 pranešimų / atvejų, 31 prieglobsčio prašytojas), Vilniaus PR Padvarionių PU Medininkų PKP (5 pranešimai / atvejai, 20 prieglobsčio prašytojų), Varėnos PR A. Barausko PU (5 pranešimai / atvejai, 6 prieglobsčio prašytojai), Pagėgių PR Kybartų PU[67] (5 pranešimai / atvejai, 6 prieglobsčio prašytojai). Paminėtina ir Vilniaus PR Vilniaus oro uosto PU. Iš šio VSAT padalinio taip pat gauta nemažai pranešimų (11), tačiau visi jie, išskyrus vieną, buvo apie prieglobsčio prašytojus, perduotus Lietuvai pagal Dublino III reglamentą. Tokiais atvejais prieglobsčio prašymų registracija būdavo atliekama VSAT URC, o Vilniaus oro uosto PU dirbantys VSAT pareigūnai atlikdavo tik pirminę informavimo funkciją ir užsieniečius perduodavo tolesniems veiksmams būtent į URC.

LRK duomenimis, mažiausiai prieglobsčio prašymų VSAT registravo birželį (8), gruodį (9), balandį, rugsėjį ir spalį (po 10), daugiausiai – kovą (34), vasarį (22) ir lapkritį (21).

2 pav. *LRK kaupiami duomenys apie 2024 m. VSAT registruotus prieglobsčio prašymus nepriklausomai nuo prašymų pateikimo aplinkybių.*

2024 m. VSAT registruoti prieglobsčio prašymai pagal mėnesį, taip pat prieglobsčio prašytojų lytį bei amžiaus ir pažeidžiamumo kategoriją							
	Pagal lytį		Vaikai (iš jų)		Nelydimi / atskirti vaikai (iš jų)		Iš viso
Mėnuo	Vyr.	Mot.	Vyr.	Mot.	Vyr.	Mot.	
Sausis	12	6	2	2	0	0	18
Vasaris	16	6	2	1	0	0	22
Kovas	20	14	3	4	0	0	34
Balandis	10	0	0	0	0	0	10
Gegužė	13	1	2	0	1	0	14
Birželis	7	1	0	0	0	0	8
Liepa	13	6	5	1	1	0	19
Rugpjūtis	16	4	1	2	0	0	20
Rugsėjis	8	2	0	0	0	0	10
Spalis	6	4	0	0	0	0	10
Lapkritis	17	4	0	1	0	0	21
Gruodis	7	3	1	2	0	0	10
Iš viso	145	51	16	13	2	0	196
	196		29		2		

[66] Po nereguliaraus sienos kirtimo Pūškų PU veikimo teritorijoje prieglobsčio prašytojai dažniausiai būdavo perkeliami laikinam apgyvendinimui į Vilniaus PR Švenčionių PU, taip pat pasitaikė atvejų, kai prieglobsčio prašytojus reikėjo skubiai pristatyti į gydymo įstaigą.
[67] Fiziškai prieglobsčio prašytojai priimami Kybartų PU struktūriniuose padaliniuose – Kybartų kelio arba geležinkelio PKP, tačiau pranešimai gaunami iš Kybartų PU budėtojų.

3 pav. *Prieglobsčio prašytojų atvykimas per tarptautinius PKP (neskaitant oro uostų) 2024 m. ir palyginimas su ankstesniais metais.*

Prieglobsčio prašytojų atvykimai per PKP (išorinė siena su Baltarusija ir Rusijos Federacija)					
2022 m.		2023 m.		2024 m.	
Siena su Baltarusija	Siena su Rusija	Siena su Baltarusija	Siena su Rusija	Siena su Baltarusija	Siena su Rusija
RUS –55 TJK – 21 BLR – 6 UKR – 5[68] AZE – 3	BLR – 24 RUS – 14 UKR – 2[69]	TJK – 6 RUS – 1	BLR - 17	CUB – 11 IRQ – 5[70] TJK – 4 UZB – 4	BLR – 6
90	40	7	17	24	6
130		24		30	

Valstybių pavadinimų atvaizdavimui lentelėje naudojami trijų raidžių kodai iš Tarptautinės standartizacijos organizacijos ISO 3166 standarto (ISO3166-1 alpha-3): AZE – Azerbaidžanas, BLR – Baltarusija, CUB – Kuba, IRQ – Irakas, RUS – Rusijos Federacija, TJK – Tadžikistanas, UKR – Ukraina, UZB – Uzbekistanas.

[68] Dalis Ukrainos piliečių eigoje nebuvo registruoti kaip prieglobsčio prašytojai ir jiems skirta laikinoji apsauga – statusas, ES šalių narių taikomas asmenims, atvykusiems iš Ukrainos po 2022-02-24, kai prasidėjo plataus masto karinė Rusijos Federacijos invazija į Ukrainą.
[69] Tas pats
[70] 5 asmenų Irako piliečių šeima atvyko į PKP bei pateikė prieglobsčio prašymus, tačiau galiausiai prašymai nebuvo registruoti nustačius, kad asmenys jau yra prieglobsčio procedūroje.

Priedas Nr. 5. Pasienio stebėsena

2024 m. LRK stebėtojai atliko 28 stebėsenos vizitus į įvairius VSAT pasienio padalinius ir gydymo įstaigas. Visais atvejais, išskyrus vieną, minėtose lokacijose lankytasi po to, kai LRK stebėtojai buvo informuoti apie pasienio padaliniuose apgyvendintus / sulaikytus prieglobsčio prašytojus. Vienu atveju LRK stebėtojai kartu su UNHCR atstove lankėsi Šiaulių PU, kur prieglobsčio prašytojų nebuvo. Minėtas vizitas vykdytas atsižvelgiant į tai, kad prasidėjus vadinamam Latvijos tranzitui, nemaža dalis užsieniečių yra sulaikomi būtent Šiaulių PU veikimo teritorijoje ir galimai laikinai apgyvendinami / sulaikomi Šiaulių PU patalpose.

Toliau pristatoma kiekvieno iš vizitų metu pagrindinė užfiksuota informacija:

- *2024-01-08 Švenčionių PU* LRK stebėsenos metu konstatuota, kad prieglobsčio prašytojui užtikrintos visos rekomenduotinos priėmimo ir apsaugos sąlygos. Pažymėtina, kad prieglobsčio prašytojas nereguliariu būdu valstybės sieną kirto kitos PU veikimo teritorijoje. Šioje PU nėra prieglobsčio prašytojų apgyvendinimui pritaikytų patalpų, todėl taikyta geroji praktika, kai apgyvendinimui prieglobsčio prašytojas buvo nukreiptas į Švenčionių PU.

- *2024-01-25 Lavoriškių PKP* LRK stebėsenos metu konstatuota, kad prieglobsčio prašytojams (moteris ir nepilnametis vaikas) užtikrintos rekomenduotinos priėmimo ir apsaugos sąlygos. Vizito metu prieglobsčio prašytoja pabrėžė, kad VSAT pareigūnai su jais elgiasi maloniai ir mandagiai. 2024 m. pirmą ir vienintelį kartą fiksuota praktika, kai prieglobsčio prašytojai, neturintys galimybės apsigyventi savo pasirinktoje vietoje, apgyvendinimui iš karto nukreipti į Naujininkų PPC, o ne į Pabradės URC.

- *2024-01-26 Švenčionių PU* LRK stebėsenos metu lankytasi pas 5 asmenų (tėvai ir 3 nepilnamečiai vaikai) prieglobsčio prašytojų šeimą. Prieglobsčio prašytojai valstybės sieną nereguliariu būdu kirto kitos PU veikimo teritorijoje. Jie nurodė, kad sulaikymo metu VSAT pareigūnai juos sutiko mandagiai, vaikams davė šokolado, visus susisodino į automobilį sušilti, pasiteiravo apie poreikį iškviesti GMP. Po kelių valandų prieglobsčio prašytojai perkelti į Švenčionių PU, kur, atsižvelgus į šeimos dydį, jiems pasiūlyta apsistoti dviejuose prieglobsčio prašytojams skirtuose kambariuose, tačiau prieglobsčio prašytojai atsisakė. Reaguojant į tai, į vieną kambarį atnešta vaikiška sulankstoma lovelė. Vaikams į maisto paketus papildomai įdėta šokolado. Švenčionių PU užtikrintos visos rekomenduotinos priėmimo ir apsaugos sąlygos.

- *2024-02-05 Kybartų kelio PKP*[71] LRK stebėsenos metu pastebėti šie priėmimo sąlygų trūkumai: 1) prieglobsčio prašytojai paprašius išeiti į lauką pakvėpuoti gryno oro, VSAT pareigūnai nurodė, kad lauke blogas oras ir nebuvo suteikta galimybė išeiti; 2) prieglobsčio prašytojai paprašius atsidaryti langą, VSAT pareigūnai nurodė, kad langai yra užrakinti, o atrakinus ir atidarius langus įsijungtų signalizacija, todėl nesuteikta galimybė išsivėdinti gyvenamųjų patalpų. Nepaisant to, prieglobsčio prašytojai buvo pasiūlyta nuvežti ją iki parduotuvės apsipirkti, kas būtų sudarę bent minimalią galimybę išeiti į lauką, tačiau moteris nusprendė šiuo pasiūlymu nepasinaudoti.

- *2024-02-19 Lavoriškių PKP* LRK stebėsenos metu buvo apgyvendinta prieglobsčio prašytoja ir jos nepilnametis sūnus. Vizito metu konstatuota, kad prieglobsčio prašytojams užtikrintos rekomenduotinos priėmimo ir apsaugos sąlygos. Tai buvo paskutinis LRK vizitas į Lavoriškių PKP, nuo 2024-03-01 Lavoriškių PKP buvo uždarytas.

---

[71] LRK stebėtojui nuvykus į Kybartų kelio PKP, VSAT pareigūnai informavo, kad prieglobsčio prašytoja jau paliko VSAT padalinį ir yra Kybartų geležinkelio stotyje – laukia traukinio į Vilnių. Dėl šios priežasties LRK stebėtojas neturėjo galimybės fiziškai apsilankyti Kybartų kelio PKP prieglobsčio prašytojų patalpose ir vizualiai įvertinti priėmimo sąlygų. Priėmimo ir apsaugos sąlygų vertinimas atliktas remiantis prieglobsčio prašytojos pateikta informacija. Pokalbis su prieglobsčio prašytoja įvyko Kybartų geležinkelio stotyje.

- *2024-03-18 Švenčionių PU* LRK stebėsenos metu konstatuota, kad prieglobsčio prašytojai buvo užtikrintos rekomenduotinus standartus atitinkančios priėmimo ir apsaugos sąlygos, taisytinų aspektų nepastebėta.

- *2024-03-25 Medininkų PKP* LRK stebėsenos metu pasienio padalinyje buvo apgyvendinta 7 asmenų grupė, kurią sudarė dvi atskiros šeimos: 1) besilaukianti moteris su partneriu ir partnerio pusseserė; 2) moteris su nepilnamete dukra, moters vyras ir pusbrolis. Vizito metu pastebėti 3 taisytini aspektai: 1) prieglobsčio prašytojai nurodė, kad atvykus į Lietuvos teritoriją jiems nebeveikė interneto ryšys, o lietuviškos SIM kortelės prieglobsčio prašytojams buvo įteiktos praėjus dviem dienom po atvykimo, kas apribojo galimybę prieglobsčio prašytojams susisiekti su išoriniu pasauliu. 2) Nors bendro naudojimo patalpose yra iškabinta informacija, skirta prieglobsčio prašytojams, ji faktiškai nebuvo prieinama, nes prieglobsčio prašytojai buvo užrakinti savo kambariuose. Atitinkama informacija kambariuose nebuvo prieinama. 3) Būdami užrakinti prieglobsčio prašytojai negalėjo bendrauti tarpusavyje (išskyrus apgyvendintus kartu viename ir / ar susijungiančiuose kambariuose), o ir jų bandymas susisiekti su budinčiu PKP personalu nebūtinai buvo efektyvus. Kartu atkreiptinas dėmesys ir į apgyvendintų asmenų paskirstymą bei poreikį užtikrinti šeimos vienovę, pvz., moteris su dukra buvo apgyvendinta viename kambaryje, o moters partneris (dukros patėvis) – kitame. Vizito metu buvo pastebėta mergaitės frustracija dėl nutrūkusio kontakto su patėviu.

- *2024-04-08 Viešvilės PU* LRK stebėsenos metu pastebėta, kad prieglobsčio prašytojas laikinai apgyvendintas laikino sulaikymo patalpoje. Šiuo atveju prieglobsčio prašytoją apgyvendinus laikino sulaikymo patalpoje, minimalūs poreikiai buvo atliepti: suteikta lova, patalynė, rankšluosčiai, maistas, prieinamas sanitarinis mazgas su šiltu vandeniu (sanitariniame mazge buvo prieinamos bendro naudojimo higienos priemonės, atskiras paketas neišduotas). Taip pat VSAT pareigūnai, atsižvelgdami į sudėtingas užsieniečio atvykimo aplinkybes, prieglobsčio prašytojui suorganizavo naujų drabužių. Prieglobsčio prašytojui tiekiamas maistas buvo pašildytas, pasiūlyta karštos arbatos ir kavos, saldumynų. Be išvardintų minimalių priėmimo sąlygų, laikino sulaikymo patalpoje trūko šių numatytų patogumų: (1) papildomų baldų: stalo, kėdės, spintelės asmeniniams daiktams[72]; (2) galimybės nuo šviesos pridengti langą[73]; (3) galimybės laisvai judėti PU pastate ir perimetre, kiek tai leidžia saugomo objekto specifika – t. y. galimybės pabūti lauke[74].

- *2024-04-16 Bardinų PU* LRK stebėtojui nuvykus į pasienio padalinį, jis buvo informuotas, kad užsienietis atsiėmė prieglobsčio prašymą ir vizito metu nebebuvo prieglobsčio prašytojas, todėl LRK stebėtojui galimybė pabendrauti su užsieniečių suteikta nebuvo. LRK stebėtojui leista apsilankyti Bardinų PU įrengtoje prieglobsčio prašytojų apgyvendinimui skirtoje patalpoje, kurioje buvo laikinai apgyvendintas prieglobsčio prašytojas (pasikeitus jo statusui, užsienietis perkeltas į kitas patalpas). Patalpoje buvo visi reikalingi baldai, prieinama informacinė medžiaga, numatytos sąlygos priimti mažamečius (yra vaikiška lovelė) ir kt.

- *2024-04-17 Šiaulių PU* ir Zoknių oro uosto PKP LRK stebėsenos vizito metu prieglobsčio prašytojų pasienio padalinyje nebuvo, vizito metu vertintos tik materialinės priėmimo sąlygos. Iš esmės materialinės sąlygos gali būti užtikrinamos, prieglobsčio prašytojų apgyvendinimui skirti kambariai įrengti tinkamai, vienintelis trūkumas – Zoknių oro uosto PKP patalpoje nėra lango. Šiaulių PU patalpose yra galimybė apgyvendinti 4 žmones (2 dviviečiai kambariai), 2 šeimos ryšiais susiję asmenys arba 1 pavienis asmuo gali būti apgyvendintas Zoknių oro uosto PKP. LRK ir UNHCR stebėtojus lydėję VSAT pareigūnai nurodė nežinantys atvejų, kad Zoknių oro uosto PKP esančios prieglobsčio prašytojų patalpos būtų naudojamos praktikoje.

---

[72] (1) EUAA priėmimo sąlygų gairės: veiklos standartai ir rodikliai, 5 standarto 5.3 rodiklis: https://euaa.europa.eu/sites/default/files/Guidance-on-ReceptionConditions-LT.pdf ir (2) Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro įsakymas dėl laikino užsieniečių apgyvendinimo Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos pasienio kontrolės punktuose ir struktūriniuose padaliniuose sąlygų ir tvarkos aprašo patvirtinimo, II skyriaus 6.4. punktas: https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/caf7f150135a11e6a23dfca0984f2ff9/asr
[73] Ten pat (1), 9 standarto 9.3 rodiklis.
[74] Ten pat (2), III skyriaus 13. punktas.

- *2024-04-23 Kauno OU PKP* LRK stebėsenos metu buvo laikinai apgyvendintas Kauno m. sulaikytas užsienietis, pateikęs prieglobsčio prašymą. LRK duomenimis, paskutinį kartą prieglobsčio prašymas Kauno OU PKP buvo priimtas 2021-05-21. LRK vizito metu pastebėta, kad Kauno OU PKP buvo pasenusi dalijamoji medžiaga, nebuvo prieinami informaciniai LRK plakatai. Taip pat patalpoje, kur buvo apgyvendintas prieglobsčio prašytojas, nėra lango, nebuvo prieigos prie rozetės (vėliau VSAT pareigūnai elektros tiekimą užtikrino pajungdami prailgintuvą), patalpoje nėra stalo. Prieglobsčio prašytojui nesudaryta galimybė pasinaudoti dušu, neišduota higienos priemonių, nesudaryta galimybė pabūti gryname ore.

- *2024-05-13 Švenčionių PU* LRK stebėsenos metu neatitikimų rekomenduotiniems standartams nepastebėta. Vienintelė po vizito teikta rekomendacija buvo susijusi su tuo, kad LRK vizito metu VSAT pareigūnas savavališkai įėjo į prieglobsčio prašytojo kambarį, kai šis gulėjo lovoje.

- *2024-05-30 Druskininkų PU* LRK stebėtojų vizito metu prieglobsčio prašytojai buvo apgyvendinti konteineriniuose nameliuose. Kadangi buvo atvykusi 4 prieglobsčio prašytojų grupė (motina su sūnumi ir 2 šeimos ryšiais su jais ir tarpusavy nesusiję vyrai), atsižvelgta į apsaugos aspektus ir prieglobsčio prašytojai apgyvendinti dviejuose atskiruose konteineriuose (viename – motina su vaiku, kitame – 2 vyrai). Prie konteinerio 24/7 budi ginkluoti VSAT pareigūnai su tarnybiniu automobiliu. Druskininkų PU atstovai nurodė, kad aplink konteinerius planuojama pastatyti apsauginę tvorą, kas užtikrintų, kad prie konteinerių nebebudėtų VSAT pareigūnai. Prieglobsčio prašytojai nurodė, kad iki LRK stebėtojų vizito jie buvo užrakinti konteineriuose, todėl norėdami pasinaudoti sanitariniu mazgu ar pabūti lauke turėdavo belsti į duris arba šaukti pro langą, kad šalia budintys VSAT pareigūnai išgirstų ir išleistų. Druskininkų PU atstovai nurodė, kad užsieniečiams pasiprašius prieglobsčio, jie užrakinti nebūna, o užrakinimas taikomas tik neteisėtai šalyje esantiems užsieniečiams. Prieglobsčio prašytojai negalėjo naudotis savo telefonais, tačiau jiems suteikta galimybė pasinaudoti pasienio padalinyje esančiu LRK telefonu.

- *2024-06-20 Švenčionių PU* LRK stebėtojos vizito metu jokių neatitikimų priėmimo sąlygų standartams nepastebėta. Pastebėta sveikintina praktika, kada prieglobsčio prašytojui sudaryta galimybė išsiskalbti kelionės metu išsipurvintus drabužius.

- *2024-07-23 Medininkų PKP* LRK stebėsenos metu neatitikimų rekomenduotinoms priėmimo sąlygoms nepastebėta. Vienintelė po vizito teikta rekomendacija susijusi su išduodamais maisto produktais ir ribota užsieniečių galimybe suprasti užrašus ant maisto produktų bei galimybe papildomai apsipirkti.

- *2024-07-30 Medininkų PKP* buvo laikinai apgyvendinta 4 asmenų šeima, 2 šeimos nariams atvykus į Lietuvą prireikė skubios medikų pagalbos, po sienos kirtimo visi šeimos nariai buvo nedelsiant išvežti į gydymo įstaigas. LRK stebėsenos metu visi prieglobsčio prašytojai buvo grąžinti į Medininkų PKP, vienam prieglobsčio prašytojui atlikta operacija, antram sugipsuota lūžusi ranka, abiem gydytojai išrašė vaistų, vienam skirtas specialus maitinimasis. LRK vizito metu VSAT atstovai nurodė, kad jie negali pasirūpinti vaistų ir specialaus maisto užtikrinimu ir paprašė, kad LRK atlieptų minėtus poreikius. LRK susisiekė su Lietuvoje tuo metu buvusia užsieniečių giminaite ir suderino, kad ji atlieptų minėtus poreikius. Kitos priėmimo sąlygos Medininkų PKP užtikrintos laikantis numatytų standartų.

- *2024-08-02 Kapčiamiesčio PU* LRK stebėsenos vizito metu užfiksuota, kad prieglobsčio prašytojas apgyvendintas laikino sulaikymo patalpoje, kurioje nėra pakankamai baldų (stalo, kėdės), negalima pridengti lango, prieglobsčio prašytojui nepasiūlyta pasinaudoti dušu, nesuteikta švari patalynė ir rankšluosčiai, nesudaryta galimybė palikti patalpą / pasivaikščioti gryname ore, t. y. nesudarytos minimalios priėmimo sąlygos. Po sulaikymo iš prieglobsčio prašytojo buvo paimtas jo telefonas, tačiau prieš tai leista išsiųsti žinutę žmonai.

- *2024-08-15 A. Barausko PU* LRK stebėsenos metu jokių neatitikimų rekomenduotiniems standartams nepastebėta. Pagirtina, kad prieglobsčio prašytojui pasiūlyta išduoti skalbimo miltelius ir pasinaudoti skalbimo mašina, pasiūlyta nuvežti jį į parduotuvę, jam galima nevaržomai vaikščioti lauke aplink pastatą esančioje aptvertoje teritorijoje.

- *2024-08-21 Vilniaus OU PU* LRK stebėsenos metu konstatuota, kad lyginant su 2023 m. vizitais, pagerėjo materialinės priėmimo sąlygų: (1) kambaryje prieinamas kondicionieriaus pultelis (paskutinio vizito 2023-06-12 metu pastebėta, kad negalima įjungti kondicionierių dėl pultelio trūkumo); (2) prieinamas virdulys (paskutinio vizito metu nebuvo galima pasinaudoti virduliu). Kaip įprastai, konstatuota, kad Vilniaus OU PU nėra pilnai tinkamos prieglobsčio prašytojų apgyvendinimui, nes kambaryje nėra lango. Vizito metu taip pat pastebėta, kad prieglobsčio prašytojui neprieinama aktuali informacija, LRK informaciniai lankstinukai ir plakatai. Taip pat prieglobsčio prašytojui išduoti maisto produktai skardinėse, kurioms atidaryti reikia specialaus atidarytuvo, todėl kaskart norėdamas atsidaryti maistą prieglobsčio prašytojas turi kreiptis į pareigūnus. Prieglobsčio prašytojui neišduotos asmeninės higienos priemonės, dalis jau panaudotų priemonių buvo prieinamos sanitariniame mazge.

- *2024-08-26 Medininkų PKP* LRK stebėsenos vizito metu nepastebėta jokių neatitikimų rekomenduotiniems materialinių priėmimo sąlygų standartams. Vienintelė probleminė sritis, į kurią atkreiptas dėmesys – prieglobsčio prašytojų informavimas (bendravimas su prieglobsčio prašytojais galėjo vykti tik jų gimtąja kalba, kas galimai buvo informacijos trūkumo priežastis). Prieglobsčio prašytojai neinformuoti apie galimybę iškviesti GMP, papildomai apipirkti parduotuvėje, apie prieglobsčio prašytojų teises ir pareigas.

- *2024-09-20 A. Barausko PU* LRK stebėsenos metu buvo apgyvendinti 2 prieglobsčio prašytojai (vyras ir moteris), kurie nebuvo susiję šeiminiais ar kitais ryšiais. A. Barausko PU personalas faktą tinkamai identifikavo ir į jį sureagavo – prieglobsčio prašytojai apgyvendinti atskiruose kambariuose. Kadangi A. Barausko PU yra tik vienas oficialiai prieglobsčio prašytojų apgyvendinimui skirtas kambarys, moteris buvo apgyvendinta pareigūnų poilsio kambaryje. Vizito metu taip pat pastebėta geroji praktika, kai prieglobsčio prašytojams sienos kirtimo metu susidraskius drabužius, VSAT jiems išdavė pakaitinių drabužių. Nors prieglobsčio prašytojams nebuvo leidžiama naudotis savo telefonais, jie buvo laikinai grąžinti, kad prieglobsčio prašytojai galėtų susisiekti su artimaisiais.

- *2024-10-01 Kybartų kelio PKP* LRK stebėsenos metu konstatuota, kad prieglobsčio prašytojams buvo užtikrintos rekomenduotinos priėmimo sąlygos. Prieglobsčio prašytojams leista išeiti į lauką, kambaryje galima atidaryti langą, t. y. ištaisyti metų pradžioje stebėti trūkumai. Vienintelis trūkumas – neatnaujinti LRK informaciniai lankstinukai, tačiau kambaryje ir hole buvo prieinami nauji LRK plakatai su LRK atstovų kontaktais. Pagirtina, kad prieglobsčio prašytojams pasiūlyta papildomai apsipirkti su pareigūnų palyda.

- *2024-11-04 Kapčiamiesčio PU* LRK vizito metu jokių neatitikimų rekomenduotiniems standartams nepastebėta, po vizito rekomendacijos nebuvo teiktos. Atkreiptas dėmesys į sveikintiną praktiką, kai prieglobsčio prašytojui išduoti švarūs drabužiai, pasiūlyta išsiskalbti kelionės metu išsipurvintus drabužius. Nors iš prieglobsčio prašytojo buvo paimtas asmeninis telefonas, VSAT pareigūnai dėjo pastangas siekiant prieglobsčio prašytojui užtikrinti galimybę susisiekti su artimaisiais, ką galiausiai pavyko padaryti.

- *2024-12-05 A. Barausko PU* LRK stebėsenos metu iš esmės nepastebėta neatitikimų priėmimo sąlygų standartams. Vienintelis aspektas, į kurį atkreiptas dėmesys – kirsdamas sieną prieglobsčio prašytojas smarkiai apsidraskė į pjaunančią vielą (koncertiną), kuri suplėšė ir išpurvino jo drabužius. Nors prieglobsčio prašytojui pasiūlyta medicininė pagalba (prieglobsčio prašytojas jos atsisakė), jam nebuvo pasiūlyti pakaitiniai drabužiai, VSAT atstovai taip pat nesikreipė į LRK ar kitas NVO dėl drabužių užtikrinimo, todėl pasienio padalinyje prieglobsčio prašytojas vaikščiojo su smarkiai suplyšusiais ir purvinais drabužiais.

Lietuvos
Raudonasis
Kryžius

Konstitucijos pr. 7A
09307 Vilnius
+370 659 71 598
info@redcross.lt